

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Rijnstraat 8
2515 XP Den Haag
Postbus 20061
2500 EB Den Haag
Nederland
www.rijksoverheid.nl
Nederland
www.nederlandwereldwijd.nl

Datum 23 oktober 2020

Betreft Reactie op uw verzoek om informatie inzake onderhandelingen TTIP

Contactpersoon
Directie Juridische Zaken
E WOB@minbuza.nl

Datum
23-10-2020

Onze referentie
Min-BuZa.2020.5920-14

Bijlagen
- relevante wetgeving
- inventarislijst
- openbaar gemaakte documenten

Geachte

In uw brief van 16 augustus 2020 heeft u met een beroep op de Wet openbaarheid van bestuur (hierna: Wob) om informatie verzocht inzake de onderhandelingen over het Trans-Atlantisch Vrijhandels- en Investeringsverdrag (hierna: TTIP).

U vraagt concreet om:

- *"Alle contacten te openbaren tussen vertegenwoordigers van de Rijksoverheid en vertegenwoordigers van bedrijven/het bedrijfsleven, waarin gerefereerd wordt aan berichtgeving in de media en (mogelijke/aanstaande/gedane) optredens door bewindslieden in de media gerelateerd aan de onderhandelingen over TTIP, in de periode 1 januari 2015 tot 1 januari 2016.*
- *Waaronder (maar niet beperkt tot) kopieën van documenten met betrekking tot:*
  1. *Een ieder contact over genoemde zaken (waaronder maar niet beperkt tot notulen, (gespreks)verslagen of anderszins weergaven van contact) inclusief omschrijvingen of afkortingen die naar hetzelfde vraagstuk wijzen danwel daaraan raken met onder meer (maar niet beperkt tot) vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, in de periode 2015-2016 waaronder (maar niet beperkt tot) interne en externe correspondentie met inbegrip van gewisselde documenten;*
  2. *Inhoudelijke verslaglegging van bovenstaand contact aangaande de betreffende zaken (inclusief omschrijvingen of afkortingen die naar dezelfde zaken verwijzen, danwel daaraan raken) waaronder maar niet beperkt tot notulen, fiches, (gespreks)verslagen of anderszins weergaven in de periode 2015-2016 waaronder (maar niet beperkt tot) interne en externe correspondentie met inbegrip van gewisselde documenten."*

De ontvangst van uw verzoek om informatie is schriftelijk bevestigd op 19 augustus 2020. Op 11 september 2020 is de beslistermijn van uw verzoek verdaagd tot 11 oktober 2020. Op 9 oktober 2020 zijn aan derden verzoeken ingediend tot het indienen van een zienswijze, hiermee is de beslistermijn met twee weken opgeschort tot 23 oktober 2020.

Met betrekking tot uw verzoek om informatie (hierna: verzoek) bericht ik u als volgt.

Datum

23-10-2020

Wettelijk kader

Onze referentie

Min-BuZa.2020.5920-14

Uw verzoek valt onder de reikwijdte van de Wob. Voor de relevante artikelen uit de Wob verwijs ik u naar bijlage 1.

Inventarisatie documenten

Op basis van uw verzoek zijn in totaal 112 documenten aangetroffen. De documenten zijn opgenomen in een inventarislijst, die als bijlage bij dit besluit is gevoegd. In dit besluit wordt verwezen naar de corresponderende nummers uit de documentenlijst, zodat per document duidelijk is wat is besloten.

Buiten reikwijdte

Op grond van artikel 7, eerste lid, van de Wob maak ik alleen documenten openbaar die binnen de reikwijdte van uw verzoek vallen. Bepaalde passages uit de documenten met nummers 17, 30, 46, 73, 78 en 110 vallen naar mijn oordeel niet binnen de reikwijdte van uw Wob-verzoek. Ik heb dat aangegeven met de aanduiding "buiten reikwijdte".

Zienswijzen

Er zijn derde belanghebbenden bij de openbaarmaking van de documenten. Geen van de derde belanghebbenden hebben aangegeven bezwaar te hebben tegen de openbaarmaking van de aan hen voorgelegde documenten.

Besluit

Ik heb besloten aan uw verzoek tegemoet te komen en de informatie waarom u verzocht, opgenomen in de documenten met de nummers 3 tot en met 6, 8 tot en met 10, 12 tot en met 19, 23 tot en met 25, 28, 30 tot en met 37, 44 tot en met 47, 49 tot en met 53, 55, 56, 58 tot en met 60, 62, 63, 65 tot en met 70, 72 tot en met 78, 82, 84, 86, 91, 93, 96, 98 tot en met 102, 104 tot en met 107 en 109 tot en met 111 (deels) openbaar te maken. Ten aanzien van de documenten met de nummers 1, 2, 7, 11, 20 tot en met 22, 26, 27, 29, 38 tot en met 43, 48, 54, 57, 61, 64, 71, 79 en 103 heb ik besloten deze documenten niet openbaar te maken. De documenten met de nummers 80, 81, 83, 85, 87 tot en met 90, 92, 94, 95, 97, 108 en 112 zijn reeds openbaar. Voor de motivering verwijs ik naar het onderdeel 'Overwegingen' van dit besluit.

Overwegingen

Algemene overweging: openbaarheid ten aanzien van een ieder

Allereerst wil ik u wijzen op het volgende. Ingevolge artikel 3, vijfde lid, van de Wob, wordt een verzoek om informatie ingewilligd met inachtneming van het bepaalde in de artikelen 10 en 11 van de Wob.

Het recht op openbaarmaking op grond van de Wob dient uitsluitend het publieke belang van een goede en democratische bestuursvoering. Het komt iedere burger in gelijke mate toe. Daarom kan ten aanzien van de openbaarheid geen onderscheid worden gemaakt naar gelang de persoon of de bedoeling of belangen van de

verzoeker. Bij de te verrichten belangenafweging worden dan ook betrokken het algemene belang bij openbaarmaking van de gevraagde informatie en de door de weigeringsgronden te beschermen belangen, maar niet het specifieke belang van de verzoeker.

Datum

23-10-2020

Onze referentie

Min-BuZa.2020.5920-14

Evenmin kent de Wob een beperkte vorm van openbaarmaking. Dit betekent dat openbaarmaking van de gevraagde documenten uitsluitend aan u op grond van de Wob niet mogelijk is. Indien ik aan u de betreffende documenten verstrek, moet ik deze ook aan anderen geven indien zij daarom verzoeken. In dat licht vinden de onderstaande belangenafwegingen dan ook plaats.

Betrekkingen van Nederland met andere staten en met internationale organisaties

Op grond van artikel 10, tweede lid, aanhef en onder a, van de Wob blijft verstrekking van informatie achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen het belang van de betrekkingen van Nederland met andere staten en met internationale organisaties.

Bij bepaalde passages uit de documenten met de nummers 2 tot en met 6, 8, 11 tot en met 14, 16 tot en met 20, 22, 32 tot en met 39, 44, 51 tot en met 53, 60 tot en met 62, 70, 77 en 99 is het belang van de betrekkingen van Nederland met andere staten en internationale organisaties in het geding. Met deze uitzonderingsgrond wordt blijkens de bepaling beoogd te voorkomen dat de wettelijke plicht tot het verstrekken van informatie tot gevolg zou hebben dat de Nederlandse internationale betrekkingen schade zouden lijden. Voor de toepassing van deze bepaling is het niet noodzakelijk dat men een verslechtering van de goede betrekkingen als zodanig met andere landen of internationale organisaties voorziet. Voldoende is dat met het verschaffen van informatie wordt voorzien dat het internationale contact op bepaalde punten stroever zal gaan lopen, met als gevolg bijvoorbeeld dat het onderhouden van diplomatieke betrekkingen, of het voeren van bilateraal of multilateraal overleg met deze landen of internationale organisaties, moeilijker zou gaan dan voorheen, of dat men in deze landen of internationale organisaties minder geneigd zou zijn tot het verstrekken van bepaalde gegevens dan voorheen.

Het gaat om e-mailwisselingen binnen het ministerie van Buitenlandse Zaken en memo's gericht aan de minister. Het gaat om informatie over de positie van andere Europese lidstaten, de organen van de Europese Unie en de VS tijdens de TTIP-onderhandelingen. Deze onderhandelingen vonden plaats in een context van wederzijds vertrouwen. De betrekkingen van Nederland met andere Europese lidstaten, de Europese Unie en de VS zouden kunnen worden geschaad indien de hier bedoelde informatie openbaar wordt gemaakt.

Ik ben van oordeel dat dit belang zwaarder moet wegen dan het belang van openbaarheid. Ik heb daarom besloten de desbetreffende informatie niet openbaar te maken op grond van artikel 10, tweede lid, aanhef en onder a van de Wob. Daar waar ik deze uitzonderingsgrond heb toegepast in de openbaar gemaakte documenten, heb ik dat aangegeven met de aanduiding '10.2.a'.

De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer

Datum

23-10-2020

Onze referentie

Min-BuZa.2020.5920-14

Op grond van artikel 10, tweede lid, aanhef en onder e, van de Wob blijft verstrekking van informatie achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen het belang dat de persoonlijke levenssfeer wordt geëerbiedigd.

In de aangetroffen documenten met de nummers 2, 7, 9, 10, 12, 17 tot en met 19, 23 tot en met 25, 28, 31 tot en met 37, 42, 44, 46, 52, 53, 55, 56, 58, 59, 61 tot en met 63, 65 tot en met 79, 84, 91, 93, 96, 98, 99, 103 tot en met 107, 110 en 111 staan persoonsgegevens. Dit betreft bijvoorbeeld namen, e-mailadressen, telefoonnummers en functies die herleidbaar zijn naar een individu. Deze gegevens maak ik niet openbaar. Ik ben van oordeel dat ten aanzien van de genoemde persoonsgegevens de privacy van betrokkenen prevaleert boven het belang van openbaarmaking. Hierbij heb ik in de beoordeling meegewogen of de betrokken personen vanuit hun functie regelmatig in de openbaarheid treden. De genoemde persoonsgegevens heb ik verwijderd uit de documenten. Daar waar ik dat heb gedaan in de openbaar gemaakte documenten, heb ik dat aangegeven met de aanduiding '10.2.e'.

Daarnaast heb ik ook handtekeningen en parafen verwijderd. Dit heb ik onder andere gedaan met het oog op het voorkomen van identiteitsfraude. Ik ben van oordeel dit belang zwaarder weegt dan het belang van openbaarheid.

Het voorkomen van onevenredige benadeling

Op grond van artikel 10, tweede lid, aanhef en onder g, van de Wob blijft verstrekking van informatie achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen het belang van het voorkomen van onevenredige bevoordeling of benadeling van bij de aangelegenheid betrokken natuurlijke personen of rechtspersonen dan wel van derden.

Openbaarmaking van een passage uit het document met nummer 62 zou naar mijn oordeel leiden tot onevenredige benadeling van de organisatie waar deze informatie betrekking op heeft. Het gaat om namen van bedrijven die mogelijk betrokken zijn geweest bij hetgeen waarover u informatie vraagt. Openbaarmaking kan namelijk leiden tot schadelijke effecten voor die bedrijven dan wel reputatieschade, omdat de precieze betrokkenheid van die bedrijven niet duidelijk is dan wel niet duidelijk wordt aan de hand van de informatie in die documenten. Het is daarbij aannemelijk dat betrokkenen hierop door derden zullen worden aangesproken. Ik ben van oordeel dat het belang van voorkomen van onevenredige benadeling zwaarder moet wegen dan het belang van openbaarheid. Ik heb daarom besloten de desbetreffende informatie niet openbaar te maken op grond van artikel 10, tweede lid, aanhef en onder g, van de Wob. Daar waar ik deze uitzonderingsgrond heb toegepast in de openbaar gemaakte documenten, heb ik dat aangegeven met de aanduiding '10.2.g'

Persoonlijke beleidsopvattingen in een stuk voor intern beraad

Artikel 11, eerste lid, van de Wob bepaalt dat in geval van een verzoek om informatie uit documenten, opgesteld ten behoeve van intern beraad, geen informatie wordt verstrekt over daarin opgenomen persoonlijke beleidsopvattingen.

Uit de wetsgeschiedenis blijkt dat onder het begrip “documenten opgesteld ten behoeve van intern beraad” onder meer moeten worden begrepen: nota’s van ambtenaren en hun politieke en ambtelijk leidinggevenden, correspondentie tussen de onderdelen van een ministerie en tussen ministeries onderling, concepten van stukken, agenda’s, notulen, samenvattingen en conclusies van interne besprekingen en rapporten van ambtelijke adviescommissies. Ten aanzien van deze stukken moet van de bedoeling om ze als stukken voor intern beraad beschouwd te zien, uitdrukkelijk blijken of men moet deze bedoeling redelijkerwijs kunnen vermoeden. Deze beperking op de informatieverplichting is in de Wob opgenomen omdat een ongehinderde bijdrage van ambtenaren en van hen die van buiten bij het intern beraad zijn betrokken bij de beleidsvorming en -voorbereiding gewaarborgd moet zijn. Zij moeten in alle openhartigheid onderling en met bewindspersonen kunnen communiceren. Staatsrechtelijk zijn slechts de standpunten die het bestuursorgaan voor zijn rekening wil nemen relevant.

Datum

23-10-2020

Onze referentie

Min-BuZa.2020.5920-14

Onder persoonlijke beleidsopvattingen worden verstaan: meningen, opinies, commentaren, voorstellen, conclusies met de daartoe aangevoerde argumenten.

De documenten met de nummers 1, 4, 8, 9, 11, 13, 15 tot en met 22, 24 tot en met 36, 38 tot en met 43, 46 tot en met 48, 50, 52 tot en met 54, 56 tot en met 58, 61 tot en met 64, 66 tot en met 72, 74 tot en met 79, 84, 86, 91, 93, 96 en 98 tot en met 107 bevatten persoonlijke beleidsopvattingen. Ik verstrek daarover geen informatie.

Ik acht het niet in het belang van een goede en democratische bestuursvoering indien de standpunten van ambtenaren zelfstandig worden betrokken in de publieke discussie. Ik zie dan ook geen aanleiding om met toepassing van artikel 11, tweede lid, van de Wob in niet tot personen herleidbare vorm informatie te verstrekken over deze persoonlijke beleidsopvattingen.

Daar waar ik deze beperkingsgrond heb toegepast in de openbaar gemaakte documenten, heb ik dat aangegeven met de aanduiding ‘11’.

Reeds openbare documenten

Enkele aangetroffen documenten zijn reeds openbaar. Ik verwijs u naar de vindplaats in de inventarislijst bij dit besluit.

Wijze van openbaarmaking en plaatsing op het internet

De documenten die door mij openbaar worden gemaakt op grond van de Wob, treft u bij dit besluit in kopie aan. De openbaar gemaakte documenten en dit besluit worden geplaatst op www.rijksoverheid.nl, zodat ze voor een ieder beschikbaar zijn.

Mocht u naar aanleiding van dit besluit vragen hebben, kunt u contact opnemen met het Wob-cluster van het ministerie van Buitenlandse Zaken via Wob@minbuza.nl.

De minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
namens deze,

Deze brief is niet voorzien van een handtekening vanwege de (werk) voorschriften rondom COVID-19. In een formele en beveiligde omgeving is vastgelegd dat de beslissingsbevoegde akkoord is met de inhoud van dit document en de verzending daarvan.

Datum

23-10-2020

Onze referentie

Min-BuZa.2020.5920-14

dhr. drs. Hans Peter van der Woude
Plaatsvervangend Directeur van de directie Internationale Marktordening en
Handelspolitiek

BIJLAGE 1 – Relevante artikelen uit de Wob

Datum

23-10-2020

Onze referentie

Min-BuZa.2020.5920-14

Artikel 1 Wob

Artikel 1

In deze wet en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder:

- a. document: een bij een bestuursorgaan berustend schriftelijk stuk of ander materiaal dat gegevens bevat;
- b. bestuurlijke aangelegenheid: een aangelegenheid die betrekking heeft op beleid van een bestuursorgaan, daaronder begrepen de voorbereiding en de uitvoering ervan;
- c. intern beraad: het beraad over een bestuurlijke aangelegenheid binnen een bestuursorgaan, dan wel binnen een kring van bestuursorganen in het kader van de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een bestuurlijke aangelegenheid;
- d. niet-ambtelijke adviescommissie: een van overheidswege ingestelde instantie, met als taak het adviseren van een of meer bestuursorganen en waarvan geen ambtenaren lid zijn, die het bestuursorgaan waaronder zij ressorteren adviseren over de onderwerpen die aan de instantie zijn voorgelegd. Ambtenaren, die secretaris of adviserend lid zijn van een adviesinstantie, worden voor de toepassing van deze bepaling niet als leden daarvan beschouwd;
- e. ambtelijke of gemengd samengestelde adviescommissie: een instantie, met als taak het adviseren van één of meer bestuursorganen, die geheel of gedeeltelijk is samengesteld uit ambtenaren, tot wier functie behoort het adviseren van het bestuursorgaan waaronder zij ressorteren over de onderwerpen die aan de instantie zijn voorgelegd;
- f. persoonlijke beleidsopvatting: een opvatting, voorstel, aanbeveling of conclusie van een of meer personen over een bestuurlijke aangelegenheid en de daartoe door hen aangevoerde argumenten;
- g. milieu-informatie: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 19.1a van de Wet milieubeheer.

Artikel 3 Wob

1. Een ieder kan een verzoek om informatie neergelegd in documenten over een bestuurlijke aangelegenheid richten tot een bestuursorgaan of een onder verantwoordelijkheid van een bestuursorgaan werkzame instelling, dienst of bedrijf.
2. De verzoeker vermeldt bij zijn verzoek de bestuurlijke aangelegenheid of het daarop betrekking hebbend document, waarover hij informatie wenst te ontvangen.
3. De verzoeker behoeft bij zijn verzoek geen belang te stellen.
4. Indien een verzoek te algemeen geformuleerd is, verzoekt het bestuursorgaan de verzoeker zo spoedig mogelijk om zijn verzoek te preciseren en is het hem daarbij behulpzaam.
5. Een verzoek om informatie wordt ingewilligd met inachtneming van het bepaalde in de artikelen 10 en 11.

Artikel 7 Wob

1. Het bestuursorgaan verstrekt de informatie met betrekking tot de documenten die de verlangde informatie bevatten door:
  - a. kopie ervan te geven of de letterlijke inhoud ervan in andere vorm te verstrekken,
  - b. kennisneming van de inhoud toe te staan,
  - c. een uittreksel of een samenvatting van de inhoud te geven, of
  - d. inlichtingen daaruit te verschaffen.

2. Het bestuursorgaan verstrekt de informatie in de door de verzoeker verzochte vorm, tenzij:

- a. het verstrekken van de informatie in die vorm redelijkerwijs niet gevegd kan worden;
- b. de informatie reeds in een andere, voor de verzoeker gemakkelijk toegankelijke vorm voor het publiek beschikbaar is.

3. Indien het verzoek betrekking heeft op milieu-informatie als bedoeld in artikel 19.1a, eerste lid, onder b, van de Wet milieubeheer, verstrekt het bestuursorgaan, zo nodig, en indien deze informatie voorhanden is, tevens informatie over de methoden die zijn gebruikt bij het samenstellen van eerstbedoelde informatie.

Datum

23-10-2020

Onze referentie

Min-BuZa.2020.5920-14

Artikel 10 Wob

1. Het verstrekken van informatie ingevolge deze wet blijft achterwege voor zover dit:

- a. de eenheid van de Kroon in gevaar zou kunnen brengen;
- b. de veiligheid van de Staat zou kunnen schaden;
- c. bedrijfs- en fabricagegegevens betreft, die door natuurlijke personen of rechtspersonen vertrouwelijk aan de overheid zijn meegedeeld;
- d. persoonsgegevens betreft als bedoeld in paragraaf 2 van hoofdstuk 2 van de Wet bescherming persoonsgegevens, tenzij de verstrekking kennelijk geen inbreuk op de persoonlijke levenssfeer maakt.

2. Het verstrekken van informatie ingevolge deze wet blijft eveneens achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen de volgende belangen:

- a. de betrekkingen van Nederland met andere staten en met internationale organisaties;
- b. de economische of financiële belangen van de Staat, de andere publiekrechtelijke lichamen of de in artikel 1a, onder c en d, bedoelde bestuursorganen;
- c. de opsporing en vervolging van strafbare feiten;
- d. inspectie, controle en toezicht door bestuursorganen;
- e. de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer;
- f. het belang, dat de geadresseerde erbij heeft als eerste kennis te kunnen nemen van de informatie;
- g. het voorkomen van onevenredige bevoordeling of benadeling van bij de aangelegenheid betrokken natuurlijke personen of rechtspersonen dan wel van derden.

[...]

Artikel 11 Wob

1. In geval van een verzoek om informatie uit documenten, opgesteld ten behoeve van intern beraad, wordt geen informatie verstrekt over daarin opgenomen persoonlijke beleidsopvattingen.

2. Over persoonlijke beleidsopvattingen kan met het oog op een goede en democratische bestuursvoering informatie worden verstrekt in niet tot personen herleidbare vorm. Indien degene die deze opvattingen heeft geuit of zich erachter heeft gesteld, daarmee heeft ingestemd, kan de informatie in tot personen herleidbare vorm worden verstrekt.

[...]

BIJLAGE 2 – Inventarislijst
Datum

23-10-2020

Onze referentie

Min-BuZa.2020.5920-14

Inventarislijst Wob onderhandelingen TTIP						
Bestandsnaam en –nummer	Datum	Docu ment	Beoordeling	Uitzonderings- gronden		
1. Arkansas TTIP derde concept	15-02-2015		Niet openbaar		11	
2. Meeting met 10.2.e			Niet openbaar	10.2.a en e		
3. Factsheet 1a TTIP algemeen			(deels) openbaar	10.2.a		
4. Factsheet 1e TTIP transparantie			(deels) openbaar	10.2.a	11	
5. Factsheet 1g TTIP Regulatory Cooperation			(deels) openbaar	10.2.a		
6. Factsheet 1l TTIP- DAFT			(deels) openbaar	10.2.a		
7. Gespreksnotitie Informele Ministeriele Lunch			Niet openbaar	10.2.e		
8. 7.3 FS TTIP ER maart 2015			(deels) openbaar	10.2.a	11	
9. Bijdrage R Lux M			(deels) openbaar	10.2.e	11	
10. Memo	03-12-2015	Memo	(deels) openbaar	10.2.e		
11. Spreekpunten R			Niet openbaar	10.2.a	11	
12. Factsheet diner TTIP			(deels) openbaar	10.2.a en e		
13. Factsheet TTIP	25-02-2015		(deels) openbaar	10.2.a	11	
14. Factsheet TTIP impact OS – Riga bijeenkomst			(deels) openbaar	10.2.a		
15. Factsheet TTIP 10.2.e CMHP 11 feb. 2015			(deels) openbaar		11	
16. Fiche R ontbijt Handelsministers G20			(deels) openbaar	10.2.a	11	
17. Fiche TPC FM Raadsconclusies ER juni 2012			(deels) openbaar	10.2.a en e	11	Buiten reikwijdte verzoek
18. Gespreks- voorbereiding R- Jongerius	27-02-2015	Memo	(deels) openbaar	10.2.a en e	11	
19. Oplegger Harvard v2			(deels) openbaar	10.2.a en e	11	

20. Inleiding R Harvard BZ116416			Niet openbaar	10.2.a	11	
21. Harvard lezing genas			Niet openbaar		11	
22. kernboodschappen			Niet openbaar	10.2.a	11	
23. paar reacties op Lubach	28-12-2015	Email	(deels) openbaar	10.2.e		
24. Chloorkip	21-12-2015	Email	(deels) openbaar	10.2.e	11	
25. Pitch en kerstpakket Lubach	15-12-2015	Email	(deels) openbaar	10.2.e	11	
26. R Lubach Onliners	15-12-2015		Niet openbaar		11	
27. R Lubach pitch	15-12-2015		Niet openbaar		11	
28. TTIP kerstpakket visual	23-12-2015	Email	(deels) openbaar	10.2.e	11	
29. Reactie op zondag met Lubach			Niet openbaar		11	
30. Maart 2015 werkbezoek R_KP DUI			(deels) openbaar	10.2.a	11	Buiten reikwijdte verzoek
31. Fiche AFL-CIO meeting IMH	16-04-2015		(deels) openbaar	10.2.e	11	
32. Fiche ASP Conference	16-04-2015		(deels) openbaar	10.2.a en e	11	
33. Fiche gesprek 10.2.e_IMH	17-04-2015		(deels) openbaar	10.2.a en e	11	
34. Fiche Informal dinner_IMH	15-04-2015		(deels) openbaar	10.2.a en e	11	
35. Fiche Meeting 10.2.e	16-04-2015		(deels) openbaar	10.2.a en e	11	
36. Memo dossier	10-04-2015	Memo	(deels) openbaar	10.2.a en e	11	
37. Steering Note			(deels) openbaar	10.2.a en e		
38. TTIP – spreekkaart AFL-CIO			Niet openbaar	10.2.a	11	
39. TTIP – spreekkaart congres – 10.2.e			Niet openbaar	10.2.a	11	
40. TTIP – spreekkaart Froman			Niet openbaar		11	
41. TTIP – spreekkaart informeel diner			Niet openbaar		11	
42. Spreeklijn TTIP ER maart 2015			Niet openbaar	10.2.e	11	

Datum

23-10-2020

Onze referentie

Min-BuZa.2020.5920-14

43. Spreeklijn TTIP impact OS – Riga bijeenkomst			Niet openbaar		11	
44. Verslagje gesprek Froman			(deels) openbaar	10.2.a en e		
45. Achtergrond TTIP VNG, IPO, UvW			Openbaar			
46. Gespreksvoorbereiding R - Friends of the Earth en BEUC	24-11-2015	Memo	(deels) openbaar	10.2.e	11	Buiten reikwijdte verzoek
47. Vragen van IPO over TTIP			(deels) openbaar		11	
48. Spreeklijn VNG, IPO, UvW			Niet openbaar		11	
49. Vraag UvW over TTIP aan BZ			Openbaar			
50. Vragen en aandachtspunten TTIP van IPO aan ministerie van Buitenlandse Zaken			(deels) openbaar		11	
51. Achtergrond TTIP euro intl			(deels) openbaar	10.2.a		
52. MINBUZA-2015 217995 Memo voorbereiding gesprek R - vakcentrales	28-04-2015	Memo	(deels) openbaar	10.2.a en e	11	
53. MINBUZA-2015 579876 Memo aan R – gespreksvoorbereiding voor gesprek met voorzitter SER Mariette Hamer over advies TTIP	12-10-2015	Memo	(deels) openbaar	10.2.a en e	11	
54. Spreek-punten VNG Europa en Internationaal			Niet openbaar		11	
55. Meeting met minister Ploumen 30 november	11-12-2015	Email	(deels) openbaar	10.2.e		
56. memo FotE BEUC	18-09-2015	Memo	(deels) openbaar	10.2.e	11	
57. 4b. 14-03CapaldoTTIP			Niet openbaar		11	
58. Memo uitnodigings-brief	18-05-2015	Memo	(deels) openbaar	10.2.e	11	
59. Uitnodigings-brief R	13-05-2015		(deels) openbaar	10.2.e		

Datum

23-10-2020

Onze referentie

Min-BuZa.2020.5920-14

60. Aanvulling achtergrond Gesprek R met Malmstrom			(deels) openbaar	10.2.a		
61. Memo annuleren likeminded brief impact TTIP op lageinkomens-landen		Memo	Niet openbaar	10.2.a en e	11	
62. Memo appreciatie onderzoek TTIP en lage-inkomenslanden	23-09-2015	Memo	(deels) openbaar	10.2.a, e en g	11	
63. Memo beantwoording Kamervragen SP en GL over voorlichting rijksoverheid over TTIP	25-08-2015	Memo	(deels) openbaar	10.2.e	11	
64. Memo discussiestuk MR		Memo	Niet openbaar		11	
65. Memo dossier Harvard videolezing over TTIP	28-08-2015	Memo	(deels) openbaar	10.2.e		
66. Memo gesprek Bercero met Kamerleden	14-10-2015	Memo	(deels) openbaar	10.2.e	11	
67. Memo kamerbrief dialoog	01-06-2015	Memo	(deels) openbaar	10.2.e	11	
68. Memo Kamerbrief impact TTIP lageinkomens-landen	22-10-2015	Memo	(deels) openbaar	10.2.e	11	
69. Memo TTIP en criteria voor hormoonverstorende stoffen	18-06-2015	Memo	(deels) openbaar	10.2.e	11	
70. Memo likeminded brief impact TTIP op lageinkomens-landen	15-10-2015	Memo	(deels) openbaar	10.2.a en e	11	
71. Memo notitie MR		Memo	Niet openbaar	10.2.e	11	
72. Memo R - gespreksvoorbereiding VNG,IPO, UvW	29-10-2015	Memo	(deels) openbaar	10.2.e	11	
73. Memo R - gespreksvoorbereiding VNG	29-10-2015	Memo	(deels) openbaar	10.2.e		Buiten reikwijdte verzoek

Datum

23-10-2020

Onze referentie

Min-BuZa.2020.5920-14

74. Memo R - motie ouwehand ttip en kwekersrechten	30-06-2015	Memo	(deels) openbaar	10.2.e	11	
75. Memo R Amersfoort	25-09-2015	Memo	(deels) openbaar	10.2.e	11	
76. Memo R burgemeesters Tiel en Hoogezand Sappemeer	15-10-2015	Memo	(deels) openbaar	10.2.e	11	
77. Memo R Malmstrom 3 feb	07-12-2015	Memo	(deels) openbaar	10.2.a en e	11	
78. Memo R VNG - TC DSH (2)	05-10-2015	Memo	(deels) openbaar	10.2.e	11	Buiten reikwijdte verzoek
79. Memo TTIP-bespreking Ministerraad		Memo	Niet openbaar	10.2.e	11	
80.an het lid Thieme over de dreigende toelating van Amerikaanse chloorkippen tot de Europese markt			Reeds openbaar			
81. uitg brief beantwoording Kamervragen SP van Dijk TTIP en azijnkip (def)			Reeds openbaar			
82. Factsheet dierenwelzijn			Openbaar			
83. beantwoording kamervragen over dreigende toelating van Amerikaanse chloorkippen tot Europese markt			Reeds openbaar			
84. Antwoorden Kamervragen azijnkippen SP apr 2015	11-05-2015	Memo	(deels) openbaar	10.2.e	11	
85. Beantwoording Kamervragen van SP over TTIP en aantasting gezondheid			Reeds openbaar			
86. TTIP follow-up communicatie	15-04-2015		(deels) openbaar		11	
87. Beantwoording Kamervragen van SP over investeringsbescherming tracks EZ			Reeds openbaar			

Datum

23-10-2020

Onze referentie

Min-BuZa.2020.5920-14

88. uitgaande brief Kamervragen van Jasper van Dijk SP over investeringsbescherming versie 19 juni 2015			Reeds openbaar			
89. beantwoording kamervragen TTIP arbeidsnormen reach refit chloorkip			Reeds openbaar			
90. Beantwoording Kamervragen SP en GL over voorlichting rijksoverheid			Reeds openbaar			
91. Memo Kamervragen van SP over gebrekkige transparantie	02-10-2015	Memo	(deels) openbaar	10.2.e	11	
92. Beantwoording Kamervragen van SP over achterhouden van documenten over TTIP			Reeds openbaar			
93. Memo Kamervragen van SP over achterhouden van documenten over TTIP	07-09-2015	Memo	(deels) openbaar	10.2.e	11	
94. Beantwoording Kamervragen CDA over gevolgen TTIP voor medicijnen			Reeds openbaar			
95. Beantwoording Kamervragen SP over gebrekkige transparantie			Reeds openbaar			
96. ttip en milieuregels (tegenlicht 4 okt)	05-10-2015	Email	(deels) openbaar	10.2.e	11	
97. Beantwoording Kamervragen SP over blokkering CIE klimaatvoorstellen			Reeds openbaar			
98. Memo Kamervragen van SP over handel en klimaat	22-01-2016	Memo	(deels) openbaar	10.2.e	11	

Datum

23-10-2020

Onze referentie

Min-BuZa.2020.5920-14

99. Memo mondelinge vraag TTIP en pesticiden	08-06-2015	Memo	(deels) openbaar	10.2.a en e	11	
100. Mondelinge vraag Grashoff - TTIP en misleiding			(deels) openbaar		11	
101. Mondelinge vraag Klaver TTIP en transparantie			(deels) openbaar	10.2.a	11	
102. Mondelinge vraag ontsmettingen kippenvlees			(deels) openbaar		11	
103. Plan van Aanpak SM TTIP			Niet openbaar	10.2.e	11	
104. PvdA - GDAE studie - oplegmemo	28-01-2015	Memo	(deels) openbaar	10.2.e	11	
105. Gesprek Bercero (hoofdonderhandelaar TTIP - EU) met Kamerleden	12-10-2015	Email	(deels) openbaar	10.2.e	11	
106. KV transparantie, toegang tot geconsolideerde teksten	01-10-2015	Email	(deels) openbaar	10.2.e	11	
107. SP - GDAE studie - oplegmemo	02-02-2015	Memo	(deels) openbaar	10.2.e	11	
108. SP - GDAE studie - Kamervraagbeantwoording Capaldo			Reeds openbaar			
109. Vragen en aandachtspunten TTIP van IPO aan ministerie van Buitenlandse Zaken	28-10-2015		Openbaar			
110. Scan van MinBuZa Multifunctional	30-10-2015		(deels) openbaar	10.2.e		Buiten reikwijdte verzoek
111. Letter to Ploumen following Meeting December 2015	15-12-2015		(deels) openbaar	10.2.e		
112. FD Blog Marcel de Boer 16 april	16-04-2015		Reeds openbaar			

Datum

23-10-2020

Onze referentie

Min-BuZa.2020.5920-14

Dit document is niet openbaar.

Dit document is niet openbaar.

Factsheet 1a: TTIP - algemeen

- Sinds juli 2013 onderhandelen de VS en de EU over een vrijhandelsakkoord: het *Transatlantic Trade & Investment Partnership* (TTIP). Sindsdien hebben tien onderhandelingsrondes plaatsgevonden. De laatste ronde was in juli in Brussel. Ook tijdens deze onderhandelingsronde is wederom over de volle breedte van het akkoord gesproken, met uitzondering van investeringsbescherming. De volgende ronde staat gepland voor 19-23 oktober in de VS.
- Inzet van de VS en EU is een ambitieuze handels- en investeringsovereenkomst o.a. op het gebied van markttoegang, standaarden en investeringsbescherming.
- De EU en de VS zijn de grootste handelspartners ter wereld en zijn samen goed voor 50% van het BNP van de wereld en 33% van de handel. Verdere integratie zou de last van de economische crisis kunnen verlichten. In een wereld die snel verandert en waarin opkomende economieën een steeds grotere rol opeisen, is een nauwere trans-Atlantische samenwerking een kans om onze gezamenlijke strategische positie te verbeteren.
- TTIP biedt ook een kans om mondiaal de toon te zetten op het gebied van sociale rechten, milieunormen en dierenwelzijn, waar uiteindelijk ook de burgers van landen buiten de EU en de VS van kunnen profiteren.

Verloop onderhandelingen en politieke ontwikkelingen in EU

-

(10)(2a)

Factsheet 1a: TTIP - algemeen

(10)(2a)

- Het Europees Parlement (EP) heeft instemmingsrecht op TTIP als de onderhandelingen zijn afgerond en is weliswaar kritisch (met name op investeringsbescherming) maar stelt zich constructief op. Op 8 juli jl. is een resolutie met aanbevelingen over TTIP aangenomen, waarin de oude versie van investeringsbescherming wordt afgewezen, maar de optie open blijft voor een nieuw systeem om disputen tussen investeerders en staten te beslechten. Een groot deel van de S&D-fractie heeft de resolutie gesteund, maar onder meer de Nederlandse delegatie uit de S&D heeft tegengestemd.
- Een ander belangrijk punt in de resolutie is dat het EP in TTIP wil laten opnemen dat de VS alle conventies van de *International Labor Organization* (ILO) moet ratificeren.

Stand van zaken in de VS

- De *Trade Promotion Authority* (TPA) is voor de zomer door zowel de Senaat als het Huis van Afgevaardigden goedgekeurd. Onderhandelingen die door de USTR worden afgerond komen daardoor voor een zogenaamde *up-or-down vote* in het Amerikaanse Congres. Het Congres kan door TPA geen amendementen indienen.

(10)(2a)

(10)(2a)

- De onderhandelingen voor het Trans-Pacific Partnership zijn 5 oktober jl. afgerond. Verwacht wordt dat de afronding van TPP een impuls kan geven aan de TTIP onderhandelingen.

Factsheet 1e: TTIP – Transparantie

-

(11)(1)

Europees niveau

- Sinds het aantreden van Commissaris Malmström heeft de Europese Commissie veel gedaan aan meer transparantie. Zo zijn op de website van DGTRADE meerdere position papers gepubliceerd en daarnaast nog veel andere informatie over TTIP, zoals verslagen, studies en rapporten. Het onderhandelingsmandaat is met steun van Nederland ook openbaar gemaakt.
- Alle leden van het Europees Parlement, incl. de Commissie voor Internationale Handel (INTA), hebben inzage in vertrouwelijke onderhandelingsdocumenten. Ook is de “*US Monitoring Group*” in het EP opgericht: deze groep werd speciaal opgericht voor TTIP en wordt vóór en ná elke onderhandelingsronde bijgepraat door DGTRADE.

-

(10)(2a)

-

(10)(2a)

-

(10)(2a)

Nationaal niveau

- Op rijksoverheid.nl staat veel informatie over TTIP, die continu uitgebreid wordt. Daarnaast is er in vele Kamerdebatten en -brieven gesproken over de Nederlandse positie in TTIP.
- De commissie Buitenlandse Handel & Ontwikkelingssamenwerking van de Tweede Kamer een vertrouwelijke, technische briefing ontvangen op 6 februari 2014 en 26 juni 2014.
- Verder wordt het maatschappelijk middenveld en het bedrijfsleven regelmatig geconsulteerd over TTIP, onder meer door te spreken met ondernemers, vakbonden, werkgeversorganisaties en maatschappelijke organisaties.
- Dit jaar heb ik bijvoorbeeld twee keer gesproken met de voorzitters van FNV, CNV en VcP over TTIP.
- Ook heb ik afzonderlijk gesproken met diverse maatschappelijke en belangenorganisaties, waaronder SOMO, TNI, Foodwatch, VNO-NCW.
- Binnenkort vinden gesprekken plaats met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en het Interprovinciaal Overleg (IPO).
- Daarnaast neem ikzelf of ambtenaren van het Ministerie van Buitenlandse Zaken regelmatig deel aan publieke debatten en interviews, om aandacht voor het debat te vragen en onduidelijkheden over TTIP weg te nemen.

Doel

- Een van de pijlers in TTIP is het bevorderen van compatibiliteit van regelgeving. In het onderdeel over samenwerking op het terrein van regelgeving wordt gezien hoe regelgevende instanties tussen de EU en de VS kunnen samenwerken en hoe regelgeving op elkaar kan worden afgestemd. Het gaat om verschillen in (technische) voorschriften die de handel tussen de EU en de VS onnodig bemoeilijken.
- In de EU mogen bijvoorbeeld alleen wetenschappelijk beoordeelde, veilige en toegelaten UV-filters worden gebruikt in zonnebrandproducten. Dit geldt ook voor de VS, maar daar is een andere goedkeuringsprocedure van toepassing. Dit heeft tot gevolg dat producenten in de EU en in de VS een vergunningsaanvraag moeten indienen op basis van verschillende veiligheidsbeoordelingen. Door uitwisseling van wetenschappelijke beoordelingen over UV-filters tussen regelgevende instanties kunnen (technische) voorschriften in de toekomst beter op elkaar worden afgestemd of kan worden volstaan met één goedkeuringsprocedure. Op het moment dat uiteenlopende beoordelingen systematisch tot een ander niveau van bescherming leiden, is het op elkaar afstemmen van regelgeving niet aan de orde. De EU heeft bijvoorbeeld gedetailleerde voorwaarden voor het in de handel brengen van genetisch gemodificeerde producten. Deze regels zijn voor sommige producten strenger dan vergelijkbare regels in de VS. De Nederlandse en EU-inzet is dat dit verschil in regelgeving in TTIP onverkort gehandhaafd blijft.

Middel

- Samenwerking op het terrein van regelgeving geschiedt op verschillende manieren. Dit kan bijvoorbeeld via het identificeren van wet- en regelgeving die een significante impact heeft internationale handel. Een impactanalyse op handelsbelemmeringen zou echter nooit de enige maatstaf zijn waaraan wet- en regelgeving worden getoetst. Dat is nu niet het geval, en zal ook niet zo zijn wanneer TTIP realiteit is.
- Gedurende deze samenwerking blijven democratische procedures volledig gerespecteerd en moeten onze standaarden op het terrein van mens, dier en milieu gehandhaafd blijven.

Voorbeelden van samenwerking waar het huidige EU-tekstvoorstel in voorziet zijn o.a.:

○

(10)(2a)

Factsheet 1g: TTIP – Regulatory Cooperation

○

○

(10)(2a)

Regulatory Cooperation Body

•

(10)(2a)

•

(10)(2a)

- Nederland heeft zich onder meer tijdens Raad Buitenlandse Zaken Handel van 7 mei jl., uitgesproken dat er aantal eisen moeten zijn voor de *Regulatory Cooperation Body*. Deze instantie mag enkel een adviesrecht hebben, Europese en nationale democratische procedures mogen niet doorkruist worden en alle belanghebbenden moeten gelijkwaardig een inbreng kunnen hebben. De Europese Commissie bevestigde deze voorwaarden volledig en gaf aan op precies dezelfde lijn te zitten. Dit staat ook in het verslag van deze RBZ naar de Kamer.

Joint Ministerial Body

- Als er in TTIP wordt afgesproken dat er een *Joint Ministerial Body* wordt opgezet, net als in CETA, dan zal die afspraken kunnen maken over technische handel en douaneprocedures, zoals amendementen aan het protocol van oorsprongsregels, versnelling van tariefafbouw en aanpassing van de lijst van geografische indicaties. Deze afspraken kunnen wel bindend zijn maar komen enkel tot stand door wederzijdse instemming van partijen.
- Het gaat hierbij enkel om technische onderwerpen. Het is dus niet mogelijk dat deze instantie besluiten neemt over bijvoorbeeld het toelaten van hormoonvlees.

Factsheet 1g: TTIP – Regulatory Cooperation

- Aan instemming door de EU gaat besluitvorming in de Raad vooraf. Het kabinet heeft hier een stem en verdedigd de Nederlandse belangen. Tijdens overleggen met het kabinet kan het parlement zijn standpunt naar voren brengen. Een dergelijke procedure is niet uniek voor TTIP maar gangbaar voor internationaal optreden in meer algemene zin. Niet alle technische besluiten van de overheid worden hierbij apart ter goedkeuring voorgelegd aan het parlement. Zolang de overheid handelt binnen de afgesproken kaders van wet- en regelgeving, is de invulling van technische details niet altijd een parlementaire kwestie. Dat zou ook onwerkbaar zijn. Hetzelfde geldt met TTIP.

Factsheet 11: Dutch American Friendship Treaty

- Het *Verdrag van vriendschap, handel en scheepvaart tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Verenigde Staten van Amerika* (Dutch American Friendship Treaty, DAFT) dateert uit 1956.
- Dit verdrag, dat voor het gehele Koninkrijk geldt, bevat naast handelsgerelateerde bepalingen over o.a. markttoegang (most favoured nation) en nationale behandeling voor goederen, diensten en investeringen ook afspraken over andere onderwerpen die van groot belang kunnen zijn voor de Staat en die niet door TTIP worden geregeld. Het gaat hier bijvoorbeeld om verblijf, consulaire aangelegenheden, toegang tot havens (niet in het kader van de handel) en, voor Nederland heel belangrijke, verplichte geschillenbeslechting ten aanzien van de in het verdrag geregelde onderwerpen bij het Internationaal Gerechtshof in Den Haag.
- Daar waar overlap bestaat tussen zowel in TTIP als in DAFT geregelde onderwerpen, gelden de algemene regels van internationaal recht omtrent samenloop van verdragen, waaronder de regel dat waar tussen dezelfde partijen hetzelfde onderwerp in zowel TTIP als DAFT is geregeld de bepaling uit het latere verdrag (TTIP) voorrang heeft op die uit het eerdere verdrag (DAFT).
- Naast Nederland hebben ook ander EU Lidstaten waaronder België, Denemarken, Finland, Frankrijk, Griekenland, Ierland, Italië en Luxemburg een dergelijk verdrag met de VS.

(10)(2a)

(10)(2a)

Dit document is niet openbaar.

(10)(2a)

(10)(2a)

Nederlandse inzet

(10)(2a)

Achtergrond

- Sinds juli 2013 onderhandelen de VS en de EU over een vrijhandelsakkoord: *het Transatlantic Trade & Investment Partnership* (TTIP). Sindsdien hebben acht onderhandelingsrondes plaatsgevonden. De laatste ronde was begin februari in Brussel. Ook tijdens deze onderhandelingsronde is wederom over de volle breedte van het akkoord gesproken, met uitzondering van *Investor-State-Dispute-Settlement* (ISDS).
- Inzet van beide kanten voor TTIP is een ambitieuze overeenkomst en is gestoeld op drie belangrijke pijlers: 1) bevorderen van markttoegang; 2) bevorderen van compatibiliteit van regelgeving; 3) Gezamenlijk benadering van nieuwe uitdagingen.
- De EU en de VS zijn de grootste handelspartners ter wereld en zijn samen goed voor 50% van het BNP van de wereld en 33% van de handel. Verdere integratie zou de last van de economische crisis kunnen verlichten. In een wereld die snel verandert en waarin opkomende economieën een steeds grotere rol opeisen, is een nauwere trans-Atlantische samenwerking een kans om onze gezamenlijke strategische positie te verbeteren.

(10)(2a)

(10)(2a)

(10)(2a)

(10)(2a)

- Nederland zal veel voordeel hebben van TTIP. Niet alleen zijn de Nederlandse en de Amerikaanse economieën al nauw met elkaar verbonden, ook vormt de aantrekkende wereld- en Europese economie de stuwende kracht achter de groei van de Nederlandse economie via een toenemende export. Bijna de helft van de Nederlandse werknemers is in dienst bij een bedrijf dat exporteert. Trekt de internationale handel aan, is dat voor deze bedrijven snel merkbaar.

(10)(2a)

Investor-State-Dispute-Settlement

- De Europese Commissie heeft op 13 januari haar rapport gepubliceerd over de publieke consultaties over ISDS in TTIP. De Europese Commissie heeft aangegeven dat de resultaten van de publieke consultaties over investeringsbescherming en ISDS in TTIP onderdeel zijn van een breder debat over ISDS. Doel van dat debat is te komen tot een verbeterde standaard, die de bestaande zorgen voldoende adresseert.

(10)(2a)

- Op basis van de consultaties heeft de Commissie een aantal terreinen geïdentificeerd waarop het vervolgdebat gefocust moet worden. Het gaat hierbij om 1) de bescherming van het recht om te reguleren; 2) de totstandkoming en het functioneren van arbitragepanelen; 3) de relatie tussen nationale rechtsprocedures en ISDS; en 4) herziening van ISDS-uitspraken via een beroepsprocedure.
- Deze terreinen komen overeen met de punten die minister Ploumen eerder heeft aangegeven in de Kamerbrief in juni 2014 over het Nederlandse onderzoek naar de risico's van ISDS in TTIP (Kamerstuk 21501-02-1397). In deze brief doet zij verschillende aanbevelingen voor verbetering van het ISDS-instrument om te komen tot een hoogwaardig en modern instrument. Nederland zet erop in dat die verbeteringen in het ISDS-instrument in TTIP worden verwerkt.

(11)(1)

Spreekpunten

[TTIP]

- -
  -
  -
  -
- (11)(1)

Achtergrond

[EU-voorzitterschap op handelsgebied]

- Het voorzitterschap biedt een uitgelezen kans om de ‘hulp en handel agenda’ op Europees niveau verder vorm te geven, zeker omdat de EU – met zijn brede scala aan instrumenten waaronder handelspolitiek en ontwikkelingssamenwerking – als speler van gewicht op het wereldtoneel grote impact kan hebben. Om deze reden is gekozen voor de organisatie van een informele Handelsraad back-to-back met een informele OS-Raad, met een gecombineerd deel voor de Handels- en OS-ministers.
- Een thema dat Nederland in aanloop naar en tijdens deze Raden nadrukkelijk op de kaart wil zetten is de verduurzaming van mondiale waardeketens met een focus op de rol die het bedrijfsleven hierbij kan spelen. Nederland wil eind 2015 een conferentie organiseren over ‘MVO en duurzame waardeketens’.
- In lijn met de handelsoriëntatie die Nederland traditioneel kenmerkt, wil het kabinet het voorzitterschap gebruiken om een impuls te geven aan de Europese handelspolitieke agenda: open en eerlijke wereldhandel met aandacht voor mens en milieu.

-

(10)(2a)

- Open multilaterale handel blijft de hoeksteen van Europees en Nederlands beleid. Nederland is daarom verheugd over de recente ontwikkelingen in de multilaterale agenda en zal tijdens het voorzitterschap investeren in de WTO-onderhandelingsronde, de implementatie van het in Bali bereikte akkoord over handelsfacilitatie en de plurilaterale onderhandelingen over diensten en groene goederen.

[TTIP]

- Sinds juli 2013 onderhandelen de VS en de EU over een vrijhandelsakkoord: het *Transatlantic Trade & Investment Partnership* (TTIP). Inzet van beide kanten voor TTIP is een ambitieuze overeenkomst, gestoeld op drie belangrijke pijlers: 1) bevorderen van markttoegang (zowel tarifair als non-tarifair); 2) bevorderen van compatibiliteit van regelgeving; en 3) gemeenschappelijke benadering van nieuwe uitdagingen (zoals het wereldwijd opereren van staatsbedrijven van derde landen).

-

(10)(2a)

-

(10)(2a)

- Het economische voordeel voor NL kan volgens Ecorys oplopen van EUR 1,4 tot 4,1 mld. Belangrijke sectoren zijn onder meer: land- en tuinbouw, high tech, de chemie, postdiensten en de financiële en maritieme sectoren. NL zet daarom in op een breed en ambitieus akkoord.
- Naast de offensieve belangen is het van belang om de bestaande zorgen in de samenleving over de mogelijke impact van TTIP serieus te nemen. Die zorgen gaan onder meer over investeerdersbescherming (ISDS), verschillen in standaarden, voedselveiligheid, privacy, duurzame ontwikkeling en het Europees sociaal model.
- Ten aanzien van ISDS in TTIP heeft Nederland een onderzoek ingesteld naar de potentiële sociale en milieurisico's en de gevolgen van ISDS voor Nederland en naar de financiële risico's voor de Nederlandse overheid in TTIP. U heeft de conclusies van de onderzoekers ondersteunt dat internationale arbitrage toegevoegde waarde heeft voor een effectieve toepassing van de investeringsbescherming die geboden wordt in het verdrag.
- Wel is het van belang dat het ISDS-instrument samen met substantiële investeringsbepalingen wordt verbeterd met gebalanceerde afspraken die zowel een hoge bescherming van investeerders als de bescherming van publieke belangen waarborgt.

-

(10)(2a)

- Transparantie en participatie van alle stakeholders is cruciaal voor het welslagen van de onderhandelingen. NL consulteert op reguliere basis over het akkoord.

Aan R
Van IMH
Via
Kopie aan SG; DGBEB; WAS-EA; BRE-ISH
Afgestemd met DWH; DIE-EX

TER BESLISSING

Datum
3 december 2015

Onze Referentie

Opgesteld door
(10)(2e)(10)(2e)
T(10)(2e)

memo

Clingendael seminar: Strategic Impact of TTIP

Aanleiding

Op 8 december a.s. neemt u deel aan het seminar van Clingendael over de "Strategic Impact of TTIP".

Gevraagd besluit

(11)(1)

Kern/samenvatting

In de bijlage vindt u een oplegger met informatie over de setting en uw rol in het programma. De spreekpunten liggen ter vertaling voor bij AVT en worden dinsdagochtend na geleverd. De Nederlandse versie zijn wel in dit dossier opgenomen. Verder zijn er een aantal Q&A's voorbereid.

(10)(2e) was aanvankelijk de moderator van dit seminar. Vanwege medische redenen kan (10)(2e) niet aanwezig zijn. Hoofd onderzoek bij Clingendael, (10)(2e) neemt zijn rol over.

Achtergrond diner - Transatlantic Trade & Investment Partnership (TTIP)

De Raad zal tijdens het diner met USTR (10)(2e) spreken over TTIP. Tijdens het diner worden acht onderdelen van TTIP besproken en geïntroduceerd door een aantal lidstaten:

1. Transparantie en Trade Promotion Authority – Frankrijk (20:30-20:45)

(10)(2a)

(10)(2a)

De gehele Raad heeft ingestemd met openbaarmaking van het mandaat, wat uiteindelijk op 9 oktober jl. is gepubliceerd.

(10)(2a)

(10)(2a)

(10)(2a)

2. Publieke aanbestedingen – Duitsland (20:45-21:00)

Hoewel de VS zich heeft aangesloten bij het WTO-verdrag voor openstellen van publieke aanbestedingen (*Government Procurement Agreement*), is de openstelling beperkt tot de federale overheid en 37 staten, waarbij het per staat verschilt welke overheidsorganisaties daaronder vallen. *Buy America(n)* provisies zijn ook maatregelen die het voor Europese bedrijven lastig tot onmogelijk maken om mee te dingen met overheidsopdrachten.

(10)(2a)

(10)(2a)

(10)(2a)

3. Regulatory Coherence – Nederland (21:00-21:15)

Een belangrijke pijler van TTIP is comptabiliteit en/of wederzijdse erkenning van standaarden. Onderzoeken wijzen erop dat het grootste deel van de voordelen van een EU-VS overeenkomst te danken zal zijn aan vereenvoudiging van administratieve formaliteiten en betere coördinatie tussen regelgevende autoriteiten. Dit mag echter niet ten koste gaan van het veiligheidsniveau voor consumenten en milieu, (10)(2a)

(10)(2a)

Consultatie is een ander onderdeel dat mogelijk voordelen kan opleveren, zolang het het democratisch proces niet omzeilt. Het Europees Parlement en de Raad en ook het Amerikaanse Congres, zullen het resultaat van de onderhandelingen moeten goedkeuren. De volksvertegenwoordigers – en niemand anders – zullen uiteindelijk beslissing nemen.

4. MKB – Portugal (21:15-21:30)

(10)(2a)

5. Geografische aanduidingen – Griekenland (21:30-21:45)

(10)(2a)

6. Diensten (inclusief financiële en maritieme diensten) – Verenigd Koninkrijk (21:45-22:00)

(10)(2a)

7. Energie – Polen (22:00-22:15)

(10)(2a)

(10)(2a)

(10)(2a)

8. Mobiliteit van kenniswerkers – Spanje (22:15-22:30)

In vrijhandelsakkoorden worden afspraken gemaakt over de handel in diensten, waaronder ‘de tijdelijke aanwezigheid van natuurlijke personen’, het zogenaamde mode 4. Dit zijn dienstverleners die tijdelijk hun dienst komen aanbieden in de VS, zoals architecten of consultants. Gelet op de gevoeligheden rond dit thema, richt dit onderdeel zich altijd op

hoogopgeleiden. Het gaat hierbij om driejarige contracten waarbij als voorwaarde wordt gesteld dat de persoon al een contract heeft.

(10)(2a)

(10)(2a)

Transatlantic Trade & Investment Partnership (TTIP)

[Transatlantic Trade & Investment Partnership - TTIP]

- Sinds juli 2013 onderhandelen de VS en de EU over een vrijhandelsakkoord: het *Transatlantic Trade & Investment Partnership* (TTIP). Sindsdien hebben acht onderhandelingsrondes plaatsgevonden.
- (10)(2a)
- Inzet van beide kanten voor TTIP is een ambitieuze overeenkomst en is gestoeld op drie belangrijke pijlers:
  - Bevorderen van markttoegang: het is daarbij van belang zowel tarifaire als non-tarifaire belemmeringen op te lossen.
  - Bevorderen van compatibiliteit van regelgeving: ook hier kan deze overeenkomst veel winst behalen, o.a. door het delen van informatie en het opzetten van *early warning*. Het is niet waarschijnlijk dat alle problemen worden opgelost, maar het is wel van belang dat een platform wordt gecreëerd waarop in de komende jaren zou kunnen worden voortgebouwd.
  - Nieuwe uitdagingen, zoals het wereldwijd opereren van staatsbedrijven: gestreefd zou moeten worden naar een gemeenschappelijke benadering ten aanzien hiervan.
- De EU en de VS zijn de grootste handelspartners ter wereld en zijn samen goed voor 50% van het BNP van de wereld en 33% van de handel. Verdere integratie zou de last van de economische crisis kunnen verlichten. In een wereld die snel verandert en waarin opkomende economieën een steeds grotere rol opeisen, is een nauwere trans-Atlantische samenwerking een kans om onze gezamenlijke strategische positie te verbeteren.

(10)(2a)

(10)(2a)

(10)(2a)

Transatlantic Trade & Investment Partnership (TTIP)

(10)(2a)

(10)(2a)

- Nederland zal veel voordeel hebben van TTIP. Niet alleen zijn de Nederlandse en de Amerikaanse economieën al nauw met elkaar verbonden, ook vormt de aantrekkende wereld- en Europese economie de stuwende kracht achter de groei van de Nederlandse economie via een toenemende export. Afhankelijk van het resultaat van de onderhandelingen kan het economische voordeel voor Nederland structureel oplopen van 1,4 tot 4,1 miljard euro.
- Bijna de helft van de Nederlandse werknemers is in dienst bij een bedrijf dat exporteert. Trekt de internationale handel aan, is dat voor deze bedrijven snel merkbaar. NL zet daarom in op een breed en ambitieus akkoord.
- Veel grote bedrijven, die internationaal opereren, hebben al aangegeven in hoeverre het wegnemen van barrières en het streven naar gelijkere standaarden hen kosten, tijd en energie zal sparen. Gelet op de complexiteit van het verdrag is het extra belangrijk om juist ook het midden- en kleinbedrijf (MKB) te betrekken; het MKB wordt immers - mede door gebrek aan personele en financiële middelen – onevenredig getroffen door handelsbelemmering. Het verkrijgen van informatie over regelgeving en andere eisen om te mogen exporteren lijkt al een grote uitdaging voor veel kleinere bedrijven.

(10)(2a)

- Naast de offensieve belangen is het van belang om de bestaande zorgen in de samenleving over de mogelijke impact van TTIP serieus te nemen. Transparantie en participatie van alle stakeholders is cruciaal voor het welslagen van de onderhandelingen.

(10)(2a)

- De Europese Commissie (CIE) heeft op 13 januari haar rapport gepubliceerd over de publieke consultaties over ISDS in TTIP. Op de publieke consultaties heeft de CIE zo'n 150.000 reacties ontvangen, waarvan 145.000 met een standaardreactie. Daarnaast hebben 3000 burgers gereageerd en zo'n 450 maatschappelijke organisaties.
- Het rapport van de CIE is feitelijk en bevat geen beleidsaanbevelingen en is voor de CIE niet het einde van het debat is. Het rapport dient als input voor verder debat dat de CIE de komende tijd (in ieder geval het eerste kwartaal van 2015) zal voeren met Lidstaten, EP en EU-stakeholders. Op basis daarvan zal de EU positie gevormd worden.
- CIE heeft 4 terreinen geïdentificeerd waar de vervolgrelectie op gefocust moet worden (maar dit is niet-uitputtend): 1. de bescherming van het recht te reguleren, 2. de totstandkoming en functionering van arbitragetribunalen, 3. de relatie tussen nationale rechtsprocedures en ISDS en 4. herziening van ISDS-uitspraken via een beroepsprocedure.

(11)(1)

Factsheet: TTIP – Effecten op lage- en middeninkomenslanden

- Nederland vindt dat er tijdens de onderhandelingen rekening moet worden gehouden met de impact van TTIP op ontwikkelingslanden.

(10)(2a)

(10)(2a)

- Hoewel voor specifieke producten en landen handelsverlegging en preferentie-erosie plaats kan vinden, lijken de positieve effecten van TTIP op lage- en middeninkomenslanden in het algemeen zwaarder te wegen dan de negatieve effecten.
- Uit een studie van de Europese Commissie blijkt bijvoorbeeld dat het effect van een ambitieus akkoord tussen EU en VS tussen de 86 en 99 miljard euro kan opleveren voor derde landen. De minst ontwikkelde landen (MOLs) specifiek laten een economische groei van 0,2%, ongeveer 2,4 miljard euro zien. Andere studies laten door gebruik van andere modellen en/of aannames andere uitkomsten zien.
- De EU en de VS exporteren andere producten dan lage- en middeninkomenslanden en concurreren daarom nauwelijks met deze landen. Daarnaast is de concurrentiekracht van exportproducten uit lage- en middeninkomenslanden relatief groot. Ook zijn er positieve *spill-over* effecten te verwachten, onder meer door het wegnemen van niet-tarifaire belemmeringen (NTB's), die afhankelijk zijn van verschillende factoren (zoals flexibiliteit van oorsprongsregels en het openstellen van wederzijdse erkenning door derde landen).
- Daarnaast kan extra economische groei in de EU en de VS door TTIP ook ruimte creëren voor extra investeringen en ontwikkelingssamenwerking. Op deze wijze zouden de EU en de VS eventuele negatieve effecten van TTIP voor lage- en middeninkomenslanden kunnen mitigeren.
- Nederland laat een eigen studie uitvoeren naar de impact op lage- en middeninkomenslanden, die voortbouwt op bestaand onderzoek. Het onderzoek wordt uitgevoerd door de Universiteit Groningen. De verwachte oplevering van het onderzoek is juli 2015.
- Op basis van deze studie zal er concrete onderhandelingsinzet worden geformuleerd om niet alleen de negatieve effecten voor lage- en middeninkomenslanden zoveel mogelijk te voorkomen, zoals het bieden van steun aan derde landen bij het implementeren van regelgeving en technische standaarden, maar juist ook de positieve effecten voor ontwikkelingslanden te maximaliseren. Ook verkent Nederland in dat kader de mogelijkheid om de APS-systemen in de EU en de VS beter op elkaar aan te sluiten.

Factsheet x: TTIP

- Sinds juli 2013 onderhandelen de VS en de EU over een vrijhandelsakkoord: het Transatlantic Trade & Investment Partnership (TTIP). Sindsdien hebben acht onderhandelingsrondes plaatsgevonden. De laatste ronde was begin februari in Brussel.
- (10)(2a)
- Inzet van beide kanten voor TTIP is een ambitieuze overeenkomst en is gestoeld op drie belangrijke pijlers:
  - Bevorderen van markttoegang: doel is om zoveel mogelijk terreinen te bestrijken. Het is daarbij van belang zowel tarifaire als non-tarifaire belemmeringen op te lossen.
  - Bevorderen van compatibiliteit van regelgeving: ook hier kan deze overeenkomst veel winst behalen, o.a. door het delen van informatie en het opzetten van early warning. Het is niet waarschijnlijk dat alle problemen worden opgelost, maar het is wel van belang dat een platform wordt gecreëerd waarop in de komende jaren zou kunnen worden voortgebouwd.
  - Nieuwe uitdagingen, zoals het wereldwijd opereren van staatsbedrijven: gestreefd zou moeten worden naar een gemeenschappelijke benadering ten aanzien hiervan.
- De EU en de VS zijn de grootste handelspartners ter wereld en zijn samen goed voor 50% van het BNP van de wereld en 33% van de handel. Verdere integratie zou de last van de economische crisis kunnen verlichten. In een wereld die snel verandert en waarin opkomende economieën een steeds grotere rol opeisen, is een nauwere trans-Atlantische samenwerking een kans om onze gezamenlijke strategische positie te verbeteren.

- (10)(2a)

- (10)(2a)

Factsheet x: TTIP

(10)(2a)

(10)(2a)

(10)(2a)

- Nederland zal veel voordeel hebben van TTIP. Niet alleen zijn de Nederlandse en de Amerikaanse economieën al nauw met elkaar verbonden, ook vormt de aantrekkende wereld- en Europese economie de stuwende kracht achter de groei van de Nederlandse economie via een toenemende export. Afhankelijk van het resultaat van de onderhandelingen kan het economische voordeel voor Nederland structureel oplopen van 1,4 tot 4,1 miljard euro.
- Bijna de helft van de Nederlandse werknemers is in dienst bij een bedrijf dat exporteert. Trekt de internationale handel aan, is dat voor deze bedrijven snel merkbaar. NL zet daarom in op een breed en ambitieus akkoord.
- Naast de offensieve belangen is het van belang om de bestaande zorgen in de samenleving over de mogelijke impact van TTIP serieus te nemen. Transparantie en participatie van alle stakeholders is cruciaal voor het welslagen van de onderhandelingen. In dat kader is het zeer positief dat de Commissie op 7 januari nieuwe documenten (waaronder – voor het eerst - onderhandelingsteksten) openbaar heeft gemaakt

(10)(2a)

(10)(2a)

Publicatie op 13 januari van het Rapport van de Europese Commissie van de publieke consultaties over ISDS in TTIP

- De Europese Commissie (CIE) heeft op 13 januari haar rapport gepubliceerd over de publieke consultaties over ISDS in TTIP. Het rapport is een Commissie staff working document, dat wel langs het College is gegaan. Op de publieke consultaties heeft de CIE zo'n 150.000 reacties ontvangen, waarvan 145.000 met een standaard reactie ingegeven vanuit een collectieve actie van organisaties. Daarnaast hebben 3000 burgers gereageerd en zo'n 450 maatschappelijke organisaties (vakbonden, consumentenorganisaties, advocatenkantoren, academici en bedrijfsleven).
- Het rapport van de CIE is feitelijk en bevat geen beleidsaanbevelingen en is voor de CIE niet het einde van het debat is. Het rapport dient als input voor verder debat dat de CIE de komende tijd (in ieder geval het eerste kwartaal van 2015) zal voeren met Lidstaten, EP en EU-stakeholders. Op basis daarvan zal de EU positie gevormd voor TTIP gevormd worden.
- CIE heeft 4 terreinen geïdentificeerd waar de vervolgreflexie op gefocust moet worden (maar dit is niet-uitputtend):
  - Waarborgen van right to regulate
  - Veel zorgen over legitimiteit van ISDS-systeem: tot stand komen en functioneren van arbitragepanelen.
  - Relatie tussen ISDS en nationale remedies (hierover bestaat veel onduidelijkheid). Die relatie dient verduidelijkt te worden.
  - Herziening van ISDS-uitspraken via een beroepsprocedure.

Dinsdag 6 oktober 2015

Ontbijt met EU ministers bij de G20

Tijd : 8.00-9.00u

Aanwezig : EU handelsministers bij de G20 (VK, FRA, DUI, IT, SPA)

Voertaal : Engels

Doel gesprek: Gesprek over TTIP en WTO

Aanleiding agendering

- U bent uitgenodigd door het VK (Lord Maude of Horsham, Minister of State for Trade and Investment)

- (10)(2a)

Beoogd resultaat

-
-
-
-
- (11)(1)
-
-
-

Bijlage

- Spreekpunten
- Factsheets

Spreekpunten

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

(11)(1)

Factsheets

TTIP Algemeen

- Sinds juli 2013 onderhandelen de VS en de EU over een vrijhandelsakkoord: het *Transatlantic Trade & Investment Partnership* (TTIP). Sindsdien hebben tien onderhandelingsrondes plaatsgevonden. De laatste ronde was in juli in Brussel. (10)(2a)
(10)(2a)
(10)(2a) De volgende ronde staat gepland voor 19-23 oktober in de VS.
- Inzet van de VS en EU is een ambitieuze handels- en investeringsovereenkomst o.a. op het gebied van markttoegang, standaarden en investeringsbescherming.
- De EU en de VS zijn de grootste handelspartners ter wereld en zijn samen goed voor 50% van het BNP van de wereld en 33% van de handel. Verdere integratie zou de last van de economische crisis kunnen verlichten. In een wereld die snel verandert en waarin opkomende economieën een steeds grotere rol opeisen, is een nauwere trans-Atlantische samenwerking een kans om onze gezamenlijke strategische positie te verbeteren.
- TTIP biedt ook een kans om mondiaal de toon te zetten op het gebied van sociale rechten, milieunormen en dierenwelzijn, waar uiteindelijk ook de burgers van landen buiten de EU en de VS van kunnen profiteren.

Verloop onderhandelingen en politieke ontwikkelingen in EU

- (10)(2a)
- (10)(2a)
- (10)(2a)

(10)(2a)

(10)(2a)

- Een ander belangrijk punt in de resolutie is dat het EP in TTIP wil laten opnemen dat de VS alle conventies van de *International Labor Organization* (ILO) moet ratificeren.

(10)(2a)

Stand van zaken in de VS

- De *Trade Promotion Authority* (TPA) is voor de zomer door zowel de Senaat als het Huis van Afgevaardigden goedgekeurd. Onderhandelingen die door de USTR worden afgerond komen daardoor voor een zogenaamde *up-or-down vote* in het Amerikaanse Congres. Het Congres kan door TPA geen amendementen indienen. (11)(1)

(11)(1)

(11)(1)

- De meest recente onderhandelingsronde vond plaats in de week van 28 september – 2 oktober.

Investeringsbescherming

- Veel omstreden onderdeel van TTIP betreft afspraken over investeringsbescherming en het mechanisme voor geschillenbeslechting tussen een investeerder en een Staat.
- Hierover is een kritisch maatschappelijk en politiek debat gaande met name gericht op de traditionele vormgeving van dit mechanisme. (10)(2a)

(10)(2a)

- NL heeft daarom een onderzoek laten doen naar de risico's van opname van dit mechanisme in TTIP (brief aan de Kamer juni 2014). Dat onderzoek gaf 14 belangrijke aanbevelingen voor verbetering van het investeringsbeschermings-instrument, (10)(2a)

(10)(2a)

- Ook heeft de CIE hiervoor in 2014 publieke consultaties geopend, waarvan het in januari 2015 met een feitelijk rapport is gekomen. Hierbij zijn 4 terreinen geïdentificeerd op basis waarvan de Commissie het debat verder wil voeren om tot een EU-positie te komen: 1. De bescherming van het recht om te reguleren;

2. De totstandkoming en het functioneren van arbitragetribunalen; 3. De relatie tussen nationale juridische procedures en investeerder-Staat geschillenbeslechting; 4. Herziening van ISDS-uitspraken via een beroepsprocedure. Deze terreinen komen overeen met de punten waarlangs ook NL verbetering noodzakelijk acht.

(10)(2a)

- Op 8 juli jl. heeft het EP een resolutie aangenomen over TTIP. Hierin bepleit het EP een nieuw systeem dat het voorgestelde private arbitragesysteem (Investor-State Dispute Settlement of ISDS) moet vervangen. Daarin is de oude vorm van investeringsbescherming afgewezen, maar de mogelijkheid voor een nieuw mechanisme opengelaten. Een dergelijk systeem moet volgens het EP transparant zijn, voldoen aan democratische principes en onder democratisch toezicht staan. Geschillen moeten worden beoordeeld door benoemde, onafhankelijke, professionele rechters in openbare zittingen. Er moet een beroepsmogelijkheid komen, jurisdictie van de EU en lidstaten moeten worden gerespecteerd en private belangen mogen de doelstellingen van overheidsbeleid niet ondermijnen. In reactie heeft Commissaris Malmström aangegeven dat de roep van het EP voor een nieuw systeem gehoord moet worden. Ze heeft daarbij aangegeven dat haar eerdere voorstellen vergaande ideeën voor hervorming van het systeem geven en deze verder uit te werken tot een juridische tekst. (10)(2a)

- Vervolgens heeft de CIE op 16 september 2015 een tekstvoorstel gepubliceerd voor investeringsbescherming en een nieuw en transparant systeem voor beslechting van geschillen tussen investeerders en Staten, het zgn. 'Investment Court System'.
- Dit systeem moet het bestaande mechanisme voor investeerder-Staat geschillenbeslechting vervangen in alle lopende en toekomstige EU-investeringsonderhandelingen, zoals ook de onderhandelingen tussen de EU en de VS in TTIP.
- Dit voorstel voor een investeringshof is gebaseerd op substantiële bijdragen van het Europees Parlement, EU-lidstaten, nationale parlementen en andere belanghebbenden via de publieke consultaties over de vormgeving van het mechanisme voor investeringsbescherming. Het systeem is opgebouwd uit de hoofdelementen van nationale en internationale gerechtshoven,

verankert het recht van staten om te reguleren in het publieke belang en biedt waarborgen voor transparantie en verantwoording.

- Het systeem bouwt tevens voort op reeds ingevoerde hervormingen in het mechanisme van investeringsbescherming zoals opgenomen in handelsakkoorden tussen de EU en Canada (CETA) en Singapore en bouwt dat dus verder uit.
- Parallel aan de voorstellen voor TTIP zal de Europese Commissie, samen met andere landen, beginnen met de oprichting van een permanent internationaal investeringshof. Doelstelling is dat dat hof op termijn alle geschillenbeslechtingssystemen zoals voorzien in EU-akkoorden, akkoorden van EU-lidstaten met derde landen en handels-en investeringsverdragen tussen niet-EU landen zal vervangen.
- Dit komt ten goede aan een efficiënt, consistent en legitiem internationaal geschillenbeslechtingssysteem voor investeringsgeschillen.

(10)(2a)

(10)(2a)

Impact debat investeringsbescherming op andere investeringsakkoorden

- De ontwikkelingen om te komen tot een modernisering van de vormgeving van investeringsbescherming hebben ook een impact op andere (toekomstige en bestaande) investeringsakkoorden.
- Ook deze akkoorden zullen in lijn gebracht moeten worden met de nieuwe standaard die nu in het kader van TTIP wordt ontwikkeld.

- (10)(2a)
- Dit is met name ook van belang voor het uitonderhandelde *Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA)* – het eerste EU-akkoord met afspraken over investeringsbescherming-tussen de EU en Canada. Hetzelfde geldt voor het handelsakkoord met Singapore.
- Wat betreft CETA is op dit moment de juridische revisie (*legal scrubbing*) van het akkoord in volle gang. Door de Commissie is de mogelijkheid behouden, zonder de onderhandelingen te heropenen, waar nodig nog aanpassingen door te voeren om de tekst van CETA verder in lijn te brengen met de huidige discussies binnen de EU over investeringsbescherming.
- Wat betreft het handelsakkoord met Singapore, heeft de CIE het akkoord aan het Europese Hof van Justitie voorgelegd om duidelijkheid te krijgen over de aard van de verschillende provisies van het akkoord (en of deze gemengde competentie bevat). Besluitvorming over dat akkoord zal dan ook plaatsvinden nadat er een oordeel van het Hof daarover ligt (verwachting over een jaar). CIE zal naar verwachting de tussentijd gebruiken om ook in dit akkoord eventuele aanpassingen op investeringsbescherming door te voeren.

- (11)(1)

- (10)(2a)

- Nederland zal hierbij aansluiten op de EU-standaard voor investeringsbescherming die op dit moment verder ontwikkeld wordt.

Krachtenveld EU-lidstaten

- (10)(2a)

(10)(2a)

(10)(2a)

Verbeterpunten investeringsbescherming TTIP

NLse inzet modernisering vormgeving investeringsbescherming

- Nederland acht verbeteringen in de vormgeving van het mechanisme voor investeringsbescherming noodzakelijk langs de volgende vier lijnen:
  1. waarborgen voor beleidsvrijheid zonder risico van arbitrageclaims;
  2. het moderniseren van de geschillenbeslechtsprocedure (o.a. meer transparantie, verbeterde selectie van gekwalificeerde en onafhankelijke arbiters, een beroepsmechanisme, het oprichten van een permanente instantie).
  3. het beperken van oneigenlijk gebruik van arbitrage (waaronder uitsluiten van brievenbusmaatschappijen);
  4. het afbakenen en verduidelijken van de standaarden van investeringsbescherming;(zie ook Kabinetsreactie AIV-advies *Internationale Investeringsbeslechting – van ad hoc arbitrage naar een permanent investeringshof* van 10 juli 2015).

Hoofdelementen voorstellen CIE voor investeringsbescherming en een nieuw en transparant systeem voor beslechting van geschillen tussen investeerders en Staten het zgn. 'Investment Court System'

1. Waarborgen van het recht van de overheid te reguleren

- Een specifieke bepaling moet beleidsruimte van staten ter behartiging van publieke belangen volledig waarborgen.
- Hierbij wordt ook verduidelijkt dat investeringsbescherming niet betekent dat Staten het wetgevingskader niet mogen veranderen. Daarnaast zullen de regels voor investeringsbescherming niet de bevoegdheid van de EU om staatsteunregels toe te passen aantasten.
- Het recht van Staten om te reguleren is verder ook ingebed in andere bepalingen van het akkoord, zoals reeds opgenomen in CETA en het EU-Singapore vrijhandelsakkoord.

2. Nieuw mechanisme voor geschillenbeslechting- Investeringshof systeem

- In grote lijnen bestaat dit systeem uit:
  - een tribunaal van eerste aanleg met 15 openbaar benoemde rechters (5 met EU nationaliteit, 5 Amerikaanse nationaliteit en 5 met nationaliteit uit derde landen), en

- een beroepstribunaal met 6 openbaar benoemde rechters (2 met EU nationaliteit, 2 Amerikaanse nationaliteit, 2 met nationaliteit uit derde landen).

- De rechters dienen te voldoen aan hoge technische en juridische kwalificaties, vergelijkbaar met de vereisten voor leden van permanente internationale gerechtshoven, zoals het Internationaal Gerechtshof en het WTO Appellate Body.
- Partijen bij een geschil hebben geen invloed op de toewijzing van rechters. Dit is een groot verschil met het huidige systeem waar partijen ad hoc zelf een arbiter kunnen aanwijzen. Doel van dit nieuwe systeem is elk risico van partijdigheid uit te sluiten.
- De rechters kunnen niet als advocaat optreden in investeringsgeschillen en moeten voldoen aan ethische regels.
- Het systeem bouwt voort op de bestaande EU-inzet dat transparantie in de procedures verzekerd. Zittingen zullen openbaar zijn, stukken worden gepubliceerd, derde partijen met een aantoonbaar belang bij het geschil hebben het recht te interveniëren.

3. Relatie nationale procedures-internationale geschillenbeslechting

- Forum-shoppen is verboden en oneigenlijke (frivole) claims kunnen in een vroeg stadium worden verworpen.
- Er wordt een duidelijke scheiding gemaakt tussen internationaal en nationaal recht, waarbij de rechters niet mogen treden in de interpretatie en toepassing van het nationale recht van de Verdragspartijen (waaronder dat van de EU-lidstaten en het EU-recht).
- Het voorstel bevat bepalingen om meervoudige en parallelle procedures tegen te gaan.

Appreciatie

(11)(1)

(11)(1)

Bijdrage Telefoongesprek R-DUI staatssecretaris Machnig – 28 januari 2015, 13.00 uur.

Doel gesprek:

CETA/TTIP:

- In navolging van uw gesprek in Davos met Minister Gabriel op 22 januari jl. belang aangeven in nauw contact te blijven over CETA/TTIP en met name over de discussie rond ISDS.
- (10)(2a)
- Onderstrepen belang CETA/TTIP voor NL en DUI: NL is groot pleitbezorger CETA/TTIP.
- (10)(2a)
- (11)(1)
- (10)(2a)
- Over TTIP, onderstrepen belang van volledige commitment op hoogste niveau aan beide kanten van de Atlantische Oceaan voor welslagen van TTIP-onderhandelingen.
- Waardering uitspreken voor Commissie-inzet in het kader van publieke consultaties over ISDS in TTIP om een breed debat te voeren over ISDS, alvorens conclusies te trekken over de Europese positie.

Achtergrond ISDS

- (10)(2a)
- (10)(2a)
- Zo werkt NL in dit kader samen met

(10)(2a)

 aan een lijst met mogelijke verbeterpunten voor ISDS. De drie landen hebben elkaar hierover op 3 november (in Berlijn) en op 21

november in Brussel ontmoet).

(10)(2a)

(10)(2a)

(10)(2a)

(10)(2a)

(10)(2a)

(10)(2a)

(10)(2a)

(10)(2a)

(10)(2a)

- De CIE heeft op 13 januari haar CIE rapport over de publieke consultaties over ISDS in TTIP gepubliceerd. Dit betreft een feitelijke analyse op basis waarvan de Commissie het debat verder wil voeren om vervolgens voor de zomer tot een EU-positie te komen. De punten die daarbij geïdentificeerd zijn als focus voor het vervolgdebat zijn ook de punten waar NL verbeterpunten over terugziet in ISDS.

(10)(2a)

(10)(2a)

(10)(2a)

Achtergrond CETA/TTIP

Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

TTIP

- Sinds juli 2013 onderhandelen de VS en de EU over een vrijhandelsakkoord: het Transatlantic Trade & Investment Partnership (TTIP). Sindsdien hebben zeven onderhandelingsrondes plaatsgevonden. De eerstvolgende ronde staat gepland voor begin februari.
- Inzet voor TTIP is een ambitieuze overeenkomst gestoeld op drie belangrijke pijlers: 1) bevorderen van markttoegang (zowel tarifair als non-tarifair); 2) bevorderen van compatibiliteit van regelgeving; en 3) gemeenschappelijke benadering van nieuwe uitdagingen (zoals het wereldwijd opereren van staatsbedrijven van derde landen).

(10)(2a)

(10)(2a)

(10)(2a)

- Nederland zal veel voordeel hebben van TTIP. Afhankelijk van het resultaat van de onderhandelingen kan het economische voordeel voor Nederland structureel oplopen van 1,4 tot 4,1 miljard euro.

- NL zet daarom in op een breed en ambitieus akkoord. Naast de offensieve belangen is het van belang om de bestaande zorgen in de samenleving over de mogelijke impact van TTIP serieus te nemen. Transparantie en participatie van alle stakeholders is cruciaal voor het welslagen van de onderhandelingen. In dat kader is het zeer positief dat de Commissie op 7 januari nieuwe documenten (waaronder – voor het eerst - onderhandelingsteksten) openbaar heeft gemaakt. NL consulteert op reguliere basis over het akkoord.

Bijlage

- *Spreekpunten*

Buiten reikwijdte

TTIP

(11)(1)

Aan R
Van IMH
Via DGBEB
Kopie aan SG, DIE-EX
Afgestemd met

TER INFORMATIE

Datum
27 februari 2015
Onze Referentie
MINBUZA-2015.86498

Opgesteld door

(10)(2)(10)(2e)
(10)(2)(10)(2e)

memo

Uw gesprek met Europarlementariër Agnes Jongerius op
3 maart 2015

Aanleiding

Op dinsdag 3 maart spreekt u met Europarlementariër Agnes Jongerius (PvdA) over het EU-VS handelsakkoord (*Transatlantic Trade and Investment Partnership*, TTIP).

Kern/samenvatting

U spreekt met Agnes Jongerius over de stand van zaken van de onderhandelingen over TTIP. Jongerius is plaatsvervangend lid van de Commissie voor Internationale Handel (INTA) in het Europees Parlement. Zij focust zich onder meer op arbeidsrechten, *Investor State Dispute Settlement* (ISDS) en werkgelegenheid.

Toelichting

Spreekpunten:

- (11)(1)
- Door de EU wordt in elk vrijhandelsakkoord een zogenaamde *labour clause* opgenomen. In deze clause staat dat regelgeving op het gebied van werkgelegenheid en sociale zekerheid geldig blijft, ongeacht wat in het akkoord wordt opgenomen.
- (10)(2a)

Investor-State-Dispute-Settlement (ISDS)

- De Europese Commissie heeft op 13 januari haar rapport gepubliceerd over de publieke consultaties over ISDS in TTIP. De Europese Commissie heeft aangegeven dat de resultaten van de publieke consultaties over investeringsbescherming en ISDS in TTIP onderdeel zijn van een breder debat over ISDS.
- (10)(2a)

(10)(2a)

Datum

27 februari 2015

Onze Referentie

MINBUZA-2015.86498

•
Achtergrond:

Sinds juli 2013 onderhandelen de VS en de EU over een vrijhandelsakkoord: het *Transatlantic Trade & Investment Partnership* (TTIP). Sindsdien hebben acht onderhandelingsrondes plaatsgevonden. De laatste ronde was van twee tot en met zes februari in Brussel. Ook tijdens deze onderhandelingsronde is wederom over de volle bandbreedte van het akkoord gesproken, met uitzondering van investeringsbescherming en *Investor-State-Dispute-Settlement* (ISDS). De Commissie heeft de onderhandelingen over dit onderdeel opgeschort zo lang de Europese publieke consultatie nog niet is afgerond.

Werkgelegenheid

Er is onderzoek gedaan naar de reallocatie van banen en de inkomenseffecten binnen de EU. Zo geeft de Europese Commissie aan dat de verwachte reallocatie van banen zo'n 0,6% van de totale arbeidsbevolking zal zijn. Dit is relatief laag t.o.v. de gemiddelde reallocatie die sinds de crisis in 2008 heeft plaatsgevonden (3,7% per jaar). Deze cijfers zijn gebaseerd op basis van de CEPR studie naar TTIP. Hierbij geeft CEPR aan dat de meeste baanwisselingen door TTIP veroorzaakt worden doordat werknemers naar een baan gaan met een hoger salaris.

Het rapport "*The Trans-Atlantic Trade and Investment Partnership: European disintegration, Unemployment and instability*" van het *Global Development and Environment Institute* (GDAE) van de *Tufts University* is uitgevoerd door Jeronim Capaldo. Capaldo is een onderzoeker bij het GDAE en is daarnaast werkzaam als econometrist bij de *International Labour Organization* (ILO). Capaldo waarschuwt voor een fors banenverlies in Europa en voorspelt dat TTIP het Europese sociale model zou ondergraven. Op 28 januari 2015 heeft u de Kamer een appreciatie van deze studie van Jeronim Capaldo gestuurd. Hierin heeft u aangegeven dat de studie resultaten oplevert die worden gedreven door het gebruik van bepaalde aannames, bijvoorbeeld dat TTIP zou leiden tot een nieuwe financiële crisis en aanhoudende bezuinigingen. Deze aannames lijken onwaarschijnlijk, en op basis daarvan heeft u aangegeven de conclusies van Capaldo dan ook niet te onderschrijven. Op 16 januari 2015 plaatste Jongerius een opiniestuk in het NRC ("Amerikaanse toestanden in EU ongewenst") naar aanleiding van dit onderzoek van Capaldo, waarin ze aangeeft waarborgen te willen zien dat TTIP positieve banencijfers zal opleveren.

ILO-conventies in VS

Jongerius heeft in oktober een bezoek gebracht aan de VS, waarover zij via Twitter communiceerde dat - ondanks dat US Trade claimt te hechten aan heldere en afdwingbare arbeidsnormen - US Trade wijst naar het Amerikaanse Congres die toestemming moet geven voor de fundamentele arbeidsnormen van de ILO.

De VS heeft twee van de acht fundamentele conventies van de ILO geratificeerd (Nederland heeft alle acht geratificeerd). In 1988 is tussen de Amerikaanse overheid, de federatie van vakbonden de *American Federation of Labor and Congress of Industrial Organizations* (AFL-CIO) en de werkgeversorganisatie de *United States Council for International Business* (USCIB) een akkoord gesloten, waaruit volgt dat er geen ILO conventies ter ratificatie naar de Senaat zullen worden gestuurd, als deze leiden tot aanpassingen aan wetgeving op staat- en federaal niveau.

Dat is dan ook de reden voor het niet ratificeren van de andere vijf conventies: het conflict dat die conventies oproepen met bestaande Amerikaanse wetgeving op staat- en federaal niveau. Desalniettemin is de VS wel verplicht om de principes van de ILO-verklaring te respecteren, promoten en te realiseren.

Datum

27 februari 2015

Onze Referentie

MINBUZA-2015.86498

In gesprek met vakbonden is gesproken over alternatief. VS handelt in lijn met ILO-conventies zonder ze te ratificeren.

Europees sociaal model

De zorgen over het Europese sociaal model worden geadresseerd door de standaard opname van een zogenaamde labour clause:

"All other requirements of EU and Member States' laws and regulations regarding entry, stay, work and social security measures shall continue to apply, including regulations concerning period of stay, minimum wages as well as collective wage agreements. Commitments on movement of persons do not apply in cases where the intent or effect of such movement is to interfere with or otherwise affect the outcome of any labour/management dispute or negotiation."

Investeringsbescherming en ISDS

De Europese Commissie heeft op 13 januari 2015 haar rapport gepubliceerd over de publieke consultaties over ISDS in TTIP. De Europese Commissie heeft aangegeven dat de resultaten van de publieke consultaties over investeringsbescherming en ISDS in TTIP onderdeel zijn van een breder debat over ISDS. Doel van dat debat is te komen tot een verbeterde standaard, die de bestaande zorgen voldoende adresseert. Naar verwachting zal tijdens de informele RBZ/handel op 25 maart 2015 gesproken worden over het voorstel van de Commissie.

(10)(2a)

1. Oplegger

Naam uitnodigende partij:

Harvard Kennedy School of Government, Mastering Trade Policy.

Datum en tijdstip:

Maandag 31 augustus, 15.30 – 16.30 uur

Locatie:

03 E19, via videoconferentie

Opzet:

- U neemt als gastspreker deel aan een (besloten) college over TTIP en handelspolitiek. Dit college met de titel "Regionalism II: Current Challenges" maakt deel uit van het curriculum "Mastering Trade Policy" dat loopt van 23 augustus tot 4 september. Deelnemers zijn post- academische professionals die een (zomer) cursus volgen aan de Harvard Kennedy School of Government. Het betreft een full-time "on campus" programma van twee weken waarin handelspolitiek in al haar facetten aan de orde komt (geschiedenis, economische theorie, WTO mega-regionals als TPP en TTIP, onderhandelen etc.) . Het programma staat onder leiding van professor (10)(2e) Hij is een regelmatige gesprekspartner van de ambassade in Washington.
- Het programma focust zich op concrete praktijksituaties van het handelsbeleid. Daarbij komen internationale onderhandelingen in multilaterale, regionale en bilaterale forums aan bod; arbitrageprocedures in het kader van de WTO en concrete handelsvraagstukken; van het conflict tussen Brazilië en de VS op het gebied van katoensubsidies tot de onenigheid tussen de EU en de VS over het gebruik van hormonen in rundvlees. Ook de bekende *Jones Act* wordt besproken (ook vanuit historisch perspectief) tijdens de colleges. Dat betekent dat ook vragen uit die hoek mogelijk zijn.
- De focus in dit college ligt op zowel de economische als de politieke aspecten van TTIP. Ook zullen de besluitvormingsprocedures in zowel de VS als in de EU aan de orde komen. De cursisten hebben zich met gebruik van lesmateriaal vooraf voorbereid op dit college. Daartoe is ook uw toespraak tijdens uw bezoek aan Washington aan het *American Security Project* (ASP) d.d. 15 april beschikbaar gesteld.
- (10)(2e), voormalig Congreslid (democraat) en voorzitter van het beroepslichaam van de WTO, is de andere gastspreker die voor dit college is uitgenodigd. (10)(2e) is moment werkzaam als hoofd van advocatenkantoor *Greenberg Traurig*. Hij staat bekend als een groot voorstander van TTIP. (10)(2e) benadrukt niet alleen de economische belangen maar ook het strategische belang dat TTIP met het wegnemen van handels- en investeringsbarrières leidt tot meer inclusieve en duurzame groei.
- Deelnemers aan het programma op Harvard zijn professionals van mid-career level en hoger: een brede afvaardiging van overheden (hoofdzakelijk diplomaten), internationale organisaties (waaronder de Europese Commissie en de *Islamic Development Bank*) en bedrijven (o.a. Walt Disney). Naast Amerikanen zijn vele andere nationaliteiten vertegenwoordigd (o.a. China, Nigeria, Noorwegen) van verschillende niveaus en achtergronden (politici, ambassadeurs, kolonels, senior beleidsadviseurs).

Doel:

-
-
-

(11)(1)

1. Oplegger

Programma:

Professor (10)(2e) verzorgt het eerste half uur een inleidende lezing over de economische en politieke aspecten van TTIP. Vervolgens zal (10)(2e) u en (10)(2e) het woord geven voor een openingstoespraak. Daarna volgt een Q&A-sessie. Zowel u als (10)(2e) spreken op afstand en maken daartoe gebruik van de videoconferentie.

15.20 **U arriveert.** U wordt bij de ingang van de zaal ontvangen door (10)(2e) (10)(2e) (IMH) en begeleid naar de tafel.

Setting

U zit achter een tafel tegenover een groot scherm waarboven de camera bevestigd is. Op het scherm ziet u het publiek dat in een cabaretopstelling voor een podium plaatsneemt. Het is daar 09.30 uur in de ochtend. Professor (10)(2e) is de moderator. Spreektaal is Engels. Er is ICT-assistentie stand-by.

15.30 **Lezing en Q&A**

- Moderator (10)(2e) introduceert u en (10)(2e) (de inleidende lezing van een half uur daarvoor heeft dan al plaatsgevonden).
- **U wordt gevraagd een introductie te geven van 5 minuten.**
- (10)(2e) geeft vervolgens het woord aan de tweede gastspreker (10)(2e) voor een introductie van 5 minuten.
- **Een Q&A-sessie** volgt, waarbij het publiek gelegenheid krijgt om vragen te stellen.

16.30 **U vertrekt.**

Aanwezigen:

Ca. 40 cursisten (zie bijgaand deelnemerslijst ("photoroster")).

Media-aandacht:

Er is geen pers uitgenodigd. Toepassing van *Chatham House rules*.

Begeleiding COM:

(10)(2e) (10)(2e) (10)(2e)

Contactpersoon

(10)(2e) (10)(2e) (10)(2e)

Dit document is niet openbaar.

To: (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e) @minbuza.nl], (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e) @minbuza.nl]
From: (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e)
Sent: Mon 12/28/2015 4:13:09 PM
Subject: FW: paar reacties op lubach

FYI

Groet,

(10)(2e)

From: (10)(2e), (10)(2e)

Sent: maandag 28 december 2015 16:11

To: (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e)

Subject: paar reacties op lubach

<http://www.nu.nl/ondernemen/4189412/fnv-positief-beloftes-ploumen-rond-handelsverdrag.html>

Over de doden niets dan goeds, natuurlijk

NRC Handelsblad - Door onze redacteur Peter Zantingh - 28 Dec 2015 13:46

In deze dagen vol jaaroverzichten kun je er soms van opkijken als het heden, of op z'n minst een nieuwer verleden dan dat waar we op terugblikken, kortstondig de kop opsteekt. Meerdere keren was dat het geval tijdens Uit het leven, het eerbetoon van de NOS aan de bijzondere mensen die in 2015 overleden. Zo ging het over modeontwerper Koos van den Akker, die de karakteristieke truien ontwierp die de „toen nog onbevleete" Bill Cosby droeg in The Cosby Show. Die toevoeging was het sprongetje vooruit waardoor je even ontwaakte uit de dromerige collage van archiefbeelden die zo'n dodenoverzicht is. Het was een soms wat haastige, maar toch vooral fraaie hommage aan zij die er niet meer zijn, waarbij uiteraard voor Joost Zwageman, Amand, Drs. P en Thé Lau wat meer tijd werd genomen. Gepaste aandacht was er ook voor de min of meer anonieme doden onder vluchtelingen of slachtoffers van aanslagen. En de NOS stond zichzelf toe jolig te zijn als het kon, zoals toen het over de dit jaar overleden bedenkers van sms, hazelnootpasta en de Barbapapa-figuren ging. Het was niet het eerste jaaroverzicht van de avond, maar wel het beste. Het sportjaar 2015 (NOS) was een tussenjaar dat het moest hebben van Max Verstappen en Dafne Schippers en de terugblik van Zondag op Lubach (VPRO) op „misschien wel het meest recente jaar ooit" was vernakelijk, maar zeker niet zo scherp als we hem eerder zagen. Minister Lilianne Ploumen (PvdA, Buitenlandse Handel) kwam zich met terugwerkende kracht verdedigen voor TTIP, het handelsverdrag dat de EU en de VS willen sluiten en waar Lubach in 2015 meerdere kwaaië zondagse monologen aan besteedde. Hoewel je als politicus in een satirisch programma gemakkelijk je vingers brandt, weerde ze zich krantig. Over een uitleg ervan door Lubach, uit oktober, zei ze: „Het klopt alleen niet, wat je vertelt" - en Lubach ging pardoës akkoord. Dan kun je je afvragen hoeveel er de volgende keer van waar is als hij zich boos maakt over een ingewikkelde kwestie. Misschien was het juist doordat niemand zich boos maakte, en er even geen meningen tegenover elkaar stonden, dat Uit het leven zo prettig aandeed. Want over de doden niets dan goeds, natuurlijk. Een rijk archief en de juiste toon, dat was genoeg voor een mooie serie miniatuur-necrologieën. Waarin, zoals gezegd, de actualiteit er op gepaste momenten tussendoor piepte. De Duitse oud-president Richard von Weizsäcker overleed dit jaar, en we zagen beelden van hem uit 1991, toen hij een bezoek bracht aan een asielzoekerscentrum dat was aangevallen. „Iedereen heeft zijn waardigheid, en dat moet iedereen respecteren", zei hij destijds. „Pas als we dat allemaal accepteren, kunnen we de problemen, die er natuurlijk zijn, oplossen." Op de beelden tilde hij een buitenlands jongetje op. „Let wel, het is 1991", zei Herman van der Zandt vanuit het staartje van 2015. Alsof hij wilde zeggen: het kon toen ook - of juist: het kon toen wél.

<http://www.foodwatch.org/nl/onze-campagnes/onderwerpen/standpunt-ttip/actuele-nieuwsberichten/toezeggingen-ploumen-over-ttip-weinig-geloofwaardig/>

To: (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e) @minbuza.nl; (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e) @minbuza.nl]
Cc: (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e) @minbuza.nl]
From: (10)(2e), (10)(2e)
Sent: Mon 12/21/2015 2:51:52 PM
Subject: RE: chloorkip

Zoals toegezegd:

Het komt in de EU in een aantal lidstaten al voor dat groenten en fruit gewassen worden met chloorhoudend water. Dat is dus niets nieuws. In Nederland is dat echter niet het geval, maar NL onderzoekt hier wel de voor- en nadelen hiervan. Wat overeind blijft staan is dat de EU en Nederland zelf de keuze hierover maken en dat dit door TTIP niet verandert.

(11)(1)

(11)(1)

From: (10)(2e), (10)(2e)
Sent: maandag 21 december 2015 12:03
To: (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e)
Cc: (10)(2e), (10)(2e)
Subject: RE: chloorkip

Overigens is het argument vooral dat het in de EU soms al gebeurt.

(11)(1)

(11)(1) Onze landbouwexpert gaat het vanmiddag nog even uitzoeken, dus daar komen we op terug!

From: (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e)
Sent: maandag 21 december 2015 11:55
To: (10)(2e), (10)(2e)
Cc: (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e)
Subject: RE: chloorkip

Ha (10)(2e)
Veel dank!
Heel goed om dit te weten.
Groet,
(10)(2e)

From: (10)(2e), (10)(2e)
Sent: vrijdag 18 december 2015 17:49
To: (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e)
Subject: chloorkip

Ha (10)(2e), (10)(2e),

On a sidenote: mocht de chloorkipdiscussie weer eens oplaaien, in NL blijken veel groenten en gewassen gereinigd te worden in ..... een chloorbad (wellicht allang bij jullie bekend). Denk bijvoorbeeld aan die oranje miniworteltjes en bladspinazie. Hier een artikel dat ik daarover tegenkwam: <http://www.groentennieuws.nl/artikel/132255/Wetenschappers-onderzoeken-gebruik-van-chloor-in-waswater>

(11)(1)

Succes bij Lubach!

Groeten,
(10)(2e)

To: (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), @minbuza.nl, (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), @minbuza.nl;
(10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), @minbuza.nl, (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), @minbuza.nl]
From: (10)(2e), (10)(2e)
Sent: Tue 12/15/2015 5:09:35 PM
Subject: RE: pitch en kerstpakket lubach
[151215 R Lubach One-liners.docx](#)
[151215 R Lubach pitch.docx](#)

Dag (10)(2e),

Hier de gevraagde aanpassingen. Pitch is nu 80 woorden. Sprekend als een slome veilingmeester doe ik daar 24 seconden over. R zou dat in dik dertig seconden verstaanbaar moeten kunnen.

De andere, langere tekst is bedoeld als context en om one-liners e.d. uit te putten.

Groet!

(10)(2e)

From: (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e)

Sent: dinsdag 15 december 2015 05:28

To: (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e)

Subject: pitch en kerstpakket lubach

Beste collega's,

R reageert enthousiast op beide voorstellen. Mooi dus.

Maar:

(11)(1)

Dus:

(10)(2e) wil jij de pitch aanpassen? (niet alleen in lengte, (11)(1))

(10)(2e), wil jij inkopen gaan doen, en alvast ook op zoek gaan naar een 'kerstpakkettenmaker'? (dan wel fruitmandenmaker)

Dank & groet uit Nairobi,

(10)(2e)

From: (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e)

Sent: maandag 14 december 2015 9:55:26

To: (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e)

Subject: RE: producten voor in kerstpakket lubach

Heb beide voorstellen (pitch en kerstpakket) zojuist aan R gegeven + mondelinge toelichting.

Julie horen snel hoe ze erin zit.

(10)(2e)

From: (10)(2e), (10)(2e)

Sent: maandag 14 december 2015 9:38:51

To: (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e)

Subject: RE: producten voor in kerstpakket lubach

Hoi (10)(2e),

Ik was in de war omdat ik 'maandag' in mijn aantekeningen had staan, maar dat sloeg er natuurlijk op dat jij eea dan aan R kon voorleggen.

Het vet gedrukte deel was bedoeld als pitch, de rest als evt onderbouwing/one-liners voor als er meer tijd is cq wordt doorgevraagd. Het belangrijkste lijkt me dat de toon klopt en dat R het soort argumenten gebruikt dat daar bij hoort.

Ik zal vandaag nog wel een nieuwe versie van max 60 woorden sturen.

Goeie reis!

(10)(2e)

00025

24536

From: (10)(2e), (10)(2e) (10)(2e)

Sent: maandag 14 december 2015 8:39:20

To: (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e)

Subject: RE: producten voor in kerstpakket lubach

Ha (10)(2e)

Er staat geen afspraak voor vandaag.

Maar als jij/jullie een korte bespreking nuttig vinden, kan dat natuurlijk altijd.

Zit zelf hele dag in het vliegtuig naar Nairobi.

Maak in elk geval een tweede, kortere versie van je pitch, gebaseerd op 30 seconden.

Groet!

(10)(2e)

From: (10)(2e), (10)(2e)

Sent: zondag 13 december 2015 21:15:43

To: (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e)

Subject: RE: producten voor in kerstpakket lubach

Zouden we nou morgen weer bij elkaar komen? Zo ja, hoe laat?

From: (10)(2e), (10)(2e) (10)(2e)

Sent: vrijdag 11 december 2015 17:03

To: (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e)

Subject: RE: producten voor in kerstpakket lubach

Ha (10)(2e)

Leuk geworden! Goed werk.

Heb over de pitch die Lubach zelf deed gesproken even gesproken in mijn laatste gesprek met de eindredacteur. Zij zei dat de pitch een halve minuut duurde..

Zal dit weekend even terugkijken en checken.

Kom dus nog bij je terug, kan dus zijn dat we nog wat korter moeten pitchen.

Groet,

(10)(2e)

From: (10)(2e), (10)(2e)

Sent: vrijdag 11 december 2015 16:18

To: (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e)

Subject: RE: producten voor in kerstpakket lubach

Dag collega's,

Hier de beloofde nieuwe pitch TTIP/Lubach, voor maandag.

Groet!

(10)(2e)

From: (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e)

Sent: donderdag 10 december 2015 13:48

To: (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e)

Subject: RE: producten voor in kerstpakket lubach

In VS en EU wordt vaak dezelfde strijd gevoerd voor consument en veiligheid. Gesjoemel met emissies van auto's werd pas via de VS echt aangepakt.

(11)(1)

(11)(1)

From: (10)(2e), (10)(2e)

Sent: dinsdag 9 december 2015 15:41

To: (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e)

Subject: producten voor in kerstpakket lubach

Hieronder een lijstje met concrete, aansprekende producten waar we wel iets mee kunnen.

- Slagroomgebakje (slagroommachines in EU en VS zijn anders)
- Oesters (in VS wordt het water getest, in EU de oester)
- Zonnebrand (moeten in de VS een tweede reeks testen ondergaan, want stoffen staat op Amerikaanse drugslijst)
- Delfts blauwe koffiekop (invoerrechten op serviesgoed uit EU is twee keer zo hoog)
- Stroopwafel, bokkepoot, kletsop (Door invoerrechten zijn Europese koekjes zo'n 10 procent duurder in VS) (11)(1)
- (11)(1)
- Lippenstift + deodorant (hier zijn dierproeven verboden, VS producten komen er dus niet in. (11)(1)
- (11)(1)
- Nederlandse tomaten in blik ((11)(1)
- (11)(1)
- T-shirt (11)(1) (hoge importtarieven voor syntetische tshirts)
- Baggerschipje (in fles?) (beperingen voor EU marinesector: moet VS schip, met VS vlag en VS bemanning zijn), Voorbeeld hoe we dat in New Orleans aanpakken.
- Medicijnen (wat hier veilig is, wordt daar niet geaccepteerd)
- Kaasjes (heerlijke kaasjes hier worden daar niet vertrouwd)
- Fietsbel (11)(1)
- Fietshelm (er is een heel veilig type fietshelm, die werkt als een airbag, mag de VS markt niet op)
- boekwerk met xxx pagina's (alle regels waar NL bedrijven aan moeten voldoen om VS binnen tekomen)

(11)(1)

(10)(2e) (10)(2e)

Persvoorlichter minister Ploumen
Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking

Ministerie van Buitenlandse Zaken
Bezuidenhoutseweg 67 | Den Haag
Postbus 20061 | 2500 EB | Den Haag

T (10)(2e)
M (10)(2e)
(10)(2e) @minbuza.nl

Dit document is niet openbaar.

To: (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e) @minbuza.nl; (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e) @minbuza.nl
Cc: (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e) @minbuza.nl
From: (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e)
Sent: Wed 12/23/2015 1:54:58 PM
Subject: RE: TTIP kerstpakket visual

Stop de persen!

Eindredacteur Lubach meldt me zojuist dat het kerstpakket... is gesneuveld. Zie mail hieronder.

Gesprek met R was aanzienlijk langer dan gepland, volgens mij twaalf minuten, dus is kerstpakket eruit gesneden.

(11)(1)

(11)(1)

(11)(1)

Toch prettige feestdagen!

(10)(2e)

From: (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e) @gmail.com]

Sent: woensdag 23 december 2015 13:41

To: (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e)

Subject: Re: pitch

Hai (10)(2e)!

Gisteren hebben we de uitzending gemonteerd.

Het was even puzzelen maar uiteindelijk zijn alle onflatterende shots eruit gebleven danwel gehaald.

Ik moest daarentegen nog wel erg snoeien in het gesprek, met als gevolg dat het cadeau is gesneuveld. De reden is dat ik het toch teveel vond dubbelen met het Kerstpakket voor Rutte, en ik vond beide 'teken'momenten erg sterk, die wilde ik niet opofferen. Zodoende. Uiteindelijk is het, ook zonder tegenpitch van mevr Ploumen, een heel leuk blokje geworden!

Ik wil jullie nogmaals bedanken voor de prettige samenwerking.

Hartelijke groet,

(10)(2e), (10)(2e)

From: (10)(2e), (10)(2e)

Sent: woensdag 23 december 2015 11:05

To: (10)(2e), (10)(2e)

Cc: (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e)

Subject: RE: TTIP kerstpakket visual

Hi (10)(2e),

Over vormgeving hebben we net al even gesproken. Idee om de drukte iets minder te maken kan zijn om de fiets en fietshelm als een vakje te nemen.

(11)(1)

(11)(1)

Paar inhoudelijke punten:

Andere tekst voor medicijnen: "medicijnen die in de EU al veilig getest zijn, moeten opnieuw getest worden in de VS."

Bij scheepvaart is het abstractieniveau veel hoger dan bij de koekjes erboven. Wellicht kan je dit doen: "De Europese maritieme industrie kan door TTIP makkelijker opereren in de VS"

Nu loopt het een beetje door elkaar of dat de huidige belemmering genoemd wordt en wat er met TTIP verandert. Hoeft geen probleem te zijn, maar viel hier paar mensen op. Boven staat al dat het makkelijker wordt voor de export. Je kan er dan voor kiezen .00028e blokjes alleen de belemmeringen te schetsen. Dan zou je voor scheepvaart weer een andere tekst moeten nemen24537

Ik zie graag nog een nieuwe versie als die er komt. ☺

Groet,

(10)(2e)

From: (10)(2e), (10)(2e)

Sent: dinsdag 22 december 2015 17:31

To: (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e)

Subject: FW: TTIP kerstpakket visual

Graag jullie blik op bijgaande afbeelding. Willen we twitteren als R het pakket voor Lubach tevoorschijn haalt. Klopt het zo, mist er iets?

Groet (10)(2e)

From: (10)(2e), (10)(2e)

Sent: dinsdag 22 december 2015 16:45

To: (10)(2e), (10)(2e)

Cc: (10)(2e), (10)(2e)

Subject: TTIP kerstpakket visual

Ha (10)(2e),

Hierbij het plaatje! Ik ben nog even aan het spelen met de kleuren van de vakjes, maar zo kan in ieder geval de inhoud gecheckt worden.

Groeten,

(10)(2e)

Dit document is niet openbaar.

.. dag, [datum]

**Gesprek over TTIP en CETA met R Wirtschaftsminister Meyer van Schleswig-Holstein en
Wirtschaftsminister Horch van Hamburg**

Tijd :

Locatie :

Aanwezig :

Voertaal :

Evt. cadeau :

Doel gesprek:

CETA/TTIP:

- Onderstrepen belang CETA/TTIP voor NL en DUI: NL is groot pleitbezorger CETA/TTIP.
- (11)(1)
- (11)(1)
- (10)(2a)
- Uitspreken waardering samenwerking ten behoeve van het gepubliceerde politieke paper dat NL samen met DUI, FRA en een aantal andere lidstaten heeft opgesteld.
- Waardering uitspreken voor Commissie-inzet in het kader van publieke consultaties over ISDS in TTIP om een breed debat te voeren over ISDS, alvorens conclusies te trekken over de Europese positie.

Achtergrond ISDS

- (10)(2a)
- (11)(1)
- (10)(2a)

•

(10)(2a)

- Op basis van de consultaties heeft de Commissie een aantal terreinen geïdentificeerd waarop het vervolgdebat gefocust moet worden. Het gaat hierbij om:
  - De bescherming van het recht om te reguleren;
  - De totstandkoming en het functioneren van arbitragetribunalen;
  - De relatie tussen nationale rechtsprocedures en ISDS;
  - Herziening van ISDS-uitspraken via een beroepsprocedure.
- Deze terreinen komen overeen met de punten die Nederland eerder heeft aangegeven in de brief aan de Tweede Kamer in juni 2014 over het Nederlandse onderzoek naar de risico's van ISDS in TTIP. Hierbij is een aantal belangrijke aanbevelingen gedaan voor verbetering van het ISDS-instrument om te komen tot een hoogwaardig en modern instrument. Nederland zet erop in dat die verbeteringen in het ISDS-instrument in TTIP worden verwerkt. Die verbeteringen richten zich op het beperken van toegang tot ISDS, het beperken en verduidelijken van investeringsbescherming, transparantere procedures en garanties voor onafhankelijkheid van de arbiters en duidelijke waarborgen voor de Verdragspartijen om in het publieke belang te reguleren.

•

•

(10)(2a)

•

(10)(2a)

◦

◦

◦

◦

(10)(2a)

□

(10)(2a)

(10)(2a)

Achtergrond CETA/TTIP

CETA

Buiten reikwijdte

TTIP

- Sinds juli 2013 onderhandelen de VS en de EU over een vrijhandelsakkoord: het Transatlantic
- Trade & Investment Partnership (TTIP). Sindsdien hebben acht onderhandelingsrondes plaatsgevonden, waarvan de laatste ronde van 2 tot en met 6 februari in Brussel. Ook tijdens deze onderhandelingsronde is wederom over de volle breedte van het akkoord gesproken, met uitzondering van Investor-State-Dispute-Settlement (ISDS).

(10)(2a)

(10)(2a)

- Transparantie en participatie van alle stakeholders is cruciaal voor het welslagen van de onderhandelingen. Nederland juicht het dan ook toe dat Commissaris Malmström dit punt

voortvarend heeft opgepakt; de Commissie heeft op januari jl. een groot aantal nieuwe documenten openbaar gemaakt op haar website. Voor het eerst zijn ook onderhandelingsteksten zelf gepubliceerd. Een week na de achtste onderhandelingsronde heeft de Commissie tevens het EU voorstel voor *Regulatory Cooperation* openbaar gemaakt op de website. Transparantie blijft een continue aandachtspunt van mij en Nederland zal zich hier voor blijven inzetten.

- Nederland zal veel voordeel hebben van TTIP. Afhankelijk van het resultaat van de onderhandelingen kan het economische voordeel voor Nederland structureel oplopen van 1,4 tot 4,1 miljard euro.
- NL zet daarom in op een breed en ambitieus akkoord. Naast de offensieve belangen is het van belang om de bestaande zorgen in de samenleving over de mogelijke impact van TTIP serieus te nemen. Transparantie en participatie van alle stakeholders is cruciaal voor het welslagen van de onderhandelingen. In dat kader is het zeer positief dat de Commissie op 7 januari nieuwe documenten (waaronder – voor het eerst - onderhandelingsteksten) openbaar heeft gemaakt. NL consulteert op reguliere basis over het akkoord.

Bijlage

- *Spreekpunten*
- *CV*

Spreekpunten CETA/ISDS

-

-

-

-

-

Buiten reikwijdte

-

-

TTIP

-

(11)(1)

(11)(1)

16 april 2015

Bezoek aan AFL-CIO

(10)(2e)

Tijd : 16.00 – 16.45 uur

Locatie : (10)(2e) Washington, D.C. 20005

Aanwezig NL : (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e), (10)(2e) (10)(2e), (10)(2e) (10)(2e)

Aanwezig VS : (10)(2e) (bevestigd) en collega's (t.b.c.)

Doel gesprek/kernboodschappen

- Bespreken van de laatste ontwikkelingen op het gebied van de TTIP onderhandelingen.
- Peilen naar de rol en de positie van AFL-CIO betreffende de vrijhandelsakkoorden TPP en TTIP.
- Verkennen hoe TTIP de arbeidsstandaarden in de EU en de VS behouden kunnen blijven en verhoogd kunnen worden.
- Inzichten verkrijgen over Amerikaanse wetgeving m.b.t. vakbonden en kinderarbeid. Tevens kunnen de mogelijke effecten van vrijhandelsakkoorden als TPP en TTIP op dergelijke wetgeving besproken worden, incl. mogelijke tekst in TTIP over ILO-conventies.

Spreekpunten

•

•

•

(11)(1)

•

(11)(1)

Achtergrondinformatie

TTIP en de bescherming van arbeidsstandaarden

Door de EU wordt in elk vrijhandelsakkoord een zogenaamde labour clause opgenomen. In deze clausule staat dat regelgeving op het gebied van werkgelegenheid en sociale zekerheid geldig blijft, ongeacht wat in het akkoord wordt opgenomen. De EU heeft daarmee de ruimte om haar sociale model in stand te houden.

Daarnaast moet de EU haar verplichtingen in het kader van de International Labour Organization (ILO) nakomen. TTIP doet daar niets aan af. Elke bilaterale handelsovereenkomst van de EU bevat een hoofdstuk Handel en Duurzame Ontwikkeling. Het doel van dit hoofdstuk is om te borgen dat de toegenomen handel niet ten koste gaat van milieu- of arbeidsrechten. De inzet is hierbij onder meer dat partijen de verplichtingen en principes van de International Labour Organization (ILO) op gebied van bestrijding van dwangarbeid en kinderarbeid herbevestigen en samenwerken op dit vlak. In dat kader beschouwt de EU de fundamentele ILO-arbeidsrechten, zoals verankerd in de kernconventies van de ILO, een essentieel element van dit hoofdstuk.

De VS heeft twee van de acht fundamentele conventies van de ILO geratificeerd (Nederland heeft alle acht geratificeerd). In 1988 is tussen de Amerikaanse overheid, de federatie van vakbonden de American Federation of Labor and

Congress of Industrial Organizations (AFL-CIO) en de werkgeversorganisatie de United States Council for International Business (USCIB) een akkoord gesloten, waaruit volgt dat er geen ILO conventies ter ratificatie naar de Senaat zullen worden gestuurd, als deze leiden tot aanpassingen aan wetgeving op staat- en federaal niveau. Dat is dan ook de reden voor het niet ratificeren van de andere vijf conventies: het conflict dat die conventies oproepen met bestaande Amerikaanse wetgeving op staat- en federaal niveau. Zonder deze conventies te ratificeren is de VS wel verplicht om de principes van de ILO-verklaring te respecteren, promoten en te realiseren ("respect, promote and realize").

De arbeidsstandaarden in de EU en de VS worden gezien als de hoogste wereldwijd. De belangrijkste verschillen richten zich tot de "Decent Work Agenda" en de fundamentele ILO-verdragen die een standaard voor de EU zijn geworden, maar niet in de verdragen van de VS. Om de handhaving te verbeteren zet de EU eerder in op monitoringsmechanismen en dialoog, terwijl de VS sancties verbindt aan akkoorden. Deze zijn zelden toegepast (wel is daar nu een arbitrage aangespannen tegen Guatemala omdat daar vakbondsrechten niet voldoende gerespecteerd zouden worden). De bescherming van arbeidsomstandigheden zijn op bepaalde delen slechter dan in de EU: Met name kinderen onder de 16 jaar werkzaam in de landbouw in de VS zijn relatief onbeschermd.

TTIP en werkgelegenheid

De effecten van TTIP op werkgelegenheid zijn met de huidige economische modellen niet te berekenen, in tegenstelling tot effecten op export en BNP-groei. Op basis daarvan zijn er wel een aantal schattingen gemaakt van de effecten van TTIP op werkgelegenheid. Zo geeft de studie van de Europese Commissie over TTIP aan dat een zeer ruwe schatting, gebaseerd op het aantal banen dat nu door handel gecreëerd wordt, meer dan een miljoen in de EU kan zijn.

Er is wel meer onderzoek naar de reallocatie van banen en de inkomenseffecten. Zo geeft de Europese Commissie aan dat de verwachte reallocatie van banen zo'n 0,6% van de totale arbeidsbevolking zal zijn. Dit is relatief laag t.o.v. de gemiddelde reallocatie die sinds de crisis in 2008 heeft plaatsgevonden (3,7% per jaar). Deze cijfers zijn gebaseerd op basis van de CEPR studie naar TTIP. Hierbij geeft CEPR aan dat de meeste baanwisselingen door TTIP veroorzaakt worden doordat werknemers naar een baan gaan met een hoger salaris.

Het onderzoeksbureau ÖFSE heeft in opdracht van de fractie GUE/NGL (Confederal Group of the European United Left/Nordic Green Left) in het Europees Parlement ook gekeken naar de effecten van TTIP, waaronder de mogelijke macro-economische kosten van TTIP door de aanpassing van handels- en investeringsstromen, het wegvallen van tariefinkomsten en de verschuiving van werkgelegenheid. In de bijlage vindt u het memo dat in mei naar u is gestuurd met meer informatie over deze studie. Het rapport "The Trans-Atlantic Trade and Investment Partnership: European disintegration, Unemployment and instability" van het Global Development and Environment Institute (GDAE) van de Tufts University is uitgevoerd door Jeronim Capaldo. Capaldo is een onderzoeker bij het GDAE en is daarnaast werkzaam als econometrist bij de International Labour Organization (ILO). Capaldo waarschuwt hij voor een fors banenverlies in Europa en voorspelt dat TTIP het Europese sociale model zou

ondergraven. Op 28 januari jl. heeft u de Kamer een appreciatie van deze studie van Jeronim Capaldo gestuurd. Hierin heeft u aangegeven dat de studie resultaten oplevert die worden gedreven door het gebruik van bepaalde aannames, bijvoorbeeld dat TTIP zou leiden tot een nieuwe financiële crisis en aanhoudende bezuinigingen. Deze aannames lijken onwaarschijnlijk, en op basis daarvan heeft u aangegeven de conclusies van Capaldo dan ook niet te onderschrijven.

Achtergrondinformatie AFL-CIO

De American Federation of Labor and Congress of Industrial Organizations (AFL-CIO) is de grootste vakbondsfederatie in de Verenigde Staten. Zesenvijftig nationale en internationale vakbonden zijn bij AFL-CIO aangesloten. AFL-CIO vertegenwoordigt momenteel meer dan 12 miljoen arbeiders, heeft van alle vakbondsfederaties het grootste budget en is politiek zeer actief betrokken.

In 1955 zijn AFL en CIO samengegaan in AFL-CIO. De organisatie heeft drie executive officers: Richard Trumka (voorzitter), Liz Schuler (secretaris-penningmeester) en Tefere Gebre (executive vicepresident). In 1979 heeft de vakbondsfederatie AFL-CIO zijn hoogtepunt bereikt met bijna twintig miljoen leden. Van 1955 tot 2005 waren bijna alle vakbonden in de Verenigde Staten verenigd onder AFL-CIO. In 2005 hebben echter veel vakbonden zich van AFL-CIO afgescheiden en hebben zich verenigd onder de Change to Win Federation.

Vakbondsrichtingen

AFL-CIO is een zeer brede vakbondsfederatie en is in bijna elke sector/industrie actief. AFL-CIO heeft zes vakbondsafdelingen die officieel zijn opgenomen in de grondwet van de organisatie:

- *Building and Construction Trades Department (BCTD)*: afdeling van de AFL-CIO die verantwoordelijk is voor alle vakbonden betreffende constructie- en bouwwerkzaamheden. Tevens voert deze afdeling onderzoek uit op het gebied van gezondheids- en veiligheidskwesties op de bouwplaats.
- *Maritime Trades Department*: afdeling die verantwoordelijk is voor alle maritieme vakbonden van de AFL-CIO. In samenwerking met de Amerikaanse maritieme industrie zijn ze medeverantwoordelijk geweest voor de totstandkoming van wetgeving als *Cargo Preference Act*, *merchant Marine Act* en de *Maritime Security Act*.
- *Metal Trades Department*
- *Department for Professional Employees*: is de laatste jaren voornamelijk actief geweest op het gebied van arbeidsintegratie van immigranten, pers- relateerde activiteiten en vrijheden en regelgeving betreffende financiële compensatie voor overuren in de medische sector.
- *Transportation Trades Department*: voornaamste focus en activiteiten zijn de 1991 *national railroad strike*, veiligheidsvoorschriften voor werknemers werkzaam in de transportsector, fusies van treinmaatschappijen en deregulatie m.b.t. de scheepvaartindustrie (NB: denk aan Jones Act).
- *Union Label and Services Trades Department*

Bijlagen

1. Biografie (10)(2e)

2. *Opinieartikel Volkskrant (9 april jl.) "VS weten hoe je werknemers beschermt"*

16 April 2015

American Security Project Conference: The Geopolitics of TTIP

Time : 1.45 pm – 2.45 pm

Arrival : 1.45 pm

Start speech : 2.00 pm

Location : (10)(2e) D.C.

Participants NL : (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e)

Participants VS : (10)(2e) (State Dept.), (10)(2e) (SAIS Hopkins University), (10)(2e)
(Special Assistant to the President) and others

Setting

Minister Ploumen will attend a part of the conference on *The Geopolitics of TTIP* hosted by the *American Security Project*. She will deliver a speech (approximately 20 minutes) and will be available to answer questions from the audience.

TTIP will play a major role in deciding the future of transatlantic relations. TTIP has the potential to redefine transatlantic cooperation in the economic, security and political sphere and provide the U.S. and the EU with a window of opportunity to advance core values that could help shape the international trading system in the 21st century. At this conference, expert panelists will discuss these issues and attempt to examine TTIP's potential to facilitate further trade liberalization on a global scale. The conference will include a **keynote speech by the Minister for Foreign Trade and Development Cooperation from the Netherlands, Ms. Lilianne Ploumen.**

Goal meeting/core message:

- -
  -
  -
- (11)(1)

Agenda of the conference

12:00 pm – 12:30 pm   Registration and Lunch

12:30 pm – 1:30 pm   Panel 1: TTIP and the Geopolitics of the U.S.-EU relationship

1:30 pm – 2:00 pm   Coffee & Networking Session

2:00 pm – 2:45 pm   Keynote address by Netherlands Minister for Foreign Trade, Lilianne Ploumen

Note: the Minister will be introduced by (10)(2e) (President ASP)

2:45 pm – 3:30 pm Coffee & Networking Session

3:30 pm – 4:30 pm Panel 2: TTIP, emerging markets and the multilateral trading system

Talking points:

-
-
-
-
-
-

(11)(1)

Background information:

- ASP was established by former-Senators Hagel and Kerry while they were still in office.
- The American Security Project (ASP) is a nonpartisan organization created to educate the American public and the world about the changing nature of national security in the 21st Century.

Mission & vision statement ASP

- To communicate our **vision** for security in the 21st century by developing and sharing new ideas and critical analyses on the most important national security issues of our time;
- To forge a bipartisan consensus on a new national security **strategy** that will restore America's leadership and ensure our security;
- To raise the American public's understanding of critical national security issues through direct engagement and **dialogue**.

-

(10)(2a)

- ASP brings together prominent American business leaders, former members of Congress, retired military flag officers, and prominent former government officials. ASP conducts research on a broad range of issues and engages and empowers the American public by taking its findings directly to them via events, traditional & new media, meetings, and publications.

-

(10)(2a)

- ASP exists to promote that dialogue, to forge that consensus, and to spur constructive action so that America meets the challenges to its security while seizing the opportunities that abound.

Panel discussions

Panel 1: TTIP and the Geopolitics of the U.S.-EU relationship

- This panel will address the geopolitical aspects of the transatlantic relationship and the many areas in which TTIP will influence transatlantic cooperation. We will be discussing how TTIP will alter the way the U.S. and the EU project their political, economic, and military influence in a changing security environment. We will also discuss to what extent the geopolitical aspects of TTIP should be highlighted in discussions on TTIP with the general public.

Panelists Panel 1:

- (10)(2e) Principal Deputy Assistant Secretary, State Department Bureau of Economic and Business Affairs
- (10)(2e) USA (Ret.), Senior Vice President for International Affairs at the United States Chamber of Commerce
- (10)(2e) Center for Transatlantic Relations Executive Director (SAIS)
- (10)(2e) vice president International, RAND Corporation

Panel 2: TTIP, emerging markets and the multilateral trading system

- This panel will address the potential of TTIP as a catalyst for multilateral efforts to to liberalize trade. We will discuss what steps can be taken to make sure TTIP becomes an inclusive agreement that strengthens multilateral trade systems, such as the WTO. (10)(2a)

(10)(2a)

(10)(2a)

Panelists Panel 2:

- (10)(2e) Special Assistant to the President and Senior Director for International Economic Affairs
- (10)(2e) Director, Herbert A. Stiefel Center for Trade Policy Studies (CATO)
- (10)(2e) Research Professor of International Affairs, Institute of International Economic Policy, GWU

Biographies

(10)(2e)

(10)(2e)

(10)(2e)

(10)(2e)

(10)(2e)

17 april 2015

Gesprek (10)(2e)

Tijd : 07.00 – 07.45 uur

Locatie : PM

Aanwezig NL (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e)

Aanwezig VS : PM

Opzet

(10)(2a)

Doel gesprek/kernboodschappen

- Bespreken laatste ontwikkelingen rondom TTIP. Deze week is het debat rondom de Trade Promotion Authority weer opgestart, inschatting van politiek krachtenveld en tijdspad is nuttig te kennen.
- Verder tijdspad voor onderhandelingen verkennen. Daarbij aangeven momentum benutten zo snel vooruitgang te boeken dit jaar op alle dossiers. Tegelijkertijd goed om verwachtingen te managen: inhoud gaat vóór snelheid.
- Benadrukken dat het politieke en strategische belang van TTIP niet uit het oog verloren moet worden.
- Nederland als pleitbezorger van TTIP positioneren: daarbij Nederland enerzijds als bondgenoot neerzetten en anderzijds als kritische meedenker om in deze lastige fase zorgen serieus te nemen, en waar mogelijk deze adequaat te adressen (o.a. uw initiatief op het terrein van investeringsbescherming noemen). Ook in dat kader belang transparantie en participatie van belanghebbenden onderstrepen.

Spreekpunten

(11)(1)

•

•

•

•

11

•

•

Achtergrondinformatie

Algemeen

- Sinds juli 2013 onderhandelen de VS en de EU over een vrijhandelsakkoord: het *Transatlantic Trade & Investment Partnership* (TTIP). Sindsdien hebben acht onderhandelingsrondes plaatsgevonden. De laatste ronde was begin februari in Brussel. Ook tijdens deze onderhandelingsronde is wederom over de volle breedte van het akkoord gesproken, met uitzondering van *Investor-State-Dispute-Settlement* (ISDS).
- Inzet van beide kanten voor TTIP is een ambitieuze overeenkomst en is gestoeld op drie belangrijke pijlers: 1) bevorderen van markttoegang; 2) bevorderen van compatibiliteit van regelgeving; 3) Gezamenlijk benadering van nieuwe uitdagingen.

(10)(2a)

(10)(2a)

(11)(1)

ISDS

- (10)(2a)
- (10)(2a)
- (10)(2a)

Paper EU-bewindspersonen concrete voorstellen ISDS

- (10)(2a)
- Doel van de bespreking was tot gemeenschappelijke ideeën te komen voor mogelijke vervolgpaden om gezamenlijk te komen tot een robuuste vormgeving van investeringsbescherming, waarbij de beleidsvrijheid van overheden niet wordt ingeperkt. Gezamenlijk hebben deze lidstaten een paper met voorstellen tot verbeterpunten opgesteld. Deze vernieuwde principes liggen op de 4 terreinen waarover de CIE het debat op basis van de uitkomsten van de publieke consultaties over ISDS in TTIP verder zal voeren. Het paper roept de CIE op het debat over ISDS met betrokken stakeholders verder te voeren op basis van die vernieuwde principes. Het is in dat kader van belang andere lidstaten en CAN met mogelijk vernieuwde principes, aan boord te houden.
- Het paper bevat concrete voorstellen voor verbetering van investeringsbescherming en het daarbij behorende ISDS-mechanisme. De essentie van die voorstellen richt zich op het belang dat er duidelijke garanties worden gesteld voor het behoud van beleidsvrijheid van staten. Het paper doet hier concrete voorstellen voor:
  - Volledig behoud van beleidsvrijheid voor overheden; investeerders kunnen en mogen niet verwachten dat regels niet veranderen.

- De garantie dat fundamentele Europese waarden (bijv. hoge kwaliteitseisen, sociale zekerheid, fundamentele rechten) niet worden aangetast.
- Hoge eisen m.b.t. de kwaliteit en onafhankelijkheid van arbiters voor een legitiem geschillenbeslechtsmechanisme; ook moet er een gedragscode voor arbiters komen. Hierbij wordt een nieuw mechanisme voor geschillenbeslechting, met een permanent secretariaat gesteund. Een dergelijk nieuw mechanisme zou bijvoorbeeld gevormd kunnen worden door een internationaal Investeringshof, dat geschillen tussen investeerders en staten zou moeten regelen.
- De mogelijkheid om in beroep te gaan tegen uitspraken van arbitragetribunalen in investeringsgeschillen.
- Arbitrage mag niet nationale rechtspraak doorkruisen. Het is ook de bedoeling dat investeerders niet kunnen gaan shoppen, door eerst naar de nationale rechter te gaan en dan naar een arbitragetribunaal, of andersom.
- Deze punten komen overeen met de punten die eerder zijn aangestipt in de brief aan de Tweede Kamer over het Nederlandse onderzoek naar de risico's van ISDS in TTIP (juni 2014).

(10)(2a)

(10)(2a)

(10)(2a)

Europese Commissie

(11)(1)

- Met betrekking tot TTIP, heeft de CIE op 13 januari jl. haar rapport over de publieke consultaties over ISDS in TTIP gepubliceerd. Dit betreft een feitelijke analyse op basis waarvan de Commissie het debat verder wil voeren om vervolgens voor de zomer tot een EU-positie te komen. Hierbij zijn een aantal terreinen geïdentificeerd waarop het vervolgdebat gefocust moet worden. Het gaat hierbij om:
  1. De bescherming van het recht om te reguleren;
  2. De totstandkoming en het functioneren van arbitragetribunalen;
  3. De relatie tussen nationale rechtsprocedures en ISDS;
  4. Herziening van ISDS-uitspraken via een beroepsprocedure.

Deze terreinen komen overeen met de punten zoals eerder aangegeven in de brief aan de Tweede Kamer van juni 2014 over het Nederlandse onderzoek naar de risico's van ISDS in TTIP.

(11)(1)

Europees Parlement

- In het EP zal op dit moment TTIP met een ISDS-mechanisme met alleen 'cosmetische' aanpassingen, zonder een vernieuwd mechanisme neer te zetten, geen steun vinden. Dit geldt ook voor CETA. Tijdens het diner op 12 februari jl. georganiseerd door Minister Ploumen in Brussel heeft (10)(2e) nogmaals benadrukt dat er in het EP op dit moment geen steun bestaat voor ISDS in TTIP, en ook niet voor CETA. Die steun zou alleen bestaan als er voorstellen op tafel komen die werkelijk vernieuwende elementen voor het systeem bevatten. Zolang dat niet het geval is, dreigt goedkeuring van CETA gevaar te lopen.

(10)(2a)

(10)(2a)

Bijlage

(10)(2e)

Informeel diner op de Residentie over TTIP en impact op ontwikkelingslanden

Deelnemers

Ambassadeur (10)(2e) ontvangt een klein gezelschap voor een informeel diner op de Residentie. De ambassadeur verzorgt een korte opening, waarna ruimte aan de aanwezigen wordt gegeven om te discussiëren over TTIP met specifieke aandacht voor de impact van TTIP op ontwikkelingslanden. Dit diner biedt u de mogelijkheid om de laatste ontwikkelingen rondom TTIP te bespreken met diverse Nederlandssprekende experts die TTIP vanuit verschillende invalshoeken benaderen.

- Bespreken van de laatste ontwikkelingen op het gebied van de TTIP-onderhandelingen.
- Inzichten verkrijgen over de laatste bevindingen betreffende de mogelijke effecten van TTIP op ontwikkelingslanden.
- Onderstrepen dat we moeten zoeken naar de factoren die de impact van TTIP op ontwikkelingslanden bepalen. Met die kennis moeten we niet alleen de negatieve impact beperken, maar ook de positieve effecten maximaliseren.
- Aandacht vragen voor uw onderzoek naar de impact op lage- en middeninkomenslanden.

- Hoe kunnen ontwikkelingslanden meer betrokken worden bij de onderhandelingen, zonder dat zij aan tafel zitten?
- Wie zijn de winnaars en de verliezers tussen de ontwikkelingslanden? Welke sectoren en welke landen ondervinden mogelijk nadelen van TTIP? Hoe kunnen we effecten van TTIP op OS-landen gemaximaliseerd worden?

(10)(2a)

Achtergrondinformatie

(11)(1)

Bijlagen

- Beknopte vergelijking APS systemen EU en VS
- Biografieën deelnemers
- Artikel Herfkens over TTIP en APS

Woensdag 16 april 2015

Meeting (10)(2e)

Tijd : 10:00 – 11:30 uur

Locatie : (10)(2e)

Aanwezig NL (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e)

Opzet

Tijdens uw bezoek spreekt u met congreslid (10)(2e) (republikein, (10)(2e).

Doel gesprek/kernboodschappen

- Bespreken laatste ontwikkelingen rondom TTIP. Deze week is het debat rondom de *Trade Promotion Authority* (TPA) weer herstart. Het huidige politiek krachtenveld in de Congres en tijdspad van TPA en handelsakkoorden inschatten.
- Nederland als groot pleitbezorger van TTIP positioneren. Benadrukken Nederlandse uitgangspunten.
- Volledig politiek commitment van beide kanten op hoogste niveau is van groot belang.
- Belang van structurele transparantie en participatie van belanghebbenden.

Spreekpunten

(11)(1)

Achtergrondinformatie

TTIP algemeen

Sinds juli 2013 onderhandelen de VS en de EU over een vrijhandelsakkoord: het *Transatlantic Trade & Investment Partnership* (TTIP). Sindsdien hebben acht onderhandelingsrondes plaatsgevonden. De laatste ronde was begin februari in Brussel. Begin maart sprak EU-commissaris Malmstrom met USTR Froman in Brussel (10)(2a)

(10)(2a) Ook hielden beiden een gezamenlijke persconferentie over de bescherming van publieke diensten in TTIP en vond er een publieke discussie over TTIP plaats. Voor de zomer zullen nog twee onderhandelingsrondes gehouden worden (eerstvolgende 20-24 april in New York).

(10)(2a)

(10)(2a)

Naast de offensieve belangen is het van belang om de (toenemende) zorgen in de samenleving over de mogelijke impact van TTIP serieus te nemen. Zeker nu het debat over TTIP ongekennde proporties aanneemt. Transparantie en participatie van alle stakeholders is daarom cruciaal voor het welslagen van de onderhandelingen. Voor een breed gedragen verdrag is een geïnformeerd en open debat nodig. Stakeholders moeten de mogelijkheid hebben om zich erin te verdiepen. (10)(2a)

(10)(2a)

Bijlage

(10)(2a)

(b) (2) a

10 2 a

Aan R
Van IMH
Via DGBEB
Kopie aan SG; DWH; DMM; COM; WAS-EA
Afgestemd met

TER BESLISSING

Datum

10 april 2015

Onze Referentie

...

Opgesteld door

(10)(2e) (10)(2e)
(10)(2e)

(10)(2e)

memo

Dossier bilateraal deel reis over TTIP reis VS
15/16 april

Aanleiding

Voorafgaand aan uw programma voor de voorjaarsvergadering van de Wereldbank in Washington, DC, heeft u aangegeven dat u een bilateraal programma wil over TTIP. Op 15 en 16 april zijn hierover verschillende activiteiten gepland.

Gevraagd besluit

(11)(1)

Kern/samenvatting

(10)(2a)

Een gesprek met Congresleden (TTIP caucus) kan vanwege een holocaustevenement en een reces dat in de middag begint niet doorgaan.

De gespreksfiches zijn grotendeels door WAS-EA opgesteld. Vanwege drukte met voorbereiding bezoek van de koning heeft de post aangegeven niet voldoende tijd te hebben om alle fiches in het Nederlands op te stellen.

Er volgt mogelijk na afloop van het seminar op 16 april een persmoment, wat in overleg met COM wordt voorbereid.

Steering Note – bilateraal deel reis Washington over TTIP

Aanleiding

Op uw verzoek wordt het bezoek aan de jaarvergadering van de Wereldbank gecombineerd met een bilateraal programma dat in het teken staat van TTIP. Gezien de toenemende politieke en publieke belangstelling in Nederland is dit bezoek een kans om de positie op een aantal onderwerpen te peilen aan Amerikaanse zijde. Voor dit bezoek staan daarnaast twee onderwerpen specifiek op de agenda: arbeidsrechten in TTIP en ontwikkelingsimpact van TTIP. Daarnaast verzorgt u een "key note speech" bij een seminar om TTIP een bredere politieke context te plaatsen.

Doel bezoek

- Het belang van TTIP benadrukken en het aankaarten/delen van de maatschappelijke zorgen die aan beide kanten van de Oceaan leven.

-

(10)(2a)

Beoogde resultaten

- Nederland als pleitbezorger van TTIP gepositioneerd: Nederland enerzijds als bondgenoot neergezet en anderzijds als kritische meedenker om deze lastige onderhandelingen succesvol af te ronden.
  - Nederlandse prioriteiten op de kaart gezet: o.a. belang benadrukt om het belang van het (deels) openen van de maritieme sector in de onderhandelingen; dit biedt niet alleen kansen voor Europa, maar voor de VS zelf.
- (10)(2a)
- Aandacht gevraagd voor de mogelijke effecten van TTIP op ontwikkelingslanden. In dat kader uw onderzoek naar de impact op lage- en middeninkomenslanden aangekondigd.

Delegatie

- (10)(2a) (10)(2e)
- (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e)
- (10)(2e) (10)(2e)
- (10)(2e) (10)(2e)

Dit document is niet openbaar.

Dit document is niet openbaar.

Dit document is niet openbaar.

Dit document is niet openbaar.

Dit document is niet openbaar.

Dit document is niet openbaar.

Gesprek met AFL-CIO

Gesprek met USTR (10)(2e)

Op vrijdag sprak de minister met de Amerikaanse hoofdonderhandelaar van TTIP, USTR (10)(2e). Het gesprek ging onder meer over de politieke situatie in de VS, waarbij een dag eerder het voorstel voor de Trade Promotion Authority voorgesteld was in het Amerikaanse Congres. Waar in de EU de TTIP-onderhandelingen een hot topic zijn, is het publiek en de politiek in de VS vooral bezig met de TPP-onderhandelingen.

Tijdens het gesprek lichtte de minister toe dat Nederland nog steeds voorstander is van TTIP. Tegelijk zijn daarbij wel verschillende punten die opgelost moeten worden. Het mechanisme voor investeringsbescherming moet langs de lijnen die Nederland met andere lidstaten heeft voorgesteld verbeterd worden. Ook het voorstel over een regulatory cooperation body moet nog flink aangescherpt worden om te zorgen dat er geen afbreuk wordt gedaan aan de democratische besluitvorming. Verder benoemde de minister de kansen voor de VS om goedkopere en betere dienstverlening te krijgen als ze Nederlandse baggerschepen zouden toelaten. En werden de onderwerpen van transparantie en impact op ontwikkelingslanden weer onder de aandacht gebracht.

(10)(2a)

(10)(2a)

(10)(2a)

(10)(2a)

Zorgen over TTIP onder de decentrale overheden zijn groot. Hoewel decentrale overheden niet aan de onderhandelingsstafel zitten, is er de afgelopen maanden een reeks moties aangenomen in gemeenteraden waarin het college van burgemeester en wethouders wordt opgeroepen zich tegen TTIP uit te spreken. Dit gebeurde in de gemeentes Tiel, Amsterdam, Brielle, Arnhem, Tilburg, Amersfoort, Zaanstad, Noordoostpolder, Hoogezand-Sappemeer, Haarlem, Wormerland, Enkhuizen, Eindhoven, Venlo, Groningen, de provincie Friesland en de provincie Limburg. Een groot deel van deze moties is op initiatief van de SP, GroenLinks en PvdA in de raden ingebracht. Van de gemeenten Amersfoort, Tiel en Hoogezand-Sappemeer heeft u een brief ontvangen waarin de zorgen van deze gemeenten worden toegelicht. Deze heeft u beantwoord.

Uit de verschillende moties en uit gesprekken van IMH met de koepelorganisaties VNG, IPO en UvW komen drie voornaamste bezwaren naar voren:

- Het gevaar van TTIP en investeringsbeschermingsmechanisme voor democratische besluitvormingsprocedures en de beleidsvrijheid van overheden (*right to regulate*).
- De gevolgen van *regulatory cooperation* in TTIP.
- De gevolgen van TTIP voor de inrichting van publieke diensten.

In uw antwoordbrieven aan de gemeentes heeft u het standpunt van het kabinet toegelicht: TTIP mag op geen enkele wijze ten koste mag gaan van de beleidsvrijheid van overheden, democratische besluitvormingsprocedures en van Europese standaarden. De Europese Commissie deelt deze opvatting en heeft deze standpunten als cruciale randvoorwaarden gesteld voor een succesvol onderhandelingsproces. Daarnaast heeft u aangegeven dat u in gesprek zult blijven met koepelorganisaties VNG, IPO en UvW en dat deze gesprekken bijdragen aan de Nederlandse inzet in het onderhandelingsproces over TTIP.

TTIP en investeringsbescherming

Er bestaan zorgen bij decentrale overheden dat de mogelijkheid van (decentrale) overheden om in het publiek belang te handelen wordt aangetast door TTIP. Er wordt gevreesd dat de mogelijkheid tot geschillenbeslechting ervoor zal zorgen dat overheden minder snel geneigd zullen zijn om in het belang van veiligheid, milieu- of consumentenbescherming tot wetgeving over te gaan, uit angst voor claims uit het bedrijfsleven.

De CIE heeft op basis van een paper van NL en andere lidstaten op 16 september 2015 een tekstvoorstel gepubliceerd voor investeringsbescherming en een nieuw en transparant systeem voor beslechting van geschillen tussen investeerders en staten, het zogenaamde '*Investment Court System*'. Dit voorstel voor een investeringshof is gebaseerd op substantiële bijdragen van het Europees Parlement, EU-lidstaten, nationale parlementen en andere belanghebbenden via de publieke consultaties over de vormgeving van het mechanisme voor investeringsbescherming. Het systeem is opgebouwd uit de hoofdelementen van nationale en internationale gerechtshoven, verankert het recht van staten om te reguleren in het publieke belang en biedt waarborgen voor transparantie en verantwoording. Beleidsvrijheid voor overheden moet gewaarborgd worden. Investeerders kunnen en mogen verwachten dat regels veranderen.

Nederland is in grote lijnen tevreden met het nieuwe voorstel, dat in de volgende onderhandelingsronde (waarschijnlijk februari) aan de VS zal worden aangeboden. Nederland is voorstander van het opnemen van een investeringsbeschermings-hoofdstuk in TTIP. Dat is niet omdat het Nederlandse rechtssysteem tekort zou schieten of dat we geen vertrouwen in het Amerikaanse systeem hebben. Er is een aantal redenen waarom investeringsbescherming in TTIP nodig is:

1. De EU en VS willen de negen bilaterale investeringsverdragen (uit begin jaren '90) vervangen door een moderne versie
2. VS wil gegarandeerde bescherming in de gehele EU, en wij willen bescherming in elke Amerikaanse staat. Investeringsbescherming biedt een gelijk speelveld aan beide zijden.

3. Investeringsbescherming in TTIP is een stap om de nu geldende standaarden in investeringsverdragen te verbeteren en te moderniseren. Een *'state of the art'* model kan ook in onderhandelingen met andere partners worden gebruikt.

Een investeringsbeschermingsmechanisme is specifiek gericht op geschillen tussen een investeerder en een staat. Een gemeente of provincie kan in geen geval individueel worden aangeklaagd door een dergelijk mechanisme in TTIP. Het is de EU of de Nederlandse staat die door de investeerder aansprakelijk kan worden gesteld en als verdedigende partij optreedt. Bovendien gaat het bij investeringsbescherming om basisregels voor de eerlijke behandeling van investeerders, die een minimumbescherming bieden. Deze regels kennen we ook in het nationaal recht. Het gaat hierbij om het recht op een eerlijke en billijke behandeling, non-discriminatoire behandeling en voorwaarden op basis waarvan onteigend mag worden. Deze regels zijn stevig verankerd in de Nederlandse wet en gelden nu ook voor elk besluit dat decentrale overheden nemen.

TTIP en regulatory cooperation

Veel decentrale overheden maken zich zorgen dat het bevorderen van compatibiliteit van regelgeving tussen de EU en de VS zal leiden tot een verlaging van standaarden en bescherming op het gebied van milieu, arbeid en voedsel- en productveiligheid.

Een van de pijlers van TTIP is het bevorderen van samenwerking op het gebied van regelgeving. Een van de pijlers in TTIP is het bevorderen van compatibiliteit van regelgeving. In het onderdeel over samenwerking op het terrein van regelgeving wordt gezien hoe regelgevende instanties tussen de EU en de VS kunnen samenwerken en hoe regelgeving op elkaar kan worden afgestemd. Het gaat om verschillen in (technische) voorschriften die de handel tussen de EU en de VS onnodig bemoeilijken.

Samenwerking op het terrein van regelgeving geschiedt op verschillende manieren. Dit kan bijvoorbeeld via het identificeren van wet- en regelgeving die een significante impact heeft internationale handel. Een impactanalyse op handelsbelemmeringen zou echter nooit de enige maatstaf zijn waaraan wet- en regelgeving worden getoetst. Dat is nu niet het geval, en zal ook niet zo zijn wanneer TTIP realiteit is. Gedurende deze samenwerking blijven democratische procedures volledig gerespecteerd en moeten onze standaarden op het terrein van mens, dier en milieu gehandhaafd blijven.

TTIP en publieke diensten

Een van de grootste zorgpunten bij decentrale overheden is de angst dat zij na de inwerkingtreding van TTIP de zeggenschap verliezen over de invulling en aanbesteding van publieke diensten die op decentraal niveau geregeld worden, zoals een deel van de gezondheidszorg, watervoorziening en sociale diensten. Er wordt gevreesd voor gedwongen liberalisering van publieke diensten en de komst van Amerikaanse dienstenaanbieders op de Nederlandse markt.

Publieke diensten zijn echter uitgezonderd van handelsliberalisering. Lidstaten kunnen zelf per dienst aangeven welke ze wel, niet of gedeeltelijk openstellen.

Elk EU-handelsakkoord bevat drie belangrijke waarborgen voor publieke diensten:

1. **Monopolie:** overheden behouden het recht om een publieke dienst aan slechts één aanbieder toe te kennen: dit kan een publiek monopolie zijn of een privaat bedrijf met exclusieve rechten.
2. **Nationale behandeling:** overheden behouden het recht om buitenlandse aanbieders te weren van de markt of nationale aanbieders voor te trekken op buitenlandse aanbieders.
3. **Wetgeving:** overheden behouden hun beleidsvrijheid op het gebied van publieke diensten. Overheden behouden tevens de vrijheid om zelf te bepalen wat zij als publieke diensten beschouwen.

Eurocommissaris Malmström en *United States Trade Representative* (USTR) Froman hebben op 20 maart jl. een statement uitgedaan dat publieke diensten expliciet beschermd blijven in TTIP.

Het bepalen van welke dienst als publieke dienst wordt aangemerkt binnen TTIP ligt bij de rijksoverheid. Een van de vragen die veel decentrale overheden hebben is hoe zij invloed kunnen uitoefenen op het proces waarin deze bepalingen gemaakt worden. Zo heeft de Unie van Waterschappen IMH recentelijk om advies gevraagd over de gevolgen van CETA en TTIP voor waterzuivering. IMH heeft geantwoord dat CETA en TTIP niets aan de huidige situatie zullen veranderen, omdat buitenlandse aanbieders al vrije toegang hebben door onze verplichtingen onder de GATS (*General Agreement on Trade in Services*) en omdat de overheid zelf kan bepalen welke dienst als publiek gezien moet worden. De overheid behoudt daarnaast haar volledige beleidsvrijheid, omdat buitenlandse aanbieders dezelfde regels en wetten moeten naleven als Nederlandse. Ook privatisering kan niet door TTIP worden afgedwongen. Het volledige antwoord vindt u in de bijlage.

Aan R
Van IMH
Via
Kopie aan SG
Afgestemd met

TER BESLISSING

Datum
24 november 2015

Onze Referentie

Opgesteld door
(10)(2e)(10)(2e)
T(10)(2e)

memo

Gespreksvoorbereiding voor gesprek met
Friends of the Earth Europe en BEUC

Aanleiding

Op maandag 30 november spreekt u met de Brusselse koepelorganisaties Friends of the Earth Europe (FotE) en de *European Consumer Organisation* (BEUC) over het EU-VS handelsakkoord (TTIP) en het EU-Canada handelsakkoord (CETA). De Nederlandse zusterorganisaties Milieudefensie en de Consumentenbond zullen ook vertegenwoordigd zijn. Dit gesprek vindt op uitnodiging van de koepelorganisaties plaats.

Gevraagd besluit

Uw akkoord met de gespreksvoorbereiding.

Kern/samenvatting

- Het aankomend Nederlandse voorzitterschap van de EU en uw actieve rol in dit debat op nationaal en Europees niveau worden in de uitnodigingsbrief benoemd als aanleiding voor de uitnodiging.
- FotE en BEUC zijn actief in het publieke debat over TTIP en CETA en laten zich kritisch uit over de onderhandelingen. Belangrijke zorgpunten zijn onder meer investeringsbescherming in TTIP en CETA, een gebrek aan transparantie in het onderhandelingsproces en het gevaar dat *regulatory cooperation* in TTIP en CETA vormt voor democratische besluitvormingsprocedures in de EU.
- Er staat een half uur gepland voor deze bijeenkomst. De voertaal is Engels.

(11)(1)

- Dit gesprek maakt onderdeel uit van uw maatschappelijke dialoog over TTIP en heeft als doel duidelijk te maken dat u de zorgen van de milieu- en consumentenbonden serieus neemt en om gezamenlijk de impact van TTIP op consumenten en het milieu in de gaten te houden.

Vertegenwoordigers van koepelorganisaties:

Friends of the Earth Europe: (10)(2e)

BEUC: (10)(2e)

Milieudefensie: (10)(2e)

Consumentenbond: (10)(2e)

Ambtelijke ondersteuning:

(10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e)

Toelichting

Datum

24 november 2015

Spreekpunten:

Onze Referentie

(1)(1)

Setting:

Dit gesprek vindt op uitnodiging van de koepelorganisaties plaats. U kunt het gesprek openen met een korte inleiding over TTIP en de huidige stand van zaken. Een mogelijke spreeklijn en achtergrond vindt u in de bijlage. Na uw introductie kunt u de delegatie vragen te reageren. Door de beperkte beschikbare tijd is ambtelijk aangegeven aan de delegatie het gesprek zoveel mogelijk te beperken tot de bespreking van TTIP en investeringsbescherming. Aansluitend aan het gesprek met u zullen de verantwoordelijke dossierhouders van IMH op ambtelijk niveau verder spreken met de delegatie over TTIP, investeringsbescherming, CETA en TiSA.

Voor dit gesprek is geen formele agenda vastgesteld. U opent het gesprek met een korte introductie over TTIP. Een mogelijke spreeklijn en achtergrond vindt u in de bijlage. Na uw introductie zullen de vertegenwoordigers van de decentrale overheden reageren. Het IPO heeft enkele specifieke vragen aangeleverd aan IMH, die mogelijk opkomen tijdens het gesprek. Beantwoording daarvan vindt u in de bijlage en op de spreekkaartjes.

Datum

24 november 2015

Onze Referentie

Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

1. TTIP en publieke taken en diensten

Wat betekent TTIP voor democratisch tot stand gekomen (nieuwe/gewijzigde) provinciale regelgeving en besluiten ter bescherming van het publiek belang?

Kunnen deze door TTIP worden *overruled*? Zijn (gewijzigde) besluiten van provincies vatbaar voor arbitrage met schadeclaims?

Antwoord:

(11)(1)

2. TTIP en de Europese interne markt

Wat betekent TTIP voor de afspraken die in de Europese Unie zijn gemaakt over staatssteun, aanbesteding, vrij verkeer van goederen en diensten, mededinging en milieu (standaarden voor producten)?

Antwoord:

-
-
-

(11)(1)

3. Investeringsbescherming

Kunnen er onderwerpen worden uitgesloten van ISDS-arbitrage, omdat deze van exclusief nationaal belang (dus inclusief medeoverheden) worden gezien?

Denk aan publiek-private investeringen of concessieverlening aan Diensten van Algemeen Economisch Belang?

Waarom is een aparte regeling voor investeringsbescherming en arbitrage in het kader van TTIP noodzakelijk?

Antwoord:

•	
•	
•	(11)(1)
1.	
2.	
3.	

4. Informatie, transparantie en checks and balances

Op welke wijze wil informeren over de voortgang van de onderhandelingen?

Stand van zaken rond ratificatie van TTIP door de afzonderlijke lidstaten vanwege het feit dat het gaat om een ‘gemengd’ akkoord?

Antwoord:

-
-
-
-
-

(11)(1)

Dit document is niet openbaar.

Vraag UvW over TTIP aan BZ

We hebben het onlangs gehad over publieke diensten en TTIP. Begreep van BZ dat we (de waterschappen) ons, voor wat betreft de watertaken, geen zorgen hoeven te maken (bv op afvalwaterzuivering). In onderstaande worden daar wat kanttekeningen bij gezet. Lijkt mij dan niet verkeerd om dit soort publieke diensten toch expliciet uit te sluiten van het akkoord? Hoe zit BZ daar in?

Zie:

"... Daarnaast worden publieke diensten steeds vaker door overheden in samenwerking met commerciële partijen aangeboden, de zogenaamde publiek-private partnerschappen. Hierdoor vallen deze diensten niet onder de uitzonderingspositie. In CETA is weliswaar een speciaal voorbehoud gemaakt voor het publiek houden van de drinkwatervoorziening, maar er wordt niets gezegd over waterzuivering. Hierdoor is het onduidelijk of bedrijven die deze diensten allebei leveren, zoals bijvoorbeeld het Nederlandse Waternet, wel beschermd worden tegen privatisering. Wat voor zorg, onderwijs en watervoorziening geldt, gaat ook op voor andere publieke diensten. Door de onduidelijkheid over wanneer iets een publieke dienst is, komt hun uitzonderingspositie op losse schroeven te staan." – bron: <http://www.ftm.nl/exclusive/claim-6-publieke-diensten-woorden-onder-ttip-beschermd-feit-of-fabel/>

Antwoord (gestuurd op 6 oktober jl.):

Nee, Nederland hoeft zich geen zorgen te maken over afvalwaterzuivering. TTIP zal niets aan de huidige situatie veranderen, omdat buitenlandse aanbieders al vrije toegang hebben door onze verplichtingen onder de GATS. De overheid behoudt toch haar volledige beleidsvrijheid, omdat buitenlandse aanbieders dezelfde regels en wetten moeten naleven als Nederlandse. Ook privatisering kan niet door TTIP gedwongen worden.

We hebben ook wat achtergrond over hoe dit geregeld is in GATS en CETA:

Het expliciet uitsluiten van diensten als afvalwaterzuivering zou in strijd zijn met de verplichtingen die we in het General Agreement on Trade in Services (GATS) zijn aangegaan. Op basis van GATS artikel XVI over markttoegang is het niet toegestaan quota in welke vorm dan ook te hanteren, en in Artikel XVII verplichten wij ons tot het gelijk behandelen van buitenlandse en binnenlandse investeerders en dienstverleners. Hierin hebben we ons als Nederland gecommitteerd aan nagenoeg volledige openstelling van de Nederlandse markt voor buitenlandse aanbieders. Dit staat in Deel III van de GATS vermeld, pagina 297 (https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/26-gats.pdf). Hierdoor komt het erop neer dat voor buitenlandse aanbieders, bijvoorbeeld Canadese, Amerikaanse of Japanse dienstenaanbieders nu ook al vrije toegang hebben tot onze Nederlandse markt, en worden niet anders behandeld dan Nederlandse aanbieders in dezelfde dienstensector. Nederland heeft in de GATS geen uitzondering voor afvalwaterzuivering specifiek opgenomen, dus dat is in toekomstige verdragen ook niet mogelijk.

Dit neemt niet weg dat overheden voor elke dienst (publiek, privaat of een hybridevariant) volledige beleidsvrijheid behouden om eigen regelgeving door te voeren die betrekking heeft op de kwaliteit van de dienstverlening. Dit wordt in elk handelsakkoord opgenomen door middel van de zinsnede:

"The list below does not include measures relating to qualification requirements and procedures, technical standards and licensing requirements and procedures when they do not constitute a market access or a national treatment limitation. Those measures (e.g. need to obtain a license, universal service obligations, need to obtain recognition of qualifications in regulated sectors, need to pass specific examinations, including language examinations, and non-discriminatory requirement that certain activities may not be carried out in environmental protected zones or areas of particular historic and artistic interest), even if not listed, apply in any case to services and services suppliers of other Parties.

In CETA staat deze passage bijvoorbeeld opgenomen op pagina 214 van de geconsolideerde verdragstekst.

Vraag UvW over TTIP aan BZ

In de annexen van handelsverdragen als CETA en het toekomstige TTIP wordt tegelijkertijd voor toekomstige ontwikkelingen de mogelijkheid behouden om voor een publieke, private of hybride dienst naar aanleiding van politieke, maatschappelijke of wettelijke veranderingen beperkingen op te leggen aan dienstverleners die opereren in Nederland. Dit valt zowel onder het principe van het behoud van het recht voor overheden om te reguleren (in CETA en Zuid Korea bijvoorbeeld opgenomen in de preambule), maar wordt in de annexen over diensten (meestal Annex II) opgenomen middels de zinsnede:

In all EU Member States, services considered as public utilities at a national or local level may be subject to public monopolies or to exclusive rights granted to private operators.

In CETA staat dit in de annexen op pagina 4.

Op deze manier wordt onder andere kwaliteit en toegankelijkheid van Nederlandse diensten, of deze nu privaat, publiek of hybride zijn, afdoende afgedekt. Mocht er onverhoopt bewijs komen dat een dienst toch beter anders ingericht kan worden (bijvoorbeeld door toch een overheidsmonopolie in te stellen, additionele eisen te stellen aan aanbieders etc.) om welke reden dan ook is hiervoor de mogelijkheid behouden. Hierdoor is het niet nodig dergelijke diensten apart uit te zonderen van handelsakkoorden. Voorbeelden van waar de huidige situatie met betrekking tot het niet apart uitzonderingen van afvalwaterzuivering ons niet weerhouden hebben om nieuwe regelgeving in te voeren zijn onder andere de Wet gemeentelijke watertaken uit 2008 en hoofdstuk 10 van de Wet Milieubeheer.

Kortom: afvalwaterzuivering is onder de GATS niet uitgezonderd. TTIP zal niets aan de huidige situatie veranderen, omdat buitenlandse aanbieders al vrije toegang hebben. De overheid behoudt toch haar volledige beleidsvrijheid, omdat 1) buitenlandse aanbieders dezelfde regels en wetten moeten naleven als Nederlandse, 2) er monopolies gevormd of exclusieve rechten gegeven mogen worden voor diensten die gezien worden als publieke diensten (ongeacht financiering).

Vragen en aandachtspunten van IPO over TTIP aan BZ

Ter voorbereiding op het bestuurlijk overleg tussen de minister voor Buitenlandse Handel en de UvW, VNG en IPO op 4 november a.s. heeft het IPO-bureau de vragen en aandachtspunten van provincies over TTIP op een rij gezet.

De vragen vallen uiteen in vier thema's, te weten:

1. TTIP en publieke taken en diensten;
2. TTIP en Europese afspraken;
3. ISDS-arbitrage;
4. Informatie, transparantie en checks and balances

Vragen en aandachtspunten van IPO over TTIP aan BZ

---

1. TTIP en publieke taken en diensten

Vragen:

Wat betekent TTIP voor democratisch tot stand gekomen (nieuwe/gewijzigde) provinciale regelgeving en besluiten ter bescherming van het publiek belang? Kunnen deze door TTIP worden *overruled*? Zijn (gewijzigde) besluiten van provincies vatbaar voor arbitrage met schadeclaims?

Toelichting:

TTIP mag de autonomie van provincies niet aantasten. Provincies moeten kunnen blijven handelen in het publiek belang en op basis van hun verantwoordelijkheden. In het Verdrag zou een uitzondering moeten worden opgenomen voor publieke diensten, zoals omgevingsdiensten. Deze, dus ook de omgevingsdiensten, zouden moeten worden uitgesloten van de werking van TTIP.

Wij willen onze eigen besluiten en regels kunnen vaststellen zonder het gevaar van claims van buitenlandse investeerders (right to regulate).

Antwoord:

(11)(1)

2. TTIP en de Europese interne markt

Vragen:

Wat betekent TTIP voor de afspraken die in de Europese Unie zijn gemaakt over staatssteun, aanbesteding, vrij verkeer van goederen en diensten, mededinging en milieu (standaarden voor producten)?

Toelichting:

TTIP raakt aan een scala van onderwerpen, waar provincies mee te maken hebben binnen de Europese interne markt. Er is behoefte aan helderheid over de gevolgen van TTIP voor deze Europese afspraken.

Antwoord:

(1)(1)

3. ISDS-arbitrage

Vragen:

Kunnen er onderwerpen worden uitgesloten van ISDS-arbitrage, omdat deze van exclusief nationaal belang (dus inclusief medeoverheden) worden gezien?

Of kunnen ook, meer specifiek, bepaalde activiteiten van medeoverheden worden vrijgesteld van ISDS? Denk aan publiek-private investeringen of concessieverlening aan Diensten van Algemeen Economisch Belang?

Waarom is een aparte regeling voor investeringsbescherming en arbitrage in het kader van TTIP noodzakelijk? Volstaan de bestaande nationale rechtsgang en afspraken niet? Hoe wordt maximale transparantie in ISDS-arbitrage gewaarborgd?

Toelichting:

De vrees bestaat dat TTIP leidt tot toename van risicomanagementkosten voor provincies en een toename van juridische kosten voor claimbehandeling en –afwikkeling door processen ingesteld door machtige buitenlandse investeerders. Dit zou voorkomen moeten worden.

De provincies verwijzen naar de aangenomen resolutie door het Europees Parlement die stelt dat de Europese commissie er voor moet zorgen dat buitenlandse investeerders op niet discriminerende wijze worden behandeld maar ook geen betere rechten genieten dan binnenlandse investeerders en het ISDS mechanisme te vervangen door een nieuw stelsel van afdoening van geschillen tussen investeerders en staten dat onderworpen is aan democratische beginselen en toetsing.

Antwoord:

(1)(1)

4. Informatie, transparantie en checks and balances

Op welke wijze wil de minister de medeoverheden informeren over de voortgang van de onderhandelingen?

Op welke wijze wil de minister de medeoverheden informeren over de gevolgen van het handelsverdrag voor de publieke sector?

Hoe is de stand van zaken rond het al dan niet ratificeren van TTIP door de afzonderlijke lidstaten vanwege het feit dat het gaat om een 'gemengd' akkoord?

Toelichting:

Er is bij provincies een grote informatiebehoefte over de inhoud van TTIP in relatie tot de provinciale taken en bevoegdheden en over de wijze waarop de minister met de hierboven genoemde zorgen (c.q. waarborgen) omgaat. De provincies worden graag geïnformeerd via een gezamenlijke informatiebijeenkomst voor de decentrale overheden te organiseren door het ministerie van Buitenlandse zaken.

Verder dringen provincies in het kader van checks and balances en vanwege het feit dat het moet gaan om een 'gemengd' akkoord aan op ratificatie door de afzonderlijke lidstaten.

Antwoord:

(11)(1)

Achtergrond TTIP – VNG Commissie Europa en Internationaal

De VNG speelt een centrale rol bij de informatievoorziening over TTIP richting gemeenten. IMH heeft om deze reden meerdere keren gesproken met de VNG over TTIP en achtergrondinformatie verstrekt voor een VNG-factsheet over TTIP. Deze vindt u in de bijlage. De VNG heeft geen formeel standpunt voor of tegen TTIP ingenomen.

Zorgen over TTIP onder de decentrale overheden zijn groot. Hoewel decentrale overheden niet aan de onderhandelingstafel zitten, is er de afgelopen maanden een tiental moties aangenomen in gemeenteraden waarin het college van burgemeester en wethouders wordt opgeroepen zich tegen TTIP uit te spreken. Dit gebeurde bijvoorbeeld in Amsterdam, Haarlem en Arnhem. Daarnaast heeft de provincie Friesland zich tegen TTIP uitgesproken. Een groot deel van deze moties is op initiatief van de SP, GroenLinks en PvdA in de gemeenteraden ingebracht. Van de gemeenten Amersfoort, Tiel en Hoogezand-Sappemeer heeft u een brief ontvangen waarin de zorgen van deze gemeenten worden toegelicht.

Uit de verschillende moties en uit gesprekken van IMH met de koepelorganisaties VNG, IPO en UvW komen drie voornaamste bezwaren naar voren:

- Het gevaar van TTIP en investeringsbeschermingsmechanisme voor democratische besluitvormingsprocedures en de beleidsvrijheid van overheden (*right to regulate*).
- De gevolgen van *regulatory cooperation* in TTIP.
- De gevolgen van TTIP voor de inrichting van publieke diensten.

In uw antwoordbrieven aan de gemeentes heeft u het standpunt van het kabinet toegelicht: TTIP mag op geen enkele wijze ten koste mag gaan van de beleidsvrijheid van overheden, democratische besluitvormingsprocedures en van Europese standaarden. De Europese Commissie deelt deze opvatting en heeft deze standpunten als cruciale randvoorwaarden gesteld voor een succesvol onderhandelingsproces. Daarnaast heeft u aangegeven dat u in gesprek zult blijven met koepelorganisaties VNG, IPO en UvW en dat deze gesprekken bijdragen aan de Nederlandse inzet in het onderhandelingsproces over TTIP.

TTIP en investeringsbescherming

Er bestaan zorgen bij decentrale overheden dat de mogelijkheid van (decentrale) overheden om in het publiek belang te handelen wordt aangetast door TTIP. Er wordt gevreesd dat de mogelijkheid tot geschillenbeslechting ervoor zal zorgen dat overheden minder snel geneigd zullen zijn om in het belang van veiligheid, milieu- of consumentenbescherming tot wetgeving over te gaan, uit angst voor claims uit het bedrijfsleven.

(10)(2a)

1. De EU en VS willen de negen bilaterale investeringsverdragen (uit begin jaren '90) vervangen door een moderne versie
2. VS wil gegarandeerde bescherming in de gehele EU, en wij willen bescherming in elke Amerikaanse staat. Investeringsbescherming biedt een gelijk speelveld aan beide zijden.
3. Investeringsbescherming in TTIP is een stap om de nu geldende standaarden in investeringsverdragen te verbeteren en te moderniseren. Een '*state of the art*' model kan ook in onderhandelingen met andere partners worden gebruikt.

Een investeringsbeschermingsmechanisme is specifiek gericht op geschillen tussen een investeerder en een staat. Een gemeente of provincie kan in geen geval individueel worden aangeklaagd door een dergelijk mechanisme in TTIP. Het is de EU of de Nederlandse staat die door de investeerder aansprakelijk kan worden gesteld en als verdedigende partij optreedt. Bovendien gaat het bij investeringsbescherming om basisregels voor de eerlijke behandeling van investeerders, die een minimumbescherming bieden. Deze regels kennen we ook in het nationaal recht. Het gaat hierbij om het recht op een eerlijke en billijke behandeling, non-discriminatoire behandeling en voorwaarden op basis waarvan onteigend mag worden. Deze regels zijn stevig verankerd in de Nederlandse wet en gelden nu ook voor elk besluit dat decentrale overheden nemen.

TTIP en regulatory cooperation

Veel decentrale overheden maken zich zorgen dat het bevorderen van compatibiliteit van regelgeving tussen de EU en de VS zal leiden tot een verlaging van standaarden en bescherming op het gebied van milieu, arbeid en voedsel- en productveiligheid.

Een van de pijlers van TTIP is het bevorderen van samenwerking op het gebied van regelgeving. Een van de pijlers in TTIP is het bevorderen van compatibiliteit van regelgeving. In het onderdeel over samenwerking op het terrein van regelgeving wordt gezien hoe regelgevende instanties tussen de EU en de VS kunnen samenwerken en hoe regelgeving op elkaar kan worden afgestemd. Het gaat om verschillen in (technische) voorschriften die de handel tussen de EU en de VS onnodig bemoeilijken.

Samenwerking op het terrein van regelgeving geschiedt op verschillende manieren. Dit kan bijvoorbeeld via het identificeren van wet- en regelgeving die een significante impact heeft internationale handel. Een impactanalyse op handelsbelemmeringen zou echter nooit de enige maatstaf zijn waaraan wet- en regelgeving worden getoetst. Dat is nu niet het geval, en zal ook niet zo zijn wanneer TTIP realiteit is. Gedurende deze samenwerking blijven democratische procedures volledig gerespecteerd en moeten onze standaarden op het terrein van mens, dier en milieu gehandhaafd blijven.

TTIP en publieke diensten

Een van de grootste zorgpunten bij decentrale overheden is de angst dat zij na de inwerkingtreding van TTIP de zeggenschap verliezen over de invulling en aanbesteding van publieke diensten die op decentraal niveau geregeld worden, zoals een deel van de gezondheidszorg, watervoorziening en sociale diensten. Er wordt gevreesd voor gedwongen liberalisering van publieke diensten en de komst van Amerikaanse dienstenaanbieders op de Nederlandse markt.

Publieke diensten zijn echter uitgezonderd van handelsliberalisering. Lidstaten kunnen zelf per dienst aangeven welke ze wel, niet of gedeeltelijk openstellen.

Elk EU-handelsakkoord bevat drie belangrijke waarborgen voor publieke diensten:

1. Monopolie: overheden behouden het recht om een publieke dienst aan slechts één aanbieder toe te kennen: dit kan een publiek monopolie zijn of een privaat bedrijf met exclusieve rechten.
2. Nationale behandeling: overheden behouden het recht om buitenlandse aanbieders te weren van de markt of nationale aanbieders voor te trekken op buitenlandse aanbieders.

3. Wetgeving: overheden behouden hun beleidsvrijheid op het gebied van publieke diensten. Overheden behouden tevens de vrijheid om zelf te bepalen wat zij als publieke diensten beschouwen.

Eurocommissaris Malmström en *United States Trade Representative* (USTR) Froman hebben op 20 maart jl. een statement uitgedaan dat publieke diensten expliciet beschermd blijven in TTIP.

Het bepalen van welke dienst als publieke dienst wordt aangemerkt binnen TTIP ligt bij de rijksoverheid. Een van de vragen die veel decentrale overheden hebben is hoe zij invloed kunnen uitoefenen op het proces waarin deze bepalingen gemaakt worden. Zo heeft de Unie van Waterschappen IMH recentelijk om advies gevraagd over de gevolgen van CETA en TTIP voor waterzuivering. IMH heeft geantwoord dat CETA en TTIP niets aan de huidige situatie zullen veranderen, omdat buitenlandse aanbieders al vrije toegang hebben door onze verplichtingen onder de GATS (*General Agreement on Trade in Services*) en omdat de overheid zelf kan bepalen welke dienst als publiek gezien moet worden. De overheid behoudt daarnaast haar volledige beleidsvrijheid, omdat buitenlandse aanbieders dezelfde regels en wetten moeten naleven als Nederlandse. Ook privatisering kan niet door TTIP worden afgedwongen. Het volledige antwoord vindt u in de bijlage.

Aan R
Van IMH
Via DGBEB
Kopie aan SG, DWH, DIE-EX; WAS-EA; COM
Afgestemd met

TER INFORMATIE

Datum
28 april 2015

Onze Referentie
MINBUZA:2015.217995

Opgesteld door
(10)(2e)(10)(2e)

T(10)(2e)

Bijl: 4

memo

Overleg met vakcentrales over TTIP

Aanleiding

Uw verzoek om met de voorzitters van de vakcentrales FNV, CNV en VcP te spreken over het EU-VS vrijhandelsakkoord TTIP. Dit gesprek zal op woensdag 29 april van 13:00 tot 14:00 plaatsvinden.

Kern/samenvatting

- In uw uitnodiging verwijst u naar het publieke debat dat momenteel plaatsvindt over TTIP en de zorgen die door de vakcentrales zijn geuit over de onderhandelingen. Zo heeft de FNV recent haar zorgen geuit over verlaging standaarden ("meer kanker door vrijhandelsverdrag TTIP" – 28 maart 2015) en de heeft CNV kritiek gegeven op de transparantie van de onderhandelingen ("TTIP onderhandelingen", maak ze openbaar! – 21 april 2015). Beide artikelen treft u aan in de bijlage.
- Sinds uw laatste overleg met de vakcentrales (14 januari jl.) zijn er veel ontwikkelingen geweest die relevant zijn voor deze dialoog. Zo heeft u verbetervoorstellen voor investeringsbescherming voorgesteld, gaat u de SER om advies vragen, heeft de Commissie samen met USTR Froman een statement over publieke diensten gedaan (in bijlage), heeft u met een aantal economen gesproken over de economische impact van TTIP en heeft u in Washington onder meer gesproken met de grootste Amerikaanse vakbond, de AFL-CIO.
- Dit gesprek is onderdeel van uw dialoog met de vakbonden over TTIP en heeft als doel duidelijk te maken dat u de zorgen van de vakcentrales serieus neemt en om gezamenlijk de economische impact op Nederlandse sectoren in de gaten te houden.

Vertegenwoordigers van vakcentrales:

FNV: (10)(2e)

CNV: (10)(2e)

(10)(2e)

VcP: (10)(2e)

Ambtelijke ondersteuning:

(10)(2e)(10)(2e)(10)(2e) (10)(2e)

Toelichting

Spreekpunten:

(11)(1)

Achtergrond:

1. TTIP algemeen

De vakcentrales geven in principe aan dat ze neutraal tegenover TTIP staan. Toch leven de zorgen, die ook in de politiek en door verschillende NGO's geuit worden, ook bij hun leden.

(11)(1)

De centrales hebben eerder aangegeven dat de behoefte aan meer transparantie wel serieus wordt genomen, zeker nu de Europese Commissie recent een hele reeks onderhandelingsdocumenten online heeft gezet.

2. Impact werkgelegenheid

TTIP leidt volgens alle gangbare studies tot een toename van export en BNP van de EU en Nederland. Deze toename zal ongetwijfeld gepaard gaan met een toename in aantal banen. Immers, een toenemende productie vereist vaak meer werknemers. Het aantal banen is echter lastig in te schatten en is afhankelijk van het uiteindelijke resultaat van de onderhandelingen. Ook zijn er verschillen tussen en binnen sectoren.

Hoewel TTIP per saldo voordeel zal opleveren, kunnen er ook mensen zijn die hun baan verliezen door TTIP. Een goed nieuw handelsakkoord gaat miljarden aan besparingen en extra verdiensten opleveren. Een deel daarvan gaat naar diegenen die niet direct meeprofiteren. In Nederland hebben we daarvoor een goed sociaal vangnet. Dat is de solidariteit die de negatieve effecten van grote operaties als TTIP rechtvaardigt.

Studies die betrouwbare modellen gebruiken, kunnen echter niet of nauwelijks een goede inschatting maken van de toename in het aantal banen. Er zijn schattingen gemaakt door de Europese Commissie, de VS en een aantal studies met alternatieve onderzoeksmodellen, maar een goede benadering van het aantal banen is niet te noemen. Wel is onder meer in de Nederlandse studie (door Ecorys uitgevoerd) aangetoond welke sectoren negatieve impact zullen ervaren bij één van de scenario's, waarin een akkoord vooral op tarieven richt. Dit gaat vooral om de sectoren transportmiddelen (-3,5%), motorrijtuigen (-3%) en vlees (excl. rundvlees) (-2,3%). De vakcentrales geven aan zelf niet in staat te zijn hier verder inzicht in te geven.

Wat ook duidelijk is, is dat het MKB disproportioneel hard wordt geraakt door de bestaande handelsbelemmeringen: tarieven, verschillen in procedures en wachttijden bij de douane zijn schadelijker voor een MKB'er met kleine marges dan voor een grote multinational. Het weghalen van deze belemmeringen zal dus vooral het MKB helpen in de handel met de VS. Daarnaast zijn veel MKB die zelf (nog) niet exporteren wel onderdeel van de keten van grote bedrijven en kunnen dus indirect profiteren van een toename in handel.

3. Bescherming arbeidswetgeving in Nederland

Er bestaan zorgen bij de vakcentrales dat de huidige arbeidswetgeving in Nederland en de EU mogelijk aangetast wordt door afspraken of TTIP. Een andere angst is dat nieuwe, strengere arbeidswetgeving niet mogelijk zal zijn (of aangekaart zal worden in een ISDS-zaak).

Deze zorgen over het Nederlandse en het Europese sociaal model worden geadresseerd door de opname van een zogenaamde *labour clause*, die standaard in de handelsakkoorden van de EU wordt opgenomen. Die clause laat zien dat de beleidsruimte van de EU en haar lidstaten niet wordt aangetast op gebied van arbeidswetgeving. De clause is ook in de tekst van CETA opgenomen:

"Notwithstanding the provisions of this Chapter, all requirements of the Parties' laws and regulations regarding work and social security measures shall continue to apply, including regulations concerning minimum wages as well as collective wage agreements."

Ook is het van belang dat bij de bepalingen over investeringsbescherming voldoende waarborgen worden opgenomen voor de overheid om in het publieke belang te reguleren, zoals arbeidswetgeving, en daarmee het risico op ISDS-claims te beperken.

4. Arbeidsrechten in de VS (ILO-kernconventies en kinderarbeid)

De VS heeft slechts twee van de acht fundamentele conventies van de ILO geratificeerd (Nederland heeft alle acht geratificeerd). In 1988 is tussen de Amerikaanse overheid, de federatie van vakbonden de *American Federation of Labor and Congress of Industrial Organizations* (AFL-CIO) en de werkgeversorganisatie de *United States Council for International Business* (USCIB) een akkoord gesloten, waaruit volgt dat er geen ILO-kernconventies ter ratificatie naar de Senaat zullen worden gestuurd, als deze leiden tot aanpassingen aan wetgeving op staat- en federaal niveau.

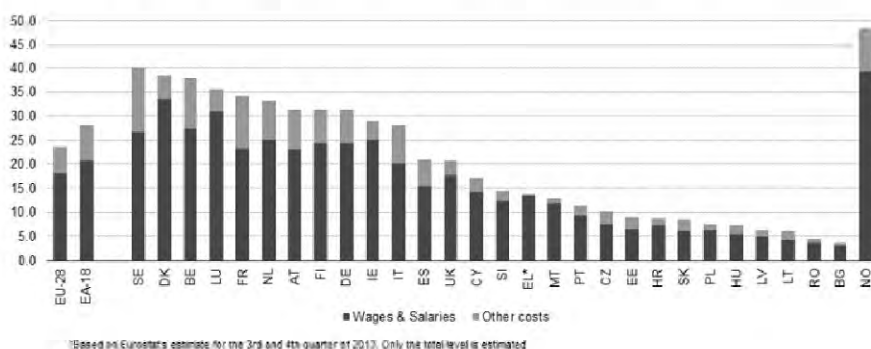
Dat is dan ook de reden voor het niet ratificeren van de andere vijf conventies: het conflict dat die conventies oproepen met bestaande Amerikaanse wetgeving op staat- en federaal niveau. Zonder deze conventies te ratificeren is de VS wel verplicht om de principes van de ILO-verklaring te respecteren, promoten en te realiseren ("*respect, promote and realize*").

De FNV verwijst ook naar de uitvoering van ILO-kernconventie over de ernstige vormen van kinderarbeid. Deze conventie is door het Congres van de VS geratificeerd, maar volgens de FNV niet voldoende in wetgeving omgezet. De FNV ziet graag dat de EU in TTIP eist dat de VS deze conventie uitvoert en correct uitwerkt in nationale wetgeving.

(11)(1)

(11)(1)

zoals ook te zien is de volgende grafiek van Eurostat die de gemiddelde uurlonen toont:

5. ISDS

De afgelopen maanden is de tegenstand in de EU gegroeid tegen een geschillenbeslechtsmechanisme voor investeerders (ISDS), zowel in het akkoord tussen de EU en Canada (CETA) als in TTIP. Duitsland is inmiddels een van de belangrijkste critici van ISDS in TTIP.

Nederland heeft in de eerste helft van 2014 een wetenschappelijke studie naar ISDS in TTIP laten uitvoeren, waarin de bezwaren rond het systeem zijn geanalyseerd en oplossingen hiervoor worden aangedragen. Daarop heeft u in een Kamerbrief aangegeven voorstander te zijn van ISDS in TTIP, mits dit vormgegeven wordt op een wijze die aan de zorgpunten tegemoet komt. Hetzelfde is van belang in het afgeronde akkoord tussen de EU en Canada.

Op korte termijn is het voor Nederland van groot belang dat de TTIP onderhandelingen geen grote averij oplopen. De Europese Commissie presenteert op 13 januari de resultaten van de publieksconsultatie over ISDS in TTIP, dat een startpunt van verder debat moet vormen.

(10)(2a)

(10)(2a)

6. Publieke diensten

Als laatst zijn er zorgen over de publieke diensten in de EU en de bescherming daarvan t.o.v. de Amerikaanse dienstenaanbieders. Publieke diensten zijn uitgezonderd van handelsliberalisering. Daarnaast kunnen lidstaten zelf per dienst aangeven welke ze wel, niet of gedeeltelijk openstellen.

Elk Europees handelsakkoord bevat 3 belangrijke waarborgen om de publieke diensten te beschermen:

- *Monopolie*
Overheden behouden de mogelijkheid om een dienst aan één aanbieder toe te kennen. Dit kan een publiek monopolie zijn, zoals watervoorziening. Of een privaat bedrijf met exclusieve rechten, zoals de Nederlandse Spoorwegen.
- *Nationale behandeling*
Overheden behouden het recht om buitenlandse aanbieders te weren van de markt. Ook mogen zij nationale aanbieders voortrekken op buitenlandse aanbieders.
- *Wetgeving*
Overheden houden de vrijheid om beleid te maken voor publieke diensten. Zij houden ook de vrijheid om zelf te bepalen wat zij als publieke diensten beschouwen.

Aan R
Van IMH
Via DGBEB
Kopie aan SG; DWH; WAS-EA; BRE-ISH
Afgestemd met DIE-EX

TER INFORMATIE

Datum

12 oktober 2015

Onze Referentie

Minbuza:2015.574247

Opgesteld door

(10)(2)(10)(2e)

T(10)(2e)

memo

Gespreksvoorbereiding voor gesprek met
voorzitter SER over advies TTIP

Aanleiding

- Op woensdag 14 oktober spreekt u telefonisch met de voorzitter van de Sociaal-Economische Raad (SER), Mariëtte Hamer, over de voortgang van het SER-advies over het EU-VS handelsakkoord (TTIP).

Kern/samenvatting

- Op 4 mei jl. heeft het kabinet een advies bij de SER aangevraagd over de vraag hoe de EU en de lidstaten kunnen garanderen dat TTIP geen negatieve gevolgen heeft voor het Europese sociale model, met nadruk op arbeidsvoorwaarden en arbeidsverhoudingen. Hierbij heeft het kabinet verzocht verder te kijken dan de gebruikelijke bepalingen over arbeid in handelsakkoorden.
- Tijdens het gesprek kunt u vragen naar de verwachte afronding van het advies en de algemene conclusies die uit het advies lijken te komen. De SER-commissie beoogt dat het advies een bijdrage kan leveren aan het publieke en politieke debat, wat u kunt bevestigen. Daarnaast blijft de oorspronkelijke adviesvraag centraal staan, namelijk welke waarborgen nodig zijn in TTIP om het Europese sociale model te beschermen.

(11)(1)

Toelichting

Het tijdsplan voor afronding van het advies is nog onzeker. Voorzitter Hamer heeft er bij de start van de SER-commissie erop aangedrongen dat het advies in het najaar afgerond moet worden, met november als uiterste deadline. Vooral vanuit de vakbonden is hier twijfel over. Met name de FNV geeft aan dat de leden eerst geraadpleegd worden als er een conceptadvies ligt. Door de bijbehorende procedures en deadlines kan dit ervoor zorgen dat het advies in december of pas begin volgend jaar klaar is. De SER-commissie heeft ambtelijk al laten weten wellicht tussendoor in een gesprek met u een aantal observaties al te kunnen delen.

Het belang van een tijdig advies is dat aanbevelingen desgewenst gebruikt kunnen worden voor de Nederlandse inbreng bij de Europese Commissie. Als de

onderhandelingen verder gevorderd zijn, is het inbrengen en wijzigen van tekstvoorstellen lastiger te realiseren.

(10)(2a)

(10)(2a)

Datum

12 oktober 2015

Onze Referentie

Minbuza:2015.574247

De SER-commissie die de adviesaanvraag behandelt heeft ervoor gekozen om de vraag breder te interpreteren en ook te kijken naar andere aspecten van TTIP. Het doel van de SER-commissie is om het debat te rationaliseren.

(11)(1)

(11)(1)

Dit document is niet openbaar.

To: (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) @minbuza.nl; (10)(2e) @foeeurope.org (10)(2e) @foeeurope.org
From: (10)(2e)
Sent: Thur 11/12/2015 5:04:10 PM
Subject: Meeting met minister Ploumen 30 november

Beste (10)(2e)

Ik heb twee vragen/punten ivm onze voorbereiding en die van de minister:

- We hopen dat het overleg in elk geval een uur lang kan zijn, gezien het feit dat BEUC en FoEE uit Brussel komen.
- We willen met name punten over TTIP bespreken, maar daarnaast willen we ook de relatie van ISDS en het CETA verdrag aanstippen en kort ingaan op de TISA onderhandelingen.

We willen het gesprek graag in het Engels voeren, aangezien niet alle collega's Nederlandstalig zijn.

vriendelijke groeten

(10)(2e)

(10)(2e)

Mundo-b building
Rue D'Edimbourg 26
1050 Brussels
(10)(2e) @foeeurope.org
ph: (10)(2e)
(10)(2e)

Aan R
Van IMH
Via DGBEB
Kopie aan SG; DIE-EX; DWH; WAS-EA; BRE-ISH
Afgestemd met COM

TER BESLISSING

Datum
18 september 2015

Onze Referentie

Opgesteld door
(10)(2)(10)(2e)
T(10)(2e)

memo

Uitnodiging Friends of the Earth Europe en BEUC voor
gesprek over TTIP en CETA

Aanleiding

- Op 4 september jl. heeft u uitnodiging ontvangen van *Friends of the Earth Europe* en de *European Consumer Organisation* (BEUC) voor een gesprek over de zorgen die deze organisaties hebben over het EU-VS handelsakkoord (TTIP) en het EU-Canada handelsakkoord (CETA). Indien de reorganisatie van de *European Trade Union Confederation* (ETUC) tijdig is afgerond, zal ETUC zich ook aansluiten bij de delegatie.
- Het aankomend Nederlandse voorzitterschap van de EU en uw actieve rol in dit debat op nationaal en Europees niveau worden in de brief benoemd als aanleiding voor dit verzoek.

Gevraagd besluit

- (11)(1)

Kern/samenvatting

Friends of the Earth Europe, BEUC en ETUC zijn actief in het publieke debat over TTIP en CETA en laten zich vooral kritisch uit over de onderhandelingen. Belangrijke zorgpunten zijn onder meer investeringsbescherming in TTIP en CETA, een gebrek aan transparantie in het onderhandelingsproces en het gevaar dat *regulatory cooperation* in TTIP en CETA vormt voor democratische besluitvormingsprocedures in de EU.

Deze drie Europese koepelorganisaties vertegenwoordigen samen 30 nationale milieuorganisaties, 41 consumentenorganisaties en 90 nationale en 10 Europese vakbonden.

(11)(1)

(11)(1)

Dit document is reeds openbaar.

Aan R
Van IMH
Via DGBEB
Kopie aan SG
Afgestemd met BZK

TER BESLISSING

Datum
18 mei 2015

Onze Referentie

Opgesteld door
(10)(2p) (10)(2e)

T (10)(2p)

memo

Uitnodiging VNG, IPO en UVW

Aanleiding

- In een artikel van Binnenlands Bestuur op 24 april wordt de onbekendheid van de onderhandelingen over TTIP bij Nederlandse gemeentes en provincies aangekaart ten opzichte van lokale overheden in omringende landen.
- Tijdens het Algemeen Overleg en het Verslag Algemeen Overleg op 30 april jl. over de Raad Buitenlandse Zaken Handel vroeg de SP naar de impact van TTIP op lokale overheden, met name in kader van *regulatory cooperation*. U heeft daarbij toegezegd in gesprek te willen gaan met lokale overheden over de mogelijke zorgen.

Gevraagd besluit

- (11)(1)

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Postbus 20061
2500 EB Den Haag
Nederland
<http://www.government.nl>

Contactpersoon
(10)(2e)(10)(2e)
T (10)(2e)
(10)(2e)@minbuza.nl

Datum 13 mei 2015
Betreft Uitnodiging gesprek over TTIP

Als Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking zet ik mij namens Nederland in voor de onderhandelingen tussen de EU en de VS over een breed en ambitieus handelsakkoord: het *Transatlantic Trade and Investment Partnership* (TTIP).

De publieke aandacht voor TTIP is de afgelopen maanden enorm toegenomen. Sinds een uitzending van de cabaretier Arjan Lubach op 15 maart jl. hebben de meeste nationale dagbladen en actualiteitenprogramma's aandacht besteed aan dit akkoord. Ik ben hier ontzettend blij mee! Dit is namelijk een goede kans om met een zo breed mogelijke groep te spreken over TTIP.

Een breder publiek debat betekent zonder twijfel dat burgers zich vaker met vragen en zorgen bij de lokale overheden zullen melden. Om hen goed te kunnen informeren is het van belang op de hoogte te zijn van de stand van zaken rond TTIP en de raakvlakken op lokaal niveau. Uit een recent artikel in "Binnenlands Bestuur" (april 2015) bleek echter dat er nog veel vragen zijn.

Met het oog op de recente ontwikkelingen en de groeiende publieke aandacht voor het TTIP dossier, wil ik graag met u om tafel om met u te spreken over de huidige stand van zaken van TTIP, raakvlakken met lokale overheden en informatieverstrekking richting de leden.

Ik nodig u daarom uit om op (datum) om (tijd) op het Ministerie van Buitenlandse Zaken langs te komen om dit onderwerp verder te bespreken. Er zal binnenkort nog contact met u worden opgenomen om deze afspraak vast te leggen.

Lilianne Ploumen
Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking

Aanvulling achtergrond Gesprek R-Malmstrom 24 februari 2015 TTIP - ISDS

TTIP

-

-

(10)(2a)

Investeringsbescherming en ISDS

- TTIP zal NL en EU veel opleveren, maar parlementaire steun voor TTIP inclusief ISDS is in veel lidstaten fragiel, ook in NL. In het EP zal op dit moment TTIP met een ISDS-mechanisme met alleen 'cosmetische' aanpassingen, zonder een vernieuwd mechanisme neer te zetten, geen steun vinden. Dit geldt ook voor CETA.

-

(10)(2a)

- Deze vernieuwde principes liggen op de 4 terreinen waarover de CIE het debat op basis van de uitkomsten van de publieke consultaties over ISDS verder zal voeren: 1. de bescherming van het recht te reguleren, 2. de totstandkoming en functionering van arbitragepanelen, 3. de relatie tussen nationale rechtsprocedures en ISDS en 4. herziening van ISDS-uitspraken via een beroepsprocedure.
- Dit paper zal mogelijk worden gepresenteerd tijdens het aankomende S&D Partij Congres in Madrid op 21 februari. Hoofddoel is met de voorstellen politieke steun te verkrijgen voor een vernieuwd systeem voor ISDS van belang voor TTIP en CETA.

(10)(2a)

-

-

-

(10)(2a)

Dit document is niet openbaar.

Aan R
Van IMH
Via DGBEB
Kopie aan SG; DWH; WAS-EA; BRE-ISH
Afgestemd met DIE-EX; BIS; EDT

TER INFORMATIE

Datum
23 september 2015
Onze Referentie

Opgesteld door
(10)(2e)(10)(2e)
T(10)(2e)

memo

Studie impact TTIP op lageinkomenslanden

Aanleiding

- Uw toezegging om een studie te laten uitvoeren naar de impact van TTIP op lageinkomenslanden om zo beter inzicht te hebben hoe de positieve impact van TTIP op die landen gemaximaliseerd kan worden.
- De studie is recent afgerond onder leiding van professor (10)(2e) van Universiteit Groningen.

Kern/samenvatting

- In het kader van de positiebepaling van Nederland in TTIP is halverwege 2014 besloten om een onderzoek te laten uitvoeren voeren naar de impact van TTIP op lageinkomenslanden. Met dat onderzoek kan Nederland concreet aangeven waar de mogelijkheden zijn voor de door u gewenste inzet om niet alleen mogelijke negatieve effecten van TTIP op lageinkomenslanden te mitigeren, maar ook om de positieve effecten te vergroten.
- Het onderzoek is uitgevoerd door Universiteit Groningen onder leiding van professor (10)(2e). De conclusie van het onderzoek is dat de effecten van TTIP op landen buiten de VS en de EU divers zijn, maar voor de armste landen grotendeels beperkt positief. Het onderzoek kijkt naar alle bestaande bilaterale en regionale handelsakkoorden en de statistische effecten die de akkoorden hadden. Deze effecten zijn vervolgens doorberekend voor TTIP.
- Na verzending van het rapport naar de Tweede Kamer met een appreciatie, die u binnenkort voorgelegd wordt, zal de studie breed gedeeld worden met andere lidstaten, de Europese Commissie en de VS.
- Om het belang van de impact van TTIP op lageinkomenslanden verder op de agenda te zetten, stelt IMH de volgende acties voor:

1.

2.

3.

4.

(11)(1)

Toelichting

Datum

23 september 2015

Onze Referentie

Het onderzoek maakt gebruik van een database die Universiteit Groningen in afgelopen jaren heeft opgezet over alle bestaande handelsakkoorden in de wereld. Deze database bevat niet alleen informatie over of er een handelsakkoord tussen twee landen bestaat, maar ook wat voor onderdelen die handelsakkoorden bevatten. Bijvoorbeeld of de akkoorden hoofdstukken bevatten over landbouw, diensten, investeringen, intellectueel eigendom, etc. en of die hoofdstukken wel of niet bindend zijn.

Met die database hebben de onderzoekers gekeken naar de effecten van alle bestaande handelsakkoorden in de afgelopen decennia op alle landen in de wereld, inclusief lageinkomenslanden. Daarmee kan er statistisch onderscheid gemaakt worden welke onderdelen effect hebben op handelsstromen. Ook concludeert het onderzoek dat bepaalde onderdelen juist geen significante effecten hebben op handelsstromen. Dat gaat bijvoorbeeld over afspraken over milieu, transparantie, maar ook over voedselveiligheid.

(11)(1)

(11)(1)

(11)(1)

De onderzoekers laten daarnaast zien dat bepaalde bepalingen van handelsakkoorden statistisch een positieve impact hebben als ze gezamenlijk in een handelsakkoord voorkomen, bijvoorbeeld bepalingen over landbouw en publieke aanbestedingen. Daarmee concluderen de onderzoekers dat de onderhandelaars het beste kunnen richten op een cluster van bepalingen dat gezamenlijk een positief effect kan hebben.

Voor de impact op derde landen is gekeken naar het inkomenseffect en het substitutie-effect. Het inkomenseffect is het mogelijke positieve effect dat de economische groei door TTIP, bijvoorbeeld door prijsverlaging, in de EU en de VS op derde landen heeft. Dat effect komt als volgt tot stand: wanneer door TTIP de prijzen van goederen dalen neemt het inkomen van de VS en/of de EU toe. Dit extra inkomen zal uitgegeven worden, ook aan meer import uit derde landen wier inkomen zo uiteindelijk ook stijgt. Het substitutie-effect gaat om handelsverlegging. Dat is het effect wanneer twee partijen een preferentieel handelsakkoord sluiten en daarmee een deel van de handel met derde landen vervangt, omdat door het handelsakkoord goederen uit een van de verdragslanden goedkoper worden dan vergelijkbare goederen uit derde landen.

De conclusie is dat de effecten op lageinkomenslanden klein en grotendeels positief zijn. Uitzonderingen zijn onder meer Honduras, Cambodja, Tsjaad en Haïti. Op pagina's 55-57 is er een kader dat focust op de oorzaak van de uitzonderingen. Voor Tsjaad gaat het bijvoorbeeld om de grote afhankelijkheid van hun export naar de VS, waardoor het substitutie-effect relatief groot is. Dit betekent dat door TTIP de VS een groot gedeelte van zijn importen niet meer uit Tsjaad betreft, maar voortaan betreft uit de EU.

Bij hoge- en middeninkomenslanden zijn meer negatieve effecten zichtbaar. Uitschieters zijn Canada en Mexico met respectievelijk een -1,37% en -1,64% effect op de handel. Deze landen zijn economisch zeer nauw verweven met de VS en hebben dan ook bovengemiddeld veel last van lagere prijzen van goederen uit

de EU. In de studie is het EU-Canada handelsakkoord (CETA) nog niet meegenomen. Turkije laat volgens de studie juist een positief effect zien (0,82%). Een volledige landenlijst is in de annex opgenomen op pagina's 105-109.

Datum
23 september 2015
Onze Referentie

Op de separate onderzoeksvraag naar het belang van waardeketens voor de impact van TTIP geeft het onderzoek aan dat de effecten via waardeketens vooral bij middeninkomenslanden zichtbaar zijn, vanwege de toegenomen handel tussen EU en VS. Lageinkomenslanden zijn minder hecht verbonden met de EU en de VS. De mogelijkheden om uitgebreid onderzoek te doen naar het belang van waardeketens is overigens beperkt door een gebrek aan goede data.

Appreciatie

Het onderzoek geeft een heldere statistische analyse van de impact op derde landen, inclusief lageinkomenslanden. De specificatie van onderdelen van handelsakkoorden maakt de verwachte impact van TTIP preciezer dan de gangbare methode. De basis van de verwachting is gebaseerd op bestaande handelsakkoorden en de effecten die die akkoorden hebben gehad. Een nadeel hierbij is dat TTIP waarschijnlijk een iets ander akkoord zal zijn dan voorgaande akkoorden, al geldt dit nadeel voor elke studie die de impact van TTIP berekent.

De studie ondersteunt wel het beeld dat lageinkomenslanden, in vergelijking met middeninkomenslanden, minder effect merken van TTIP. Dit is in lijn met eerdere uitspraken dat de soort handelsstromen anders van samenstelling zijn tussen EU en VS onderling in vergelijking met de VS en/of de EU met lageinkomenslanden, en dat handelsverlegging daarmee minimaal is. Deze studie is daarmee een extra bevestiging.

De conclusie dat er op clusters van onderdelen gericht moet worden, kan gezien worden als een argument om geen deelakkoord op onderdelen van TTIP te sluiten.

(10)(2a)

Het onderzoek van (10)(2e) is een nuttige aanvulling op de andere onderzoeken (CARIS, CEPR, IFO) die afgelopen jaren zijn uitgevoerd en geeft nogmaals aan dat de verwachte effecten op lageinkomenslanden minimaal en grotendeels positief zijn. Gezamenlijk geven de onderzoeken een gedegen basis om conclusies te trekken over de mogelijke impact van TTIP op lageinkomenslanden, namelijk dat de impact gemiddeld beperkt is en grotendeels positief. Binnen specifieke productgroepen, zoals textiel, kunnen wel negatieve effecten zichtbaar zijn. Uiteindelijk hangt dit nog steeds af van de specifieke bepalingen in TTIP, onder meer op gebied van tarieven, oorsprongsregels en wederzijdse erkenningen van standaarden.

Proces onderzoek

In de zomer van 2014 is er in overleg met de directies BIS, EDT, ESA en IOB een *terms of reference* en een lijst met onderzoeksinstellingen tot stand gekomen, die het onderzoek zouden kunnen uitvoeren. In de bijlage vindt u ook de *terms of reference*.

(10)(2g)

Datum
23 september 2015
Onze Referentie

Aan R
Van IMH
Via DGBEB
Kopie aan SG, BSG-PID, DWH, WAS-EA
Afgestemd met DIE-EX, VWS, I&M, EZ

TER BESLISSING

Datum
25 augustus 2015

Onze Referentie
...

Opgesteld door
(10)(2)(10)(2e)
T(10)(2e)

memo

Kamervragen over voorlichting Rijksoverheid over TTIP

Aanleiding

Kamervragen van de leden Jasper van Dijk (SP) en Grashoff (GroenLinks) over de voorlichting van de Rijksoverheid over TTIP naar aanleiding van de open brief van Foodwatch op 29 juni jl. In die brief werd de Rijksoverheid beticht van misleiding vanwege het weglaten of verkeerd weergeven van bepaalde visies op TTIP.

Gevraagd besluit

(11)(1)

Toelichting

Op 30 juni jl. heeft u een brief gestuurd aan Foodwatch, die direct daarna op de website van de Rijksoverheid is geplaatst.

Foodwatch heeft ook een actie opgezet om online handtekeningen te verzamelen tegen de huidige communicatie over TTIP. Die actie heeft momenteel meer dan 12.000 handtekeningen opgeleverd.

Aan R
Van IMH
Via DGBEB
Kopie aan SG, BRE-EA
Afgestemd met DIE-EX, DWH, WAS-EA, COM

TER INFORMATIE

Datum
28 augustus 2015
Onze Referentie

Opgesteld door
(10)(2e)(10)(2e)
T(10)(2e)

memo

Dossier Harvard videolezing over TTIP

Aanleiding

Uw deelname als gastspreker tijdens een college van de *Harvard Kennedy School of Government* over TTIP op maandag 31 augustus a.s. Andere gastspreker tijdens dit college is (10)(2e), voormalig Congreslid (democraat) en voorzitter van het beroepslichaam van de WTO. Het college start om 15.30 en eindigt om 16.30. U maakt daarbij gebruik van de videoconferentie beschikbaar in ruimte 03 E19.

Toelichting

Professor (10)(2e) verzorgt het eerste half uur een inleidende lezing over de economische en politieke aspecten van TTIP. Vervolgens zal (10)(2e) u en de heer (10)(2e) het woord geven voor een openingstoespraak. Daarna volgt een Q&A sessie. Zowel u als (10)(2e) spreken op afstand en maken daartoe gebruik van de videoconferentie.

U treft in voorbereiding hierop in de bijlage de volgende achtergrondstukken aan:

1. Oplegger
2. Spreekpunten openingstoespraak
3. Q&A's onderverdeeld in vijf subcategorieën (*basics, benefits, democracy/procedure, transparency, substance*)
4. Achtergronden
  - a. Opzet college van Harvard Kennedy School of Government
  - b. Deelnemerslijst ("photoroster")
  - c. CV (10)(2e) en (10)(2e)
  - d. Opinieartikel (10)(2e) "More Than Markets At Stake In Trans-Atlantic Trade Negotiations" (Forbes, 6 april 2014)

Aan R
Van IMH
Via
Kopie aan SG, DGBEB, BRE-ISH, WAS-EA, DWH
Afgestemd met DIE-EX, PA

TER BESLISSING

Datum
14 oktober 2015

Onze Referentie

Opgesteld door
(10)(2)(10)(2e)
T(10)(2e)

memo

(11)(1) Bercero, hoofdonderhandelaar
TTIP, (11)(1)

Aanleiding

- Op 11 november a.s. komt Ignacio Bercero, PlvDG van DGTRADE van de Europese Commissie en hoofdonderhandelaar voor het EU-VS handelsakkoord (TTIP), naar Nederland voor een bijeenkomst van VNO-NCW. Aansluitend is er tijd voor andere afspraken.

(11)(1)

Gevraagd besluit

- Uw akkoord met

(11)(1)

Aan R
Van IMH
Via DGBEB
Kopie aan SG, DIE-EX
Afgestemd met COM

TER BESLISSING

Datum
1 juni 2015

Onze Referentie

Opgesteld door
(10)(2e) (10)(2e)
(10)(2e)
T (10)(2e) (10)(2e)

memo

Kamerbrief TTIP en de samenleving

Aanleiding

Toezegging MP Rutte tijdens het debat over de Europese Raad om namens u een Kamerbrief te sturen over TTIP en hoe de samenleving te betrekken. Deze brief is op basis van uw eerdere commentaar herschreven en bevat aan de hand van enkele voorbeelden concretere informatie over initiatieven om de maatschappelijke betrokkenheid bij TTIP te borgen.

Gevraagd besluit

(11)(1)

(11)(1)

Toelichting

-
-

(11)(1)

Aan R
Van IMH
Via DGBEB
Kopie aan SG; DWH; WAS-EA; BRE-ISH
Afgestemd met DIE; BIS; EDT; GEV-EA

TER BESLISSING

Datum

22 oktober 2015

Onze Referentie

Opgesteld door

(10)(2)(10)(2e)

T(10)(2e)

memo

Kamerbrief impact van TTIP op
lageinkomenslanden

Aanleiding

- Uw toezegging om een studie te laten uitvoeren naar de impact van TTIP op lageinkomenslanden om zo beter inzicht te hebben hoe de positieve impact van TTIP op die landen gemaximaliseerd kan worden.
- In een eerder memo (MINBUZA-2015.555714) is al beschreven wat de resultaten zijn van de studie, uitgevoerd door Rijksuniversiteit Groningen. Daarin heeft u aangegeven snel de studie naar de Kamer te willen sturen.

Gevraagd besluit

- (11)(1)

Kern/samenvatting

De Kamerbrief beschrijft de studie van Rijksuniversiteit Groningen en andere studies die gedaan zijn naar de impact van TTIP op lageinkomenslanden. Op basis daarvan wordt de conclusie getrokken dat de impact klein is en afhankelijk van de spillovereffecten positief. Dat leidt ook tot een bevestiging van de inzet van het kabinet dat de positieve effecten van TTIP gemaximaliseerd moeten worden. In de brief worden een aantal concrete suggesties hiervoor genoemd.

De terminologie voor derde landen (middeninkomenslanden, lageinkomenslanden, ontwikkelingslanden en minstontwikkelde landen) is gebaseerd op de termen die in de studies zelf worden gebruikt.

Aan R
Van IMH
Via DGBEB
Kopie aan SG; BSG-PID; DIE-EX; DWH; WAS-EA
Afgestemd met VWS, I&M, EZ

TER BESLISSING

Datum

18 juni 2015

Onze Referentie

...

Opgesteld door

(10)(2)(10)(2e)

T(10)(2e)

memo

TTIP en criteria voor hormoonverstorende stoffen

Aanleiding

- Uw toezegging tijdens het mondelinge vragenuurtje op 9 juni jl. om voor het zomerreces in een Kamerbrief verder in te gaan op het vermeende verband tussen TTIP en het vaststellen van criteria voor hormoonverstorende stoffen en de wijze waarop de Europese Commissie daarop heeft gereageerd.
- De perceptie bestaat dat de onderhandelingen over TTIP (mede) de reden zijn dat het proces voor het vaststellen van de criteria is vertraagd, waarmee een verbod op bepaalde gewasbeschermingsmiddelen (pesticiden) is voorkomen.

Gevraagd besluit

(11)(1)

Toelichting

In de beantwoording wordt een toelichting gegeven op het proces van vaststelling van de criteria voor hormoonverstorende stoffen en het artikel in Oneworld. Vervolgens wordt het Nederlandse standpunt over de criteria toegelicht en uitgelegd dat dit losstaat van TTIP.

De documenten op basis waarvan het artikel in Oneworld zich baseert, heeft IMH via *Pesticides Action Network* (PAN) ontvangen. Het gaat hierbij om verschillende emails van bedrijven aan de Europese Commissie en interne communicatie tussen verschillende Directoraat-Generaal van de Europese Commissie.

De documenten en de tijdslijn die door PAN beschreven wordt, maken duidelijk dat het grootste deel van de discussie tussen de verschillende al voor de start van de onderhandelingen over TTIP plaatsvonden. Ook de lobby begon al veel eerder. TTIP wordt genoemd als een soort '*final blow*' bij het proces om eerst een impact assessment uit te voeren voordat met komt met criteria.

(11)(1)

Er ligt ook een WOB-verzoek gericht aan het Ministerie van Buitenlandse Zaken naar documenten in de afgelopen drie jaar die te maken hebben met pesticiden en de TTIP-onderhandelingen. Dit gaat om slechts een klein aantal e-mails tussen BZ en VWS over standpuntbepaling op dit dossier en over een burgervraag.

Datum

18 juni 2015

Onze Referentie

...

Aan R
Van IMH en DIE
Via DGBEB
Kopie aan DGIS, BRE-ISH, WAS-EA, DWH
Afgestemd met AVT-EN

TER BESLISSING

Datum

15 oktober 2015

Onze Referentie

Opgesteld door

(10)(24)(0)(24)(0)(24)
(10)(24)(10)(24)(0)(24)
(10)(24)(10)(24)(10)(24)

memo

Like-minded brief over de impact van TTIP op lageinkomenslanden

Aanleiding

Uw wens om een *like-minded* brief over de impact van TTIP op lageinkomenslanden aan de Europese Commissie te sturen (ref. memo 'Studie impact TTIP op lageinkomenslanden', kenmerk Minbuza.2015-555174, d.d. 2/10/2015).

Gevraagd besluit

(11)(1)

Kern/samenvatting

- De brief stelt dat TTIP proactief moet inzetten op positieve *spill-over*-effecten en bijdrage aan realisatie van de 2030 agenda.
- De brief suggereert de volgende '*avenues to explore*':
  - Zekerstellen dat wederzijdse erkenning van standaarden en testprocedures ten goede komt aan lageinkomenslanden.
  - Zorgen dat oorsprongsregels in TTIP in het voordeel werken van lageinkomenslanden. Voor textiel moeten de oorsprongsregels bijv. flexibel genoeg zijn om landen als Bangladesh ten goede te komen.
  - Harmonisatie van unilaterale preferentiële tariefsystemen van de EU en de VS, zodat lageinkomenslanden optimaal profiteren van beide systemen.

Achtergrond

- In navolging van uw akkoord op memo 2015-555174 is bijgesloten brief opgesteld.
- Indien akkoord zal de brief voorgelegd worden aan "*like-minded*" lidstaten (10)(2a)) zowel binnen het handelspolitieke netwerk als het OS-netwerk; indien er animo is voor medeondertekening zal de brief waarschijnlijk nog aangepast moeten worden.
- De conceptbrief is gericht aan HR/VP Mogherini, aangezien zij zorgdraagt voor de coherentie van het externe optreden van de EU, en aan commissarissen Malmström en Mimica.

Bijlagen

- Conceptbrief
- Memo 'Studie impact TTIP op lageinkomenslanden', kenmerk Minbuza.2015-555174, d.d. 2/10/2015

Datum

13 oktober 2015

Onze Referentie

Dit document is niet openbaar.

Aan R
Van IMH
Via DGBEB
Kopie aan SG
Afgestemd met

TER INFORMATIE

Datum
29 oktober 2015
Onze Referentie

Opgesteld door
(10)(2e)(10)(2e)
T(10)(2e)

memo

Overleg met bestuurders van VNG, IPO en UvW

Aanleiding

Uw verzoek om met de voorzitters van de koepelorganisaties de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Unie van Waterschappen (Uvw) te spreken over het EU-VS handelsakkoord TTIP. Dit gesprek vindt op 4 november van 13:00 -14:00 plaats, aansluitend aan de vergadering van de VNG-Commissie Europa en Internationaal. Tijdens dit gesprek zal een lunch geserveerd worden.

Kern/samenvatting

- Op uw uitnodiging vindt een gesprek plaats over TTIP met vertegenwoordigers van de VNG, IPO en UvW en de zorgen die zij hebben met betrekking tot het onderhandelingsproces.
- Tijdens het gesprek kunt u ingaan op de zorgen die leven op decentraal niveau. Lokale overheden uiten met name zorgen over de gevolgen van TTIP voor de democratische besluitvormingsprocedures, de gevolgen van regulatory cooperation en de vrijheid van gemeentes om publieke diensten naar eigen inzicht in te kunnen richten. (11)(1)

(11)(1)

- Uw deelname aan dit gesprek maakt onderdeel uit van uw dialoog met decentrale overheden over TTIP en heeft als doel duidelijk te maken dat u de zorgen op decentraal niveau serieus neemt en meeneemt in de Nederlandse inzet in de onderhandelingen.

Vertegenwoordigers van de koepelorganisaties:

VNG: Jan van Zanen (voorzitter en burgemeester van Utrecht), (10)(2e) (plv. directeur VNG) en (10)(2e) (beleidsmedewerker Europese Zaken VNG)
IPO: (10)(2e) (lid IPO bestuurlijke adviescommissie Regionale Economie en gedeputeerd van de provincie Gelderland), (10)(2e) (teamleider IPO) en (10)(2e)(10)(2e) (coördinerend senior adviseur regionale economie)
UvW: Albert Vermuë (directeur Unie van Waterschappen)
(10)(2e) (bestuurslid Unie van Waterschappen) en (10)(2e) (beleidsadviseur Unie van Waterschappen)

Ambtelijke ondersteuning:

(10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e)

Toelichting

Verwijzen naar achtergrondinfo in andere memo

Datum

29 oktober 2015

Onze Referentie

Aan R
Van IMH
Via DGBEB
Kopie aan SG; DIE-EX; DWH; WAS-EA; BRE-ISH
Afgestemd met DSH

TER INFORMATIE

Datum

29 oktober 2015

Onze Referentie

Opgesteld door

(10)(2e)(10)(2e)

T(10)(2e)

memo

Gespreksvoorbereiding vergadering VNG
Commissie Europa en Internationaal

Aanleiding

- Uw deelname aan de vergadering van de VNG Commissie Europa en Internationaal van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) op woensdag 4 november van 12:00 – 13:00 uur. De conceptversie van de agenda vindt u in de bijlage.

Kern/samenvatting

- De Commissie Europa en Internationaal bestaat uit 32 decentrale bestuurders. Een overzicht van leden van deze commissie vindt u in de bijlage. De vergadering wordt geleid door VNG-voorzitter Jan van Zanen. Tussen 12:00 en 12:45 uur staan achtereenvolgens gesprekken over Buiten reikwijdte en over TTIP geagendeerd.

- X
- X
- Tijdens het gesprek over TTIP kunt u ingaan op de zorgen die leven op decentraal niveau. Lokale overheden uiten met name zorgen over de gevolgen van TTIP voor de democratische besluitvormingsprocedures, de gevolgen van regulatory cooperation en de vrijheid van gemeentes om publieke diensten naar eigen inzicht in te kunnen richten. U kunt hierbij aangeven dat het kabinet deze zorgen begrijpt en cruciale randvoorwaarden heeft gesteld voor een succesvol onderhandelingsproces met de VS.
- Uw deelname aan dit gesprek maakt onderdeel uit van uw dialoog met decentrale overheden over TTIP en heeft als doel duidelijk te maken dat u de zorgen op decentraal niveau serieus neemt en meeneemt in de Nederlandse inzet in de onderhandelingen.
- Voor het aansluitende overleg met de voorzitters van de VNG, de Unie van Waterschappen (UvW) en een bestuurslid van het Interprovinciaal Overleg (IPO) ontvangt u een aparte gespreksvoorbereiding.

Buiten reikwijdte

Ambtelijke ondersteuning:

(10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e)

Toelichting

Datum

29 oktober 2015

Onze Referentie

1.

Buiten reikwijdte

2. TTIP

Het onderwerp TTIP komt bij agendapunt 2.B.2 aan bod. VNG-voorzitter Jan van Zanen zal namens de Commissie Europa en Internationaal een korte inleiding houden over dit onderwerp, waarna u gevraagd wordt te reageren en het standpunt van het Nederlandse kabinet toe te lichten.

Spreekpunten

- Ik zie veel van de zorgen die decentrale overheden over TTIP uiten regelmatig terugkomen in het maatschappelijk debat en daarom wil ik jullie graag informeren over de laatste ontwikkelingen rondom TTIP:
- Twee weken geleden was de 11^e onderhandelingsronde van TTIP. Tijdens de volgende Raad Buitenlandse Zaken Handel op 27 november bespreek ik met andere handelsministers en Eurocommissaris Malmström de voortgang.
- Eerder dit jaar heb ik samen met andere lidstaten verbetervoorstellen gedaan om investeringsbescherming in TTIP te verbeteren. De Commissie heeft op 16 september jl. een nieuw voorstel voor investeringsbescherming gedaan. Hierin wordt gesproken over de oprichting van een *Investment Court System*.
- Nederland is in grote lijnen tevreden met dit nieuwe voorstel, dat de beleidsvrijheid van overheden stevig verankert, transparantie waarborgt en het recht om in het publieke belang te reguleren beschermt.
- Voor TTIP geldt dat de EU geen handelsakkoord accepteert dat afbreuk doet aan onze hoge veiligheidsstandaarden op het gebied van mens, milieu, dier en plant, of aan de manier waarop zij tot stand komen.
- Om de zorgen van decentrale overheden te adresseren zie ik twee vlakken waar we in de toekomst nog beter op samen kunnen werken.
  - **Informatievoorziening:** de VNG speelt een cruciale rol in de informatievoorziening naar de gemeentes en lokale bestuurders over TTIP. Ik vind het belangrijk dat de VNG toegang heeft tot de meest recente informatie om zodoende een goed geïnformeerd debat in de regio's te faciliteren. Mijn ministerie heeft gedurende het onderhandelingsproces al regelmatig in contact gestaan met uw organisatie en zal dat blijven doen. Ook andere organisaties, zoals *Europa Decentraal* kunnen helpen in informatievoorziening.
  - Invloed op het onderhandelingsproces: van een drietal gemeentes waar een TTIP-kritische motie is aangenomen in de gemeenteraad heb ik een brief ontvangen waarin zorgen over TTIP worden geuit. Deze zorgen neem ik mee in de standpuntbepaling van het kabinet. Dat geldt evengoed voor de uitkomst van de gesprekken die wij vandaag voeren. Daarnaast raad ik aan om tegelijkertijd ook andere kanalen te gebruiken die tot uw beschikking staan. De koepelorganisatie CEMR (*Council of European Municipalities and Regions*) en het Comité van de Regio's beschikken over de juiste *know-how* om specifieke zorgpunten van decentrale overheden bij de Commissie aan te kaarten.

Achtergrond:

Pagina 2 van 5

De VNG speelt een centrale rol bij de informatievoorziening over TTIP richting gemeenten. IMH heeft om deze reden meerdere keren gesproken met de VNG over TTIP en achtergrondinformatie verstrekt voor een VNG-factsheet over TTIP. Deze vindt u in de bijlage. De VNG heeft geen formeel standpunt voor of tegen TTIP ingenomen.

Datum

29 oktober 2015

Onze Referentie

Zorgen over TTIP onder de decentrale overheden zijn groot. Hoewel decentrale overheden niet aan de onderhandelingstafel zitten, is er de afgelopen maanden een tiental moties aangenomen in gemeenteraden waarin het college van burgemeester en wethouders wordt opgeroepen zich tegen TTIP uit te spreken. Dit gebeurde bijvoorbeeld in Amsterdam, Haarlem en Arnhem. Daarnaast heeft de provincie Friesland zich tegen TTIP uitgesproken. Een groot deel van deze moties is op initiatief van de SP, GroenLinks en PvdA in de gemeenteraden ingebracht. Van de gemeenten Amersfoort, Tiel en Hoogeveen-Sappemeer heeft u een brief ontvangen waarin de zorgen van deze gemeenten worden toegelicht.

Uit de verschillende moties en uit gesprekken van IMH met de koepelorganisaties VNG, IPO en UvW komen drie voornaamste bezwaren naar voren:

- Het gevaar van TTIP en investeringsbeschermingsmechanisme voor democratische besluitvormingsprocedures en de beleidsvrijheid van overheden (*right to regulate*).
- De gevolgen van *regulatory cooperation* in TTIP.
- De gevolgen van TTIP voor de inrichting van *publieke diensten*.

In uw antwoordbrieven aan de gemeentes heeft u het standpunt van het kabinet toegelicht: TTIP mag op geen enkele wijze ten koste mag gaan van de beleidsvrijheid van overheden, democratische besluitvormingsprocedures en van Europese standaarden. De Europese Commissie deelt deze opvatting en heeft deze standpunten als cruciale randvoorwaarden gesteld voor een succesvol onderhandelingsproces. Daarnaast heeft u aangegeven dat u in gesprek zult blijven met koepelorganisaties VNG, IPO en UvW en dat deze gesprekken bijdragen aan de Nederlandse inzet in het onderhandelingsproces over TTIP.

TTIP en investeringsbescherming

Er bestaan zorgen bij decentrale overheden dat de mogelijkheid van (decentrale) overheden om in het publiek belang te handelen wordt aangetast door TTIP. Er wordt gevreesd dat de mogelijkheid tot geschillenbeslechting ervoor zal zorgen dat overheden minder snel geneigd zullen zijn om in het belang van veiligheid, milieu- of consumentenbescherming tot wetgeving over te gaan, uit angst voor claims uit het bedrijfsleven.

De CIE heeft op basis van een paper van NL en andere lidstaten op 16 september 2015 een tekstvoorstel gepubliceerd voor investeringsbescherming en een nieuw en transparant systeem voor beslechting van geschillen tussen investeerders en staten, het zogenaamde '*Investment Court System*'. Dit voorstel voor een investeringshof is gebaseerd op substantiële bijdragen van het Europees Parlement, EU-lidstaten, nationale parlementen en andere belanghebbenden via de publieke consultaties over de vormgeving van het mechanisme voor investeringsbescherming. Het systeem is opgebouwd uit de hoofdelementen van nationale en internationale gerechtshoven, verankert het recht van staten om te reguleren in het publiek belang en biedt waarborgen voor transparantie en

verantwoording. Beleidsvrijheid voor overheden moet gewaarborgd worden. Investerders kunnen en mogen verwachten dat regels veranderen.

Datum

29 oktober 2015

Onze Referentie

Nederland is in grote lijnen tevreden met het nieuwe voorstel, dat in de volgende onderhandelingsronde (waarschijnlijk februari) aan de VS zal worden aangeboden. Nederland is voorstander van het opnemen van een investeringsbeschermingshoofdstuk in TTIP. Dat is niet omdat het Nederlandse rechtssysteem tekort zou schieten of dat we geen vertrouwen in het Amerikaanse systeem hebben. Er is een aantal redenen waarom investeringsbescherming in TTIP nodig is:

1. De EU en VS willen de negen bilaterale investeringsverdragen (uit begin jaren '90) vervangen door een moderne versie
2. VS wil gegarandeerde bescherming in de gehele EU, en wij willen bescherming in elke Amerikaanse staat. Investeringsbescherming biedt een gelijk speelveld aan beide zijden.
3. Investeringsbescherming in TTIP is een stap om de nu geldende standaarden in investeringsverdragen te verbeteren en te moderniseren. Een *'state of the art'* model kan ook in onderhandelingen met andere partners worden gebruikt.

Een investeringsbeschermingsmechanisme is specifiek gericht op geschillen tussen een investeerder en een staat. Een gemeente of provincie kan in geen geval individueel worden aangeklaagd door een dergelijk mechanisme in TTIP. Het is de EU of de Nederlandse staat die door de investeerder aansprakelijk kan worden gesteld en als verdedigende partij optreedt. Bovendien gaat het bij investeringsbescherming om basisregels voor de eerlijke behandeling van investeerders, die een minimumbescherming bieden. Deze regels kennen we ook in het nationaal recht. Het gaat hierbij om het recht op een eerlijke en billijke behandeling, non-discriminatoire behandeling en voorwaarden op basis waarvan onteigend mag worden. Deze regels zijn stevig verankerd in de Nederlandse wet en gelden nu ook voor elk besluit dat decentrale overheden nemen.

TTIP en regulatory cooperation

Veel decentrale overheden maken zich zorgen dat het bevorderen van compatibiliteit van regelgeving tussen de EU en de VS zal leiden tot een verlaging van standaarden en bescherming op het gebied van milieu, arbeid en voedsel- en productveiligheid.

Een van de pijlers van TTIP is het bevorderen van samenwerking op het gebied van regelgeving. Een van de pijlers in TTIP is het bevorderen van compatibiliteit van regelgeving. In het onderdeel over samenwerking op het terrein van regelgeving wordt gezien hoe regelgevende instanties tussen de EU en de VS kunnen samenwerken en hoe regelgeving op elkaar kan worden afgestemd. Het gaat om verschillen in (technische) voorschriften die de handel tussen de EU en de VS onnodig bemoeilijken.

Samenwerking op het terrein van regelgeving geschiedt op verschillende manieren. Dit kan bijvoorbeeld via het identificeren van wet- en regelgeving die een significante impact heeft op internationale handel. Een impactanalyse op handelsbelemmeringen zou echter nooit de enige maatstaf zijn waaraan wet- en regelgeving worden getoetst. Dat is nu niet het geval, en zal ook niet zo zijn wanneer TTIP realiteit is. Gedurende deze samenwerking blijven democratische procedures volledig gerespecteerd en moeten onze standaarden op het terrein van mens, dier en milieu gehandhaafd blijven.

TTIP en publieke diensten

Een van de grootste zorgpunten bij decentrale overheden is de angst dat zij na de inwerkingtreding van TTIP de zeggenschap verliezen over de invulling en aanbesteding van publieke diensten die op decentraal niveau geregeld worden, zoals een deel van de gezondheidszorg, watervoorziening en sociale diensten. Er wordt gevreesd voor gedwongen liberalisering van publieke diensten en de komst van Amerikaanse dienstenaanbieders op de Nederlandse markt.

Datum

29 oktober 2015

Onze Referentie

Publieke diensten zijn echter uitgezonderd van handelsliberalisering. Lidstaten kunnen zelf per dienst aangeven welke ze wel, niet of gedeeltelijk openstellen.

Elk EU-handelsakkoord bevat drie belangrijke waarborgen voor publieke diensten:

1. Monopolie: overheden behouden het recht om een publieke dienst aan slechts één aanbieder toe te kennen: dit kan een publiek monopolie zijn of een privaat bedrijf met exclusieve rechten.
2. Nationale behandeling: overheden behouden het recht om buitenlandse aanbieders te weren van de markt of nationale aanbieders voor te trekken op buitenlandse aanbieders.
3. Wetgeving: overheden behouden hun beleidsvrijheid op het gebied van publieke diensten. Overheden behouden tevens de vrijheid om zelf te bepalen wat zij als publieke diensten beschouwen.

Eurocommissaris Malmström en *United States Trade Representative (USTR)*

Froman hebben op 20 maart jl. een statement uitgedaan dat publieke diensten expliciet beschermd blijven in TTIP.

Het bepalen van welke dienst als publieke dienst wordt aangemerkt binnen TTIP ligt bij de rijksoverheid. Een van de vragen die veel decentrale overheden hebben is hoe zij invloed kunnen uitoefenen op het proces waarin deze bepalingen gemaakt worden. Zo heeft de Unie van Waterschappen IMH recentelijk om advies gevraagd over de gevolgen van CETA en TTIP voor waterzuivering. IMH heeft geantwoord dat CETA en TTIP niets aan de huidige situatie zullen veranderen, omdat buitenlandse aanbieders al vrije toegang hebben door onze verplichtingen onder de GATS (*General Agreement on Trade in Services*) en omdat de overheid zelf kan bepalen welke dienst als publiek gezien moet worden. De overheid behoudt daarnaast haar volledige beleidsvrijheid, omdat buitenlandse aanbieders dezelfde regels en wetten moeten naleven als Nederlandse. Ook privatisering kan niet door TTIP worden afgedwongen. Het volledige antwoord vindt u in de bijlage.

Aan R
Van IMH
Via DGBEB
Kopie aan SG, DIE-EX, DWH
Afgestemd met EZ

TER BESLISSING

Datum
30 juni 2015

Onze Referentie

Opgesteld door
(10)(2e) (10)(2e)
(10)(2e)

T (10)(2e) (10)(2e)

Bijlage: 2

memo

Duiding motie Ouwehand m.b.t. relatie TTIP en
kwekersrecht

Aanleiding

- Toezegging van StasEZ tijdens het debat over "voedselpatenten door multinationals" op 10 juni jl. om in een brede brief over onder meer octrooien en het kwekersrecht tevens duiding te geven aan de motie Ouwehand (PvdD) waarin een relatie wordt gelegd tussen het kwekersrecht en TTIP. In deze motie wordt de regering verzocht om het standpunt bij de Europese Commissie uit te dragen dat het kwekersrecht niet in het gevaar mag worden gebracht door TTIP.
- Daarnaast heeft Kamerlid Van Dijk (SP) ook een motie ingediend bij hetzelfde debat, waarin hij stelt dat patenten op gewassen of op eigenschappen van planten of dieren uitgesloten moeten worden van de TTIP-onderhandelingen.

Gevraagd besluit

- (11)(1)

Toelichting

In de motie van Ouwehand wordt de regering verzocht om het standpunt bij de Europese Commissie uit te dragen dat het kwekersrecht niet in het gevaar mag worden gebracht door TTIP. Tijdens het dertigendebat over het aanvragen van voedselpatenten door multinationals van woensdag 10 juni jl. is deze motie aangehouden.

StasEZ heeft toegezegd om over de eventuele relatie tussen het kwekersrecht en TTIP in een brief nadere duiding te geven. Deze brief gaat daarnaast in op andere ingediende moties, gedane toezeggingen en andere punten op het terrein van octrooi- en kwekersrecht. In reactie op de vraag van de Kamer of het een gezamenlijke brief wordt antwoorde StasEZ "ja of mede namens, maar in ieder geval ga ik daar natuurlijk langs".

Ondanks dat er op dit moment (nog) geen onderhandelingsstekst ten aanzien van intellectueel eigendom op tafel ligt, geeft u in de brief gezamenlijk met StasEZ aan dat Nederland bij herhaling het belang van kwekersrecht bij de Europese

Commissie onder de aandacht brengt. Ook wordt een verwijzing gemaakt naar uw recente Kamerbrief over TTIP en de dialoog met de samenleving.

(11)(1)

(11)(1)

Datum

17 juni 2015

Onze Referentie

Daarnaast heeft Jasper van Dijk (SP) over dit onderwerp ook een motie ingediend, waarin uit wordt gesproken dat het onaanvaardbaar is indien patenten op gewassen of op eigenschappen van planten of dieren, onderdeel worden van de TTIP-onderhandelingen. StasEZ ontraadt in de Kamerbrief ook deze motie om inhoudelijke redenen die los staan van enige relatie met TTIP (het volledig uitsluiten van plant- of dier gerelateerde uitvindingen zou een ernstige rem op innovatie kunnen zetten, niet alleen in de plantenveredeling, maar ook in andere sectoren).

Aan R
Van IMH
Via DGBEB
Kopie aan SG; DIE-EX; WAS-EA; DWH; BRE-ISH
Afgestemd met COM

TER BESLISSING

Datum
25-09-2015

Onze Referentie

Opgesteld door
(10)(2)(10)(2e)
T(10)(2e)

memo

Antwoordbrief aan de burgemeester van Amersfoort
over TTIP-motie

Aanleiding

- Burgemeester Bolsius van Amersfoort stuurde u op 2 september jl. een brief over de op 1 september jl. aangenomen motie in de gemeenteraad van Amersfoort over de zorgen met betrekking tot de reikwijdte van het EU-VS handelsakkoord (TTIP).
- Uw verzoek dat IMH de behandeling van deze brief overneemt.

Gevraagd besluit

•

(11)(1)

Kern/samenvatting

De zorgen over TTIP binnen decentrale overheden zijn groot. Lokale overheden uiten met name zorgen over de mogelijke versoepeling van Europese, nationale en lokale regelgeving en het gevaar dat TTIP vormt voor (lokale) democratische besluitvormingsprocedures. Recentelijk hebben de raden van zeven gemeenten, waaronder Amersfoort, en een provincie moties aangenomen waarin ze zich tegen TTIP uitspreken of zeer kritisch uitlaten over de onderhandelingen.

(11)(1)

(11)(1)

U spreekt binnenkort met de voorzitters van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Unie van Waterschappen (UvW).

Aan R
Van IMH
Via DGBEB
Kopie aan SG; DGBEB; DIE-EX; WAS-EA; BRE-ISH
Afgestemd met COM

TER BESLISSING

Datum

15 oktober 2015

Onze Referentie

Opgesteld door

(10)(2)(10)(2e)

T(10)(2e)

memo

Antwoordbrieven aan burgemeesters Tiel en
Hoogezand-Sappemeer

Aanleiding

- Burgemeester ir. J. Beenakker van Tiel stuurde u op 23 september jl. een brief over de op 27 mei jl. aangenomen motie in de gemeenteraad van Tiel over de reikwijdte van het EU-VS handelsakkoord (TTIP).
- Burgemeester De Jonge van Hoogezand-Sappemeer stuurde u op 26 september jl. een brief over de op 7 september jl. aangenomen motie waarin de gemeenteraad van Hoogezand-Sappemeer zich uitspreekt tegen TTIP.

Gevraagd besluit

-
-

(11)(1)

Kern/samenvatting

U heeft op 6 oktober jl. een brief verstuurd aan burgemeester Bolsius van Amersfoort waarin u ingaat op de zorgen die de gemeenteraad van Amersfoort heeft geuit over de reikwijdte van TTIP.

De moties van de gemeenteraden van Amersfoort en Tiel komen exact overeen. IMH stelt voor dezelfde tekst te gebruiken in de antwoordbrief aan de burgemeester van Tiel.

De motie van de gemeenteraad van Hoogezand-Sappemeer stipt ook andere zorgpunten aan. In de antwoordbrief wordt specifiek ingegaan op deze zorgpunten.

(11)(1)

Toelichting

De zorgen over TTIP binnen decentrale overheden zijn groot. Lokale overheden uiten met name zorgen over de mogelijke versoepeling van Europese, nationale en lokale regelgeving en het gevaar dat TTIP vormt voor (lokale) democratische besluitvormingsprocedures. Recentelijk hebben de raden van negen gemeenten en een provincie moties aangenomen waarin ze zich tegen TTIP uitspreken of zeer kritisch uitlaten over de onderhandelingen.

U neemt op 4 november a.s. deel aan een vergadering van de Commissie Europa en Internationaal van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) over TTIP. Aansluitend heeft u een ontmoeting met de VNG, het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Unie van Waterschappen (UvW). Op 30 november neemt DirIMH namens u deel aan een deelsessie van de VNG-bestuurdersdag over TTIP.

Datum

15 oktober 2015

Onze Referentie

Aan R
Van IMH
Via
Kopie aan SG; DGBEB; BRE-ISH; WAS-EA; DWH; DIE-EX
Afgestemd met COM

TER BESLISSING

Datum
18 december 2015

Onze Referentie

Opgesteld door
(10)(2a)(10)(2e)
T(10)(2a)

memo

Deelname aan TTIP-bijeenkomst met Eurocommissaris Malmström in Amsterdam (3 februari 2016)

Aanleiding

- De Vertegenwoordiging van de Europese Commissie in Den Haag is voornemens om in de ochtend van 3 februari 2016 een bijeenkomst over het EU-VS handelsakkoord (TTIP) te organiseren in VondelCS, te Amsterdam. U wordt gevraagd om samen met Eurocommissaris voor Handel Cecilia Malmström hieraan deel te nemen.

Gevraagd besluit

- (11)(1)

Kern/samenvatting

Commissaris Malmström is op 2 februari a.s. in Amsterdam vanwege haar deelname aan de gezamenlijke OS/Handelslunch, de informele Raad Buitenlandse Zaken Handel in het Scheepvaartmuseum en het daaropvolgende diner.

De Vertegenwoordiging van de Commissie organiseert op 3 februari een bijeenkomst over TTIP in samenwerking met VondelCS, een mediacentrum in Amsterdam gelieerd aan de omroep AVROTROS. Na afloop is een half uur gereserveerd voor mediaoptredens. EenVandaag zal een item wijden aan de discussies en AT5 en RTV Noord hebben interesse getoond. Ook geschreven media zullen worden uitgenodigd. De Vertegenwoordiging stelt voor om in overleg met BZ een gericht uitnodigingsbeleid te hanteren voor aanwezigheid bij de bijeenkomst. Door een gemengd publiek van onder meer vakbonden, NGO's, studenten en vertegenwoordigers van het bedrijfsleven te betrekken wordt geprobeerd een gevarieerd en levendig debat te faciliteren.

Deze bijeenkomst past in de outreach die Malmström dit jaar in veel verschillende lidstaten heeft gedaan. Zo is ze al eerder in onder meer Berlijn, Brussel, Londen, Leipzig, Parijs en Rome geweest.

Een van de doelstellingen van het Nederlandse EU-voorzitterschap is om de dialoog en het maatschappelijk debat over TTIP verder te brengen. (11)(1)

(11)(1)

(11)(1)

(10)(2a)

(10)(2a)

(11)(1)

Datum
7 december 2015
Onze Referentie

NB:

(11)(1) (11)(1)

Toelichting

Ambtelijk heeft de Vertegenwoordiging een voorlopige planning van het debat gestuurd, dat in drie blokken is verdeeld. De *TV-Academy*, een productiemaatschappij gelieerd aan VondelCS, maakt voor elk blok een introductiefilmpje.

Er wordt een drieslag gemaakt waarin i) de maatschappelijke dialoog wordt opgezocht, ii) economische kansen aan bod komen en iii) randvoorwaarden worden gesteld voor een succesvol onderhandelingsresultaat. De insteek van de discussies staat nog niet vast en kan verder worden afgestemd met BZ. Een definitief programma volgt later.

1. Wat denkt Amsterdam?
Amsterdammers wordt gevraagd wat zij van TTIP vinden en over welk onderdeel zij het liefst meer te weten zouden willen komen. Malmström en u geven vervolgens commentaar en toelichting.
2. Markttoegang
In dit blok komen voorbeelden van bedrijven aan bod die moeilijkheden ondervinden bij het exporteren naar de VS, waaronder de Amsterdamse elektrische bakfietsproducent *Urban Arrow*.
3. Gezondheid, dierenwelzijn en democratie
Centraal staat de vraag hoe en of TTIP Europese normen en waarden beïnvloedt. Daarnaast komt (10)(2e) (Ecorys) waarschijnlijk aan het woord over de economische effecten van TTIP.

De discussies worden gemodereerd door (10)(2e) (bekend van onder meer het tv-programma 'Buitenhof').

Aan R
Van IMH
Via DGBEB
Kopie aan SG; DIE-EX; WAS-EA; DWH; BRE-ISH
Afgestemd met COM; DSH

TER BESLISSING

Datum

9 oktober 2015

Onze Referentie

Opgesteld door

(10)(2)(10)(2e)

T(10)(2e)

memo

Uitnodiging vergadering van de VNG Commissie Europa en Internationaal op 4 november

Aanleiding

- De uitnodiging van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) om op woensdag 4 november van 12:00 – 13:00 een vergadering bij te wonen van de VNG Commissie Europa en Internationaal. Geagendeerde onderwerpen voor deze bijeenkomst zijn het EU-VS handelsakkoord (TTIP) en de opvang van vluchtelingen in de regio.

Gevraagd besluit

- (11)(1)

Kern/samenvatting

- (11)(1)
- Indien u niet in de gelegenheid bent om bovengenoemde bijeenkomst bij te wonen, heeft de VNG een voorkeur uitgesproken voor DGBEB als uw vervanging i.v.m. de inhoudelijke behandeling van TTIP.
- Op 4 november tussen 13:00 – 14:00 staat een ontmoeting gepland tussen u en de voorzitters van de VNG en de UvW. De VNG heeft aangeboden deze ontmoeting plaats te laten vinden op het VNG-hoofdkantoor in Den Haag, aansluitend aan de vergadering van de Commissie Europa en Internationaal.
- (11)(1)
- U bent ook uitgenodigd voor de geagendeerde TTIP-sessie tijdens de VNG-bestuurdersdag op 30 november van 13.30-14.30 in de Jaarbeurs in Utrecht.

Toelichting

Datum

5 oktober 2015

Onze Referentie

Uitnodiging 4 november – TTIP en

Buiten reikwijdte

De zorgen over TTIP binnen decentrale overheden zijn groot. Lokale overheden uiten met name zorgen over de mogelijke versoepeling van Europese, nationale en lokale regelgeving en het gevaar dat TTIP vormt voor (lokale) democratische besluitvormingsprocedures. Recentelijk hebben de raden van negen gemeenten en een provincie moties aangenomen waarin ze zich tegen TTIP uitspreken of zeer kritisch uitlaten over de onderhandelingen.

De VNG speelt een centrale rol bij de informatievoorziening over TTIP richting gemeenten. IMH heeft om deze reden meerdere keren gesproken met de VNG over TTIP en verstrekt achtergrondinformatie over het onderhandelingsproces om zoveel mogelijk zorgpunten weg te kunnen nemen.

Uw deelname aan de VNG-vergadering van de Commissie Europa en Internationaal geeft een duidelijk signaal dat we de zorgen op decentraal niveau serieus nemen.

U spreekt op 4 november met de voorzitters van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de Unie van Waterschappen (UvW). Door uw deelname aan deze vergadering ontstaat de mogelijkheid om deze ontmoeting aansluitend aan de VNG-vergadering plaats te laten vinden.

Buiten reikwijdte

Commissie Europa en Internationaal

De commissie is één van de 9 bestuurlijke commissies van de VNG. De Commissie Europa en Internationaal behartigt de belangen van de Nederlandse Gemeenten in de Europese Unie, de Raad van Europa en de Verenigde Naties en tijdens Europese of internationale debatten en bestuurlijke overleggen in Nederland. De leden volgen de ontwikkelingen op de Europese en internationale aspecten van gemeentelijke beleidsterreinen en verbinden deze met de vakinhoudelijke werkzaamheden op deze beleidsterreinen in de verschillende beleidscommissies

van de VNG. De Commissie bestaat uit 32 bestuurders, voornamelijk burgemeesters en wethouders, waaronder alle gemeentelijke leden van de Nederlandse delegatie naar het Comité van de Regio's (EU) en het Congres van Lokale en Regionale Overheden (Raad van Europa).

Datum

5 oktober 2015

Onze Referentie

Uitnodiging 30 november – TTIP

Op 30 november organiseert de VNG een bestuursdersdag in de Jaarbeurs te Utrecht. Dit is een jaarlijkse bijeenkomst van de VNG, gekoppeld aan de Bijzondere Algemene Ledenvergadering. Er worden 400-500 deelnemers verwacht. Dat zijn merendeels burgemeesters en wethouders en verder gemeenteraadsleden, gemeentesecretarissen en raadsgriffiers. Het programma bestaat naast een plenaire start uit twee rondes van deelsessies met steeds 10 thema's. De Commissie Europa en Internationaal heeft TTIP als thema geagendeerd. Die deelsessie is nu opgenomen in de ronde van 13.30-14.30 uur. Het aantal deelnemers per deelsessie is gemiddeld 40-45, maar dit kan variëren naar gelang het onderwerp. Voor het onderwerp TTIP verwacht de VNG een hoger aantal inschrijvingen.

Dit document is niet openbaar.

Dit document is reeds openbaar.

Dit document is reeds openbaar.

LEI rapport concurrentiepositie pluimveesector

- Het WUR-LEI heeft op verzoek van het Europese bedrijfsleven in de via een benchmarkanalyse de kostprijs van pluimveevlees en eieren vergeleken tussen de Europese producenten en de belangrijkste concurrenten op de wereldmarkt. Op verzoek van de Kamer is een appreciatie van het rapport naar de Kamer gestuurd.
- Deze benchmark wordt elke twee jaar uitgevoerd. Deze WUR-LEI-rapporten zijn gebaseerd op resultaten van het jaar 2013.
- De belangrijkste conclusie is dat de kostprijs in landen als Brazilië, Thailand, Argentinië, de VS en Oekraïne significant lager ligt dan de Europese kostprijs. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door de 22% hogere voerkosten in de EU . Dankzij de EU-invoerheffing van 15% is de import van pluimveevlees na 2007 niet verder toegenomen.
- De kosten van de Europese milieu-, gezondheids- en dierenwelzijnsregulering wordt door WUR-LEI becijferd op 5,1 % van de totale kostprijs voor vlees.. Voor eieren is dit ruim 15% (als gevolg afschaffing legbatterij). Diervoeder is de belangrijkste kostenpost (ca. 60-70 %).
- Het kabinet concludeert in de appreciatiebrief dat conclusies van de benchmark niet nieuw zijn. Een aantal landen als Thailand en Brazilië kunnen goedkoper produceren dan de EU. Hetzelfde geldt voor India en de Oekraïne als het gaat om eieren en eipoeder.
- Verlaging van invoertarieven zal leiden tot stijging van de invoer uit genoemde landen.
- Maar de concurrentiepositie hangt ook sterk af van de ontwikkeling van de wisselkoers. Met de sterke daling van de euro in afgelopen maanden van ca. 30% is de EU concurrentiepositie sterk verbeterd. Het WUR-LEI had in november 2013 deze daling niet voorzien.
- Ook maakt handelsliberalisatie en vrijhandelsakkoorden toegang tot nieuwe markten open. Deze aspecten zijn door LEI ook niet meegenomen. Wederzijdse toegang tot markten geeft kansen.
- De kosten van de hogere milieu-, gezondheid – en dierenwelzijnsstandaarden in de Europese Unie zijn voor pluimveevlees relatief beperkt (5,1% van de kostprijs). Deze leiden tot een hogere kostprijs van ons vlees maar hebben een beperkt effect op onze concurrentiepositie ten opzichte van andere goedkopere aanbieders.

Dierenwelzijn

- Nederland hecht grote waarde aan dierenwelzijn in de agrosector. Vooral vanwege maatschappelijke zorgen en met het oog streven naar gelijke concurrentieverhoudingen.
- In de EU zijn in de afgelopen jaren in een aantal agrosectoren behoorlijke stappen gezet in het verbeteren van het dierenwelzijnsniveau en dit ook wettelijk vastgelegd.
- Dit geldt vooral voor de (leg)pluimvee- en varkenssector. Het verbod op legbatterijen dat sinds 1 januari 2012 van kracht is springt hierbij het meest in het oog. In de pluimveevleessector is een wettelijke norm vastgesteld voor de hoeveelheid kippen per m². Ook zijn wettelijke maatregelen in de varkenssector genomen, zoals verplichte groepshuisvesting voor drachtige zeugen en oppervlakenormen voor varkens, die hebben geleid tot investeringen van de sector.
- Veel andere landen kennen weliswaar geen wettelijke dierenwelzijnsstandaarden, maar dat betekent niet dat het dierenwelzijnsniveau daarmee in deze landen lager is dan in de EU.
- Voor de pluimveevleessector in warmere landen geldt dat zij vaak om economische reden de facto al voldoen aan de oppervlakenorm voor kippen per m², omdat er bij een te hoge dichtheid van dieren per m² groter risico is op sterfte van dieren. Normen zoals in de EU gelden voor de huisvesting van leghennen en drachtige zeugen zijn echter nergens anders in de wereld zo streng.
- Nederland ondersteunt de ontwikkeling van internationale standaarden voor dierenwelzijn in OIE kader (Werelddiergezondheidsorganisatie).
- Nederland zet er op in om dierenwelzijn in de WTO aangemerkt te krijgen als een zogenaamd ‘non-trade concern’ wat een rechtvaardigheidsgrond zou kunnen betekenen voor eventuele handelsbeperkende maatregelen. Maar huidige impasse in de WTO en het feit dat erkenning van dierenwelzijn als ‘non-trade concern’ niet op de agenda staat in de WTO, lijkt de kans echter zeer klein dat dit op korte termijn gerealiseerd kan worden.
- In bilaterale handelakkoorden (zoals TTIP) is het streven om over dierenwelzijn ook afspraken te maken om tot zelfde niveau van standaarden voor dierenwelzijn te komen. In elk geval zal op het terrein van dierenwelzijn de EU de beleidsvrijheid behouden.
- In het onderhandelingsmandaat van de Commissie voor TTIP is ook opgenomen dat gestreefd moet worden naar equivalentie op het terrein van dierenwelzijn.

Dit document is reeds openbaar.

Aan R
Van IMH
Via DGBEB
Kopie aan SG
Afgestemd met Min VWS, Stas EZ

TER BESLISSING

Datum

11 mei 2015

Onze Referentie

Opgesteld door

(10)(2)(10)(2a)

T(10)(2a)

memo

Kamervragen Jasper van Dijk over TTIP en
azijnkip

Aanleiding

- Kamervragen van het lid Jasper van Dijk (SP) over het vrijhandelsakkoord tussen de EU en de VS (TTIP) en de komst van 'azijnkip'.
- Naar aanleiding van uw opmerkingen in memo 2015-193724 van 15 april zijn de antwoorden op de kamervragen aangepast en afgestemd met EZ en VWS.

Gevraagd besluit

(11)(1)

Toelichting

- Op 15 april heeft u concept-antwoorden ontvangen op de Kamervragen van het lid Jasper van Dijk.
- Op basis van uw opmerkingen is de beantwoording aangepast en verduidelijkt.

(11)(1)

Dit document is reeds openbaar.

TTIP communicatie: aandachts- en actiepunten

TTIP is de laatste weken ook bij een breder nationaal publiek onder de aandacht gekomen, veelal geïllustreerd door de discussie rondom de chloor/zombiekip. De minister heeft de Tweede Kamer toegezegd de Nederlandse bevolking zo goed mogelijk te informeren over TTIP en ISDS en open te staan voor zorgen die in de samenleving bestaan over TTIP.

Hiervoor is het belangrijk dat burgers, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven zich op basis van goed toegankelijke, transparante en relevante informatie kunnen informeren en een beeld kunnen vormen over TTIP. We moeten over de voor- en nadelen van TTIP (en andere/eerdere handelsakkoorden) vertellen en zo concreet mogelijk maken wat dit voor de (Europese en Nederlandse) burger betekent. We moeten niet proberen een breed publiek te overtuigen met een “goed nieuws show”. Het moet een evenwichtig verhaal zijn waarbij duidelijk wordt dat de voordelen groter zijn dan de nadelen. Die voordelen moeten dan wel aansprekend met concrete voorbeelden duidelijk worden.

(11)(1)

(11)(1)

(11)(1)

Actiepunten

- Relevante data voor de komende tijd op een rijtje zetten:
  - Kamerbrieven, AO's
  - Geplande mediaoptredens en opiniestukken
  - Relevante speeches
  - Onderhandelingen TTIP
  - ➔ Dit helpt om 'haakjes' te identificeren om zelf pro-actief over TTIP te communiceren.
- Dossier TTIP op Rijksoverheid.nl op orde brengen:
  - Teksten netjes, toegankelijk, uitgebreider in onderwerpen
  - Afmaken en toevoegen infographic
  - FAQ-sectie (Top 10 van veelgestelde vragen)
- TTIP spreekuur organiseren op Twitter
  - BZ nodigt burgers uit om via Twitter vragen over TTIP te stellen. Deze vragen worden zoveel mogelijk tijdens het spreekuur beantwoord.
- Event organiseren voor vragenstellers
  - Via ttip@minbuza.nl binnengekomen vragen
  - Constructieve/zeer actieve twitteraars

- Aanvullen met via social media uitgenodigden
- Mogelijk livestream
- ➔

(11)(1)
- (11)(1)
- Monitoren social media (Twitter) en publicaties over TTIP
  - Signaleren en voorstel voor reactie doen.
- Achtergrond/Persbriefing organiseren
  - Laatste stand van zaken TTIP
  - (11)(1)
- (11)(1)
- (11)(1)
- Best practices / ervaringen publieksvoorlichting andere EU-lidstaten verzamelen
- (IMH) Voorbeelden van producten/diensten

Dit document is reeds openbaar.

Dit document is reeds openbaar.

Dit document is reeds openbaar.

Dit document is reeds openbaar.

Aan
Van
Via
Kopie aan
Afgestemd met

R
IMH
DGBEB
SG; BSG-PID; WAS-EA; DWH; BRE-ISH
DIE-EX

TER BESLISSING

Datum

2 oktober 2015

Onze Referentie

...

Opgesteld door

(10)(2)(10)(2e)

T(10)(2e)

memo

Kamervraagbeantwoording over gebrekkige transparantie
rond TTIP

Aanleiding

Kamervragen van het lid Jasper van Dijk (SP) over gebrekkige transparantie rond
het vrijhandelsverdrag tussen de EU en de VS (TTIP) op 17 september jl.

Gevraagd besluit

(11)(1)

Dit document is reeds openbaar.

Aan
Van
Via
Kopie aan
Afgestemd met

R
IMH
DGBEB
SG; BSG-PID; WAS-EA; DWH; BRE-ISH
DIE-EX; COM

TER BESLISSING

Datum
7 september 2015

Onze Referentie
...

Opgesteld door
(10)(2)(10)(2e)
T(10)(2e)

memo

Kamervraagbeantwoording over het achterhouden van documenten over TTIP

Aanleiding

Kamervragen van het lid Jasper van Dijk over het achterhouden van documenten over het *Transatlantic Trade & Investment Partnership* (TTIP) op 27 augustus jl.

Gevraagd besluit

(11)(1)

Dit document is reeds openbaar.

Dit document is reeds openbaar.

To: (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) @minbuza.nl]
Cc: (10)(2e) DGMI (10)(2e) @minienm.nl]; (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) @minbuza.nl]
From: (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) - DGMI
Sent: Mon 10/5/2015 12:56:45 PM
Subject: RE: ttip en milieuregels (tegenlicht 4 okt)

Dank je wel (10)(2e)

De vraag is gesteld door Cegerek (PvdA). (tevens rapporteur circulaire economie)

Dank voor je suggestie voor spreeklijn, (11)(1)
Onze directeur zal (10)(2e) van jullie ministerie bellen , met de vraag of Ploumen dit zou kunnen overnemen.

Maar ik ga toch vast aan de slag met jullie materiaal.

Met vriendelijke groet,

(10)(2e) (10)(2e)

Van: (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) @minbuza.nl]
Verzonden: maandag 5 oktober 2015 13:52
Aan: (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) - DGMI
CC: (10)(2e) - DGMI; (10)(2e) (10)(2e)
Onderwerp: RE: ttip en milieuregels (tegenlicht 4 okt)

Het AO gaat over TTIP (convocatie in bijlage) en is op woensdag a.s. van 17:30 tot 19:30. Welke partij heeft de mondelinge vraag eigenlijk gesteld? In bijlage achtergrond over investeringsbescherming en nieuwe voorstel.

Suggestie alvast voor spreeklijn:

(11)(1)

Overigens sprak ik net politiek assistent vna onze minister. Beantwoording moeten we hier ook in de lijn afstemmen. Dadelijk als er
.00096cept ligt dus even contact over hoe we dit oppakken.

25301

Groet,

(10)(2e)

Met vriendelijke groet, kind regards,

(10)(2e) (10)(2e)

Senior policy advisor

Trade Policy and International Economic Governance Department

Directorate General for Foreign Economic Relations

Ministry of Foreign Affairs

Bezuidenhoutseweg 67 | 2494 AC | The Hague

P.O. box 20061 | 2500 EB | The Hague

(10)(2e)
(10)(2e)

From: (10)(2e), (10)(2e) (10)(2e) - DGMI [(10)(2e)]@minienm.nl]

Sent: maandag 5 oktober 2015 13:34

To: (10)(2e), (10)(2e)

Cc: (10)(2e) - DGMI

Subject: ttip en milieuregels (tegenlicht 4 okt)

Ha (10)(2e),

N.a.v. ons telefoongesprek van net deze mail met onze gegevens.

Kun je ook nog even specifiek aangeven wat en hoe laat de commissie van buitenlandse handel over Ttip gaat bespreken op woensdag?

Alvast dank.

Met vriendelijke groet,

(10)(2e) (10)(2e)

Ministerie van Infrastructuur en Milieu
DG Milieu en Internationale Coördinatie
pb 20901
2500 EX Den Haag

Plesmanweg 1-6, Den Haag

(10)(2e)

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Help save paper! Do you really need to print this email?

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

00096

25301

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit document is reeds openbaar.

Aan R
Van IMH
Via DGBEB
Kopie aan SG, BSG-PID, DIE-EX, BRE-ISH, WAS-EA, DWH
Afgestemd met IGG, EZ, I&M

TER BESLISSING

Datum

22 januari 2016

Onze Referentie

Opgesteld door

(10)(2)(10)(2e)

T(10)(2e)

memo

Kamervragen SP over TTIP en klimaat

Aanleiding

Kamervragen van het lid Jasper van Dijk over het bericht dat de Europese Commissie klimaatvoorstellen zou blokkeren die handel en het TTIP hinderen.

Gevraagd besluit

(11)(1)

Aan R
Van IMH
Via DGBEB
Kopie aan SG; COM; DIE-EX; DWH; WAS-EA
Afgestemd met VWS

TER BESLISSING

Datum
8 juni 2015

Onze Referentie
Minbuza:2015.294625

Opgesteld door
(10)(2)(10)(2e)

T(10)(2e)

memo

Mondelinge vraag TTIP

Bijlage: 2

Aanleiding

- Het Kamerlid Grashoff (GroenLinks) heeft een mondelinge vraag gesteld over het bericht dat een verbod op kankerverwekkende pesticiden uitblijft vanwege TTIP (Oneworld 6-juni-2015).
- De maatschappelijke organisatie *Pesticides Action Network* (PAN) heeft via een Europees WOB-verzoek verschillende e-mails verkregen tussen de Europese Commissie en Amerikaans bedrijfsleven. Hieruit zou blijken dat de Europese Commissie wetgeving over pesticiden (gewasbeschermingsmiddelen) vertraagt onder druk van het Amerikaanse bedrijfsleven in het kader van TTIP.

Gevraagd besluit

(1)(1)

Kern/samenvatting

Datum

8 juni 2015

Onze Referentie

Minbuza:2015.294625

(10)(2a)

(11)(1)

(11)(1)

Echter, I&M heeft wel eerder op verzoek van de Kamer aangedrongen op een spoedige vaststelling van criteria voor hormoonverstorende stoffen, maar benadrukt in een Kamerbrief (zie bijlage) ook de zorgvuldigheid van het proces. In dezelfde brief staat ook dat Nederland zich aansluit bij de rechtszaak van Zweden tegen de Commissie over het uitblijven van de criteria.

De specifieke documenten waar de maatschappelijke organisatie *Pesticides Action Network* naar verwijst, zijn online niet te achterhalen. COM is in contact met OneWorld om de documenten zelf te kunnen inzien, maar tot nu toe geeft de redactie nog geen reactie.

- het lid **GRASHOFF** (GroenLinks) aan de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking over het bericht 'Foodwatch noemt voorlichting overheid rond TTIP misleidend' (Nu.nl, 29 juni 2015)

Spreektekst

(11)(1)

00000

- Korte Q&A's

00100

Achtergrond

Op 29 juni jl. heeft Foodwatch een brief gestuurd aan u waarin ze de Nederlandse overheid betichten van misleiding over de onderhandelingen voor het EU-VS handelsakkoord (TTIP) in de media en op de website over TTIP van de Rijksoverheid. Dit artikel is de aanleiding voor het artikel op nu.nl.

In de brief van Foodwatch worden er vijf voorbeelden genoemd van misleiding:

1. TTIP zorgt voor economische groei en banen
2. TTIP zal niet leiden tot een inperking van beleidsvrijheid
3. ISDS, een noodzakelijke vorm van investeerdersbescherming
4. Maximale transparantie is een beleidsprioriteit
5. Nederlands parlement moet TTIP goedkeuren voordat het wordt ingevoerd

Het artikel is een opsomming van de verschillende tegenargumenten die het afgelopen jaar zijn langsgekomen. Daarom is op de meeste punten ook al gereageerd in Kamerbrieven en tijdens debatten. In de schriftelijke reactie aan Foodwatch wordt veel verwezen naar die bestaande brieven, die overigen ook op de Rijksoverheidswebsite te vinden zijn.

Foodwatch noemt voorlichting overheid rond TTIP misleidend

Gepubliceerd: 29 juni 2015 06:17

De Nederlandse overheid en minister Lilianne Ploumen van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking lichten Nederlanders stelselmatig verkeerd voor over de gevolgen van het omstreden vrijhandelsakkoord TTIP.

Dat stelt voedselwaakhond Foodwatch maandag.

"Zo worden cijfers selectief uit rapporten gehaald om een te positief beeld te schetsen, en de nadelige effecten van het vrijhandelsverdrag worden veelal genegeerd. Foodwatch vindt het schandalig dat de overheid haar burgers zo eenzijdig informeert over een onderwerp waarover heel veel mensen zich zorgen maken", aldus de organisatie.

Het gaat om het zogeheten Transatlantic Trade & Investment Partnership (TTIP), ofwel het trans-Atlantisch handels- en investeringsverdrag, dat moet zorgen voor een goedkoper en eenvoudiger handel.

Kritiek

De voornaamste kritiek tegen TTIP is dat door het openstellen van de handel, de democratie en autonomie van landen ondermijnd gaat worden. Bovendien vrezen tegenstanders dat Europese regels voor voedsel en veiligheid op de helling gaan.

Foodwatch heeft in een open brief aan Ploumen "de vijf grootste misleidingen" van de overheid rond TTIP op een rij gezet. Onder meer worden de risico's voor de democratie en voor de beleidsvrijheid van nationale bewindslieden op het gebied van volksgezondheid, milieu, en consumentenrechten stelselmatig onderbelicht.

Zo'n 390 maatschappelijke organisaties in Europa hebben inmiddels meer dan twee miljoen handtekeningen verzameld tegen TTIP.

Door: ANP

Mondelinge vraag van het lid KLAVER (GroenLinks) aan de minister van Economische Zaken, bij afwezigheid van de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, over het bericht dat de Tweede Kamer geen toegang meer heeft tot TTIP-documenten (Rtlnieuws.nl, 25 augustus 2015<<http://www.rtlnieuws.nl/economie/home/tweede-kamer-geen-toegang-meer-tot-ttip-documenten>>

Spreektekst/redeneerlijn

(1)(1)

Q&A – *Hoe worden nationale parlementen betrokken?*

(1)(1)

Factsheet

- Sinds het aantreden van Commissaris Malmström heeft de Europese Commissie veel gedaan aan meer transparantie. Zo zijn op de website van DGTRADE meerdere EU-tekstvoorstellen, position papers, het onderhandelingsmandaat en andere informatie over TTIP, zoals verslagen, studies en rapporten, gepubliceerd.

- (10)(2a)

- (10)(2a)

- (10)(2a)

- Wikileaks heeft op 13 augustus jl. een beloning uitgelooft van 100.000 USD voor de persoon die "de TTIP-tekst" lekt.

(10)(2a)

(10)(2a)

- In Nederland wordt ook veel ondernomen om zoveel mogelijk transparantie te waarborgen. In een Kamerbrief van 8 juni jl. wordt uiteengezet hoe het kabinet de samenleving betreft bij TTIP. Zo staat op rijksoverheid.nl veel informatie over TTIP, die continu uitgebreid wordt. Daarnaast is er in vele Kamerdebatten en -brieven gesproken over de Nederlandse positie in TTIP. De commissie Buitenlandse Handel & Ontwikkelingssamenwerking van de Tweede Kamer heeft op 6 februari 2014 en 26 juni 2014 een vertrouwelijke, technische briefing ontvangen. Hierna is er geen

verzoek meer gekomen vanuit de Tweede Kamer voor inzage in documenten of een technische briefing. Verder wordt het maatschappelijk middenveld en het bedrijfsleven regelmatig geconsulteerd over TTIP.

	<u>EU-tekstvoorstellen</u>	<u>VS-tekstvoorstellen</u>	<u>Geconsolideerde EU-VS tekstvoorstellen</u>	<u>Verslagen EU - onderhandelingsrondes</u>
<u>Ambtenaren in lidstaten</u>	Voor delen met VS: hard-copy Na delen met VS: online	Geen toegang	Reading room Brussel/VS-ambassades	Reading room Brussel
<u>Euro-parlementariërs</u>	Voor delen met VS: hard-copy Na delen met VS: online	Geen toegang	Reading room VS-ambassades	Reading room Brussel
<u>Nationale parlementen</u>	Na delen met VS: online	Geen toegang	Geen toegang	Op verzoek bij overheid
<u>Publiek</u>	Na delen met VS: online	Geen toegang	Geen toegang	Geen toegang

Tweede Kamer geen toegang meer tot TTIP-documenten

Europees Commissaris voor Handel Cecilia Malmström

Tweede Kamerleden, Europarlementariërs en ministeries hebben geen elektronische toegang meer tot de onderhandelingsdocumenten die over het handelsverdrag TTIP gaan.

Eurocommissaris Cecilia Malmström heeft besloten voortaan geen TTIP-rapporten meer te versturen naar de lidstaten. Wie de documenten in wil zien, moet helemaal naar Brussel afreizen om ze daar in een beveiligde leeskamers te lezen.

Als reden voor de maatregel wordt een serie gelekte TTIP documenten genoemd die op de website van het Duitse collectief van onderzoeksjournalisten Correct!v staat. Malmström zou deze stap wel moeten zetten omdat er tijdens de laatste ronde van onderhandelingen 'belangrijke kwetsbaarheden' zijn geconstateerd. Malmström verwijt de lidstaten te open met de teksten om te springen. Volgens de Europese Commissie staan 'de documenten opgenomen in databases van nationale parlementen, dat betekent dat honderden mensen ongecontroleerde toegang tot de verslagen hebben.'

In VS wel gebruikelijk, maar politici zijn boos

Duitse politici reageren furieus op het nieuws. Zo zegt het Duitse parlementslid Klaus Ernst: "Deze gang van zaken is absoluut onacceptabel. De Europese Commissie kan hierdoor volledig onafhankelijk opereren, terwijl de Commissie ook namens de lidstaten onderhandelt."

In de Verenigde Staten is het gebruikelijk dat dit soort documenten achter gesloten deuren liggen, maar de Europese Commissie probeerde eerder dit jaar juist stappen te zetten tot meer openheid. Malmström wilde als nieuwe Eurocommissaris een frisse start maken en beloofde de onderhandelingssteksten die toegankelijk zijn voor lidstaten en het Europees Parlement ook voor burgers openbaar te maken.

'Openheid niet in gevaar'

In een [reactie](#) op de berichtgeving van Correct!v legt Eurocommissaris Malmström uit dat volgens haar de openheid rond TTIP niet in gevaar is. "Het gaat om één document dat in een afgesloten kamer lag. Dit was een tijdelijke maatregel zodat we de tijd konden nemen hoe we een minimum aan vertrouwelijkheid konden garanderen voor een document waar onze interne discussies en tactische overwegingen in opgenomen zijn."

Europarlementariër Anne-Mineur (SP) zegt tegen RTL Z dat de bewering van EU-commissaris Malmström aantoonbaar onjuist is. "Het aantal Europarlementariërs dat stukken mag inzien is heel beperkt. De stukken waarin zij inzage mogen hebben, is bovendien beperkt tot de Europese inbreng in de onderhandelingen. En ze mogen ook geen experts raadplegen om zich te laten adviseren over de inhoud. Zo zitten we mijlenver van een brede, open discussie over dit vrijhandelsverdrag. Als je bedenkt hoe ingrijpend dit verdrag is — we werken toe naar één grote interne markt met de Verenigde Staten — dan is dat volstrekt onacceptabel. Als de TTIP-onderhandelingen transparant zijn, dan is een betonnen muur dat ook."

Tweede Kamerlid Jasper van Dijk van de SP gaat minister Ploumen om opheldering vragen. "Ook zij roept overal dat ze maximale transparantie wil. In de praktijk wordt de doofpot alleen maar groter." Volgens hem laat de actie van Malmström zien dat de woorden over openheid vooral voor de Bühne zijn. "De Europese Commissie wordt blijkbaar nerveus van de roep om meer openheid over TTIP - zie bijvoorbeeld de actie van Wikileaks om het verdrag boven tafel te krijgen".

'Tijdelijke maatregel'

De aparte leeskamer zou maar een tijdelijke maatregel zijn. De Commissie wil eind dit jaar een veilig communicatiesysteem opgezet hebben zodat de documenten weer naar alle belanghebbenden kunnen worden verstuurd.

De 11e ronde van de TTIP onderhandelingen zijn van 19 tot en met 23 oktober en vinden plaats in Miami.

[@hellahueck](#) / RTL Z

Mondelinge vraag van het lid JAN VOS (PvdA) aan de minister van Economische Zaken,
bij afwezigheid van de minister voor Buitenlandse Handel en
Ontwikkelingssamenwerking, over het bericht 'Kippen in de toekomst mogelijk ontsmet
met azijnzuur' (Volkskrant, 28 maart 2015)

Spreektekst/redeneerlijn

(11)(1)

Factsheet

- In de Volkskrant verscheen op 28 maart het bericht 'Kippen in de toekomst mogelijk ontsmet met azijnzuur'. Eerder verscheen ook op www.boerderij.nl vergelijkbare berichten, waarmee verband werd gelegd met de onderhandelingen over het vrijhandelsakkoord TTIP tussen de EU en de VS. Deze eerdere berichten vormden aanleiding voor schriftelijke vragen van het Kamerlid Thieme aan de Minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en de Staatssecretaris van EZ die op zeer korte termijn zullen worden beantwoord (afgestemd tussen BZ, EZ, VWS).
- Kippen die geschoond zijn met perazijnzuur (of chloor) worden niet toegelaten tot de EU omdat perazijnzuur en chloor in de EU niet als decontaminatiemiddel voor pluimveekarkassen mag worden gebruikt. In de VS worden deze stoffen, in tegenstelling tot de EU, wel toegestaan voor het decontamineren van kippenvlees.
- Met name de "chloorkip" wordt ondertussen als symbool gebruikt door de tegenstanders van het TTIP, om te laten zien dat Europa door het TTIP met ongewenste producten wordt opgezadeld. Onder de oppervlakte speelt onbehagen over het voor het publiek weinig transparante onderhandelingstraject, maar daarbuiten, in het geval van de chloorkip, ook de vrees van de Europese pluimvee-industrie voor toenemende concurrentie door het openen van de grenzen voor Amerikaans pluimveevlees.
- Volgens het staande beleid van Nederland inzake decontaminatie van vlees is er geen bezwaar tegen decontaminatie als aanvullend instrument, mits het toegepaste middel veilig is voor mens, dier en milieu en het volledige productieproces hygiënisch verloopt (dus niet om slechte hygiëne in de veehouderij of tijdens de slacht te compenseren). Met name in situaties waar de reguliere aanpak onvoldoende soelaas biedt (bijvoorbeeld bij de wering van resistente bacteriën zoals ESBL's en kiemen zoals campylobacter) kan dit uit voedselveiligheidsoogpunt wenselijk zijn. Decontaminatiemiddelen zijn geen uitzondering: verschillende EU-lidstaten staan verschillende decontaminatiemiddelen, waaronder perazijnzuur, toe bij plantaardige producten zoals groenten en fruit. Decontaminatie van vlees wordt niet nationaal, maar

Europees geregeld; bij rundveekarkassen is melkzuur als decontaminatiemiddel toegestaan.

- Eventuele toelating van perazijnzuur betekent dat de formele Europese aanvraagprocedure moet worden gevolgd. Dit begint met een strikte risicobeoordeling door de Europese instantie voor voedselveiligheid, EFSA. Als die beoordeling positief uitpakt, kan de Commissie met een voorstel komen, waarbij een gekwalificeerde meerderheid van de lidstaten nodig is om het voorstel te kunnen aannemen..
- Voorafgaand aan de besluitvorming over een voorstel tot toelating van perazijnzuur bij pluimveekarkassen in Europees kader zullen betrokken bewindslieden worden geadviseerd over een in te nemen positie.

Kippen in de toekomst mogelijk ontsmet met azijnzuur

De Europese Commissie overweegt het ontsmetten van pas geslachte kippen met het middel perazijnzuur toe te laten. Dat is een verbinding van azijnzuur en waterstofperoxyde, en lijkt sterk op azijnzuur.

Door: Gerard Reijn 28 maart 2015, 02:00
36

De stap van Brussel is opmerkelijk; in Europa ligt het ontsmetten van vlees altijd al gevoelig, en de afgelopen jaren is dat alleen maar erger geworden. In de steeds feller wordende discussie over het handelsakkoord waarover de Verenigde Staten en Europa al jaren onderhandelen, TTIP, speelt ontsmetting van kippenvlees een grote rol.

In de VS (en de meeste andere landen) is het chemisch ontsmetten van vlees heel gebruikelijk. Chloor is het meest gebruikte middel, maar perazijn is ook heel gewoon. Tegenstanders zijn bang dat Europa straks ook 'chloorkippen' zal moeten toelaten. De Europese Commissie herhaalt al zeker een jaar de mantra dat die 'chloorkippen' er niet in komen.

Maar nu blijkt dat de 'azijnkip' kennelijk wel acceptabel is. De Commissie wacht hiervoor niet eens de onderhandelingen over TTIP af (die misschien wel een jaar duren), maar is nu al met de toelating van perazijnzuur aan de slag gegaan. De chloorkip is definitief in de ban, maar de azijnkip maakt goede kansen.

In de VS en veel landen buiten de EU wordt kip na de slacht vaak ondergedompeld in een badje met een chlooroplossing, om bacteriële besmettingen met salmonella of campylobacter te vermijden. In de Europese Unie zijn voorstellen om deze bewerking toe te laten altijd verworpen. Veel lidstaten zijn tegen en het Europees Parlement ook.

Chloors als ontsmettingsmiddel

Nu gooit de Commissie het over een andere boeg en wil ontsmetting met andere middelen dan chloor toegelaten krijgen. Perazijnzuur en drie andere middelen zijn al voorgelegd voor advies aan EFSA, de Europese autoriteit voor voedselveiligheid, en die heeft geen bezwaar. Maar daarmee is de laatste horde nog niet genomen: EFSA had ook geen bezwaar tegen het gebruik van chloor als ontsmettingsmiddel. Milieuorganisatie Friends of the Earth concludeert dat Europa nu al begint toe te geven aan de druk van de Amerikanen en dat het chemisch ontsmetten van vlees dreigt te worden toegelaten.

Ontsmetting van karkassen is al wel in Europa doorgedrongen. Sinds anderhalf jaar mogen runderkarkassen met heet water worden ontsmet. Dat was een wens van de Amerikanen, zegt Frans van Dongen, lobbyist van de Nederlandse vleesindustrie. Een jaar geleden werd, ook onder druk van de VS hiervoor het gebruik van melkzuur (een ingrediënt in veel voedingsmiddelen) toegelaten. En in het kader van het nieuwe handelsakkoord met Canada, CETA, mag nu ook rundvlees worden ontsmet met het 'recycled heet water': het gebruikte hete water wordt opgevangen, gereinigd en opnieuw gebruikt. Deze ontsmettingstechniek is in Canada heel gewoon.

Volgens schattingen van de Onderzoeksraad voor Veiligheid sterven in Nederland jaarlijks 78 mensen door het eten van besmet voedsel, waarvan 32 door het eten van vlees. Maar het ontsmetten van vlees betekent niet per definitie dat het met die sterfte afgelopen zou zijn, zegt de levensmiddelenmicrobioloog Marcel Zwietering van de Wageningen Universiteit. 'In Amerika ontsmetten ze vlees, maar de ziektedruk is daar ongeveer even hoog als in Europa.'

Dit document is niet openbaar.

Aan R
Van IMH
Via DGBEB
Kopie aan SG; BSG-PID; DWH; WAS-EA
Afgestemd met DIE-EX; EDT

TER BESLISSING

Datum

28 januari 2015

Onze Referentie

Opgesteld door

(10)(2)(10)(2e)

T(10)(2e)

memo

Kamervragen PvdA over gevolgen TTIP voor
werkgelegenheid

Aanleiding

Kamervragen van de leden Vos en Kerstens (beiden PvdA) over de gevolgen van
het Trans-Atlantic Trade and Investment Partnership voor de werkgelegenheid.

Gevraagd besluit

(11)(1)

Toelichting

- Deze Kamervragen gaan over de studie van Jeronim Capaldo waarvan u op 28 januari een appreciatie naar de Kamer heeft gestuurd.
- In de appreciatie heeft u aangegeven dat de effecten in de studie van Capaldo geheel anders zijn dan in eerdere studies naar de impact van TTIP. Dit komt mede door de onwaarschijnlijke aanname dat TTIP tot een nieuwe financiële crisis leidt.

(11)(1)

(11)(1)

To: (10)(2e), (10)(2e) @minbuza.nl
Cc: (10)(2e), (10)(2e) @minbuza.nl; (10)(2e), (10)(2e) @minbuza.nl; (10)(2e),
(10)(2e) @minbuza.nl
From: (10)(2e), (10)(2e)
Sent: Mon 10/12/2015 4:16:46 PM
Subject: RE: Gesprek Bercero (hoofdonderhandelaar TTIP - EU) met Kamerleden

Heel goed idee!

From: (10)(2e), (10)(2e)
Sent: maandag 12 oktober 2015 17:10:21
To: (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e)
Cc: (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e)
Subject: Gesprek Bercero (hoofdonderhandelaar TTIP - EU) met Kamerleden

Hi (10)(2e),

Net al even met (10)(2e) gesproken. Op 11 nov komt Ignacio Bercero (hoofdonderhandelaar TTIP - EU) naar NL voor een VNO bijeenkomst. Daarnaast heeft die tijd voor aantal ontmoetingen, waarvoor we dachten aan een gesprek met Kamerleden. In kader van transparantie (11)(1) Volgt nog een memo met dit voorstel aan R, maar hoor graag als jij er nog specifieke ideeën of bezwaren bij hebt.

Groet,
(10)(2e)

To: (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e) @minbuza.nl]
Cc: (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e) @minbuza.nl]
From: (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e)
Sent: Thur 10/1/2015 4:12:20 PM
Subject: RE: KV transparantie, toegang tot geconsolideerde teksten

Ha (10)(2e)

De tekst klopt zo. Voorzitters en rapporteurs van andere comités (die over TTIP gaan) hebben ook toegang tot de geconsolideerde teksten en zij krijgen een kopie van EU-tekstvoorstellen als dit voor hun comité relevant is. Dus als bij een EU-voorstel over landbouw gaat dit ook naar het landbouw-comité. In principe geldt dus dat het EP toegang heeft tot dezelfde documenten als ambtenaren van EU-lidstaten (11)(1)

(11)(1)

Schaduwrapporteurs van INTA hebben ook toegang tot de geconsolideerde teksten. (11)(1)

(11)(1)

Via deze link vind je een overzicht van rapporteurs en shadows in INTA. Altijd handig ☺
https://polcms.secure.europarl.europa.eu/cmsdata/upload/2ddb6c16-2839-48e0-a85d-0b297fcb8350/INTA%20standing%20and%20shadow%20standing%20Rapporteurs_online.pdf

Als je vragen hebt, laat het me weten!

Groet,

(10)(2e)

From: (10)(2e), (10)(2e)

Sent: donderdag 1 oktober 2015 15:52

To: (10)(2e), (10)(2e); (10)(2e), (10)(2e), (10)(2e)

Subject: KV transparantie, toegang tot geconsolideerde teksten

Ha (10)(2e) en (10)(2e)

I.v.m. KV over transparantie graag jullie blik op onderstaande statement over wie toegang heeft tot geconsolideerde tekstvoorstellen TTIP. Een poging om zo specifiek mogelijk te zijn:

De geconsolideerde tekstvoorstellen zijn in te zien voor ambtenaren van lidstaten en voor specifieke leden van het comité voor internationale handel (INTA) in het Europees Parlement: de voorzitter, de vice-voorzitters en de coördinatoren van alle politieke fracties. Voorzitters en rapporteurs van andere Comités kunnen de geconsolideerde tekstvoorstellen inzien als het voor hen relevante onderwerpen betreft.

Hebben TTIP-schaduwrapporteurs binnen de INTA, bijv. (10)(2e) en van andere comités) eveneens toegang tot de geconsolideerde teksten?

Veel dank!

(10)(2e)

Aan R
Van IMH
Via DGBEB
Kopie aan SG; BSG-PID; WAS-EA
Afgestemd met DIE-EX

TER BESLISSING

Datum

2 februari 2015

Onze Referentie

Opgesteld door

(10)(2)(10)(2e)

T(10)(2e)

memo

Kamervragen SP over de ontwikkelingen rond het vrijhandelsakkoord tussen de EU en de VS (TTIP)

Aanleiding

Kamervragen van het lid Van Dijk de ontwikkelingen rond het vrijhandelsakkoord tussen de EU en de VS (TTIP).

Gevraagd besluit

(11)(1)

Toelichting

- Deze Kamervragen gaan onder meer over de studie van Jeronim Capaldo waarvan u op 28 januari jl. een appreciatie naar de Kamer heeft gestuurd en waar de PvdA op 15 januari jl. ook Kamervragen heeft over heeft gesteld.

Dit document is reeds openbaar.

Vragen en aandachtspunten TTIP aan ministerie van Buitenlandse Zaken

Ter voorbereiding op het bestuurlijk overleg tussen de minister voor Buitenlandse Handel en de UvW, VNG en IPO op 4 november a.s. heeft het IPO-bureau de vragen en aandachtspunten van provincies over TTIP op een rij gezet.

De vragen vallen uiteen in vier thema's, te weten:

1. TTIP en publieke taken en diensten;
2. TTIP en Europese afspraken;
3. ISDS-arbitrage;
4. Informatie, transparantie en checks and balances

1. TTIP en publieke taken en diensten

Vragen:

Wat betekent TTIP voor democratisch tot stand gekomen (nieuwe/gewijzigde) provinciale regelgeving en besluiten ter bescherming van het publiek belang? Kunnen deze door TTIP worden *overruled*? Zijn (gewijzigde) besluiten van provincies vatbaar voor arbitrage met schadeclaims?

Toelichting:

TTIP mag de autonomie van provincies niet aantasten. Provincies moeten kunnen blijven handelen in het publiek belang en op basis van hun verantwoordelijkheden. In het Verdrag zou een uitzondering moeten worden opgenomen voor publieke diensten, zoals omgevingsdiensten. Deze, dus ook de omgevingsdiensten, zouden moeten worden uitgesloten van de werking van TTIP.

Wij willen onze eigen besluiten en regels kunnen vaststellen zonder het gevaar van claims van buitenlandse investeerders (right to regulate).

2. TTIP en de Europese interne markt

Vragen:

Wat betekent TTIP voor de afspraken die in de Europese Unie zijn gemaakt over staatssteun, aanbesteding, vrij verkeer van goederen en diensten, mededinging en milieu (standaarden voor producten)?

Toelichting:

TTIP raakt aan een scala van onderwerpen, waar provincies mee te maken hebben binnen de Europese interne markt. Er is behoefte aan helderheid over de gevolgen van TTIP voor deze Europese afspraken.

3. ISDS-arbitrage

Vragen:

Kunnen er onderwerpen worden uitgesloten van ISDS-arbitrage, omdat deze van exclusief nationaal belang (dus inclusief medeoverheden) worden gezien?

Of kunnen ook, meer specifiek, bepaalde activiteiten van medeoverheden worden vrijgesteld van ISDS? Denk aan publiek-private investeringen of concessieverlening aan Diensten van Algemeen Economisch Belang?

Waarom is een aparte regeling voor investeringsbescherming en arbitrage in het kader van TTIP noodzakelijk? Volstaan de bestaande nationale rechtsgang en afspraken niet? Hoe wordt maximale transparantie in ISDS-arbitrage gewaarborgd?

Toelichting:

De vrees bestaat dat TTIP leidt tot toename van risicomanagementkosten voor provincies en een toename van juridische kosten voor claimbehandeling en –afwikkeling door processen ingesteld door machtige buitenlandse investeerders. Dit zou voorkomen moeten worden.

De provincies verwijzen naar de aangenomen resolutie door het Europees Parlement die stelt dat de Europese commissie er voor moet zorgen dat buitenlandse investeerders op niet discriminerende wijze worden behandeld maar ook geen betere rechten genieten dan binnenlandse investeerders en het ISDS mechanisme te vervangen door een nieuw stelsel van afdoening van geschillen tussen investeerders en staten dat onderworpen is aan democratische beginselen en toetsing.

4. Informatie, transparantie en checks and balances

Op welke wijze wil de minister de medeoverheden informeren over de voortgang van de onderhandelingen?

Op welke wijze wil de minister de medeoverheden informeren over de gevolgen van het handelsverdrag voor de publieke sector?

Hoe is de stand van zaken rond het al dan niet ratificeren van TTIP door de afzonderlijke lidstaten vanwege het feit dat het gaat om een 'gemengd' akkoord?

Toelichting:

Er is bij provincies een grote informatiebehoefte over de inhoud van TTIP in relatie tot de provinciale taken en bevoegdheden en over de wijze waarop de minister met de hierboven genoemde zorgen (c.q. waarborgen) omgaat. De provincies worden graag geïnformeerd via een gezamenlijke informatiebijeenkomst voor de decentrale overheden te organiseren door het ministerie van Buitenlandse zaken.

Verder dringen provincies in het kader van checks and balances en vanwege het feit dat het moet gaan om een 'gemengd' akkoord aan op ratificatie door de afzonderlijke lidstaten.

Aan
Van
Via
Kopie aan
Afgestemd met

R
IMH

(10)(2e)

SG; DIE-EX; DWH; WAS-EA; BRE-ISH
DSH

TER INFORMATIE

Datum

30 oktober 2015

Onze Referentie

Minbuza:2015.612059

(10)(2e) (10)(2e)

T (10)(2e)

memo

Vorbereidingsdossier vergadering VNG Commissie
Europa en Internationaal en gesprek VNG, IPO en UvW

Aanleiding

- Uw deelname aan de vergadering van de VNG Commissie Europa en Internationaal van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) op woensdag 4 november van 12:00 – 13:00 uur over opvang van vluchtelingen in de regio en het EU-VS handelsakkoord (TTIP).
- Uw overleg met de voorzitters van de koepelorganisaties de VNG, het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Unie van Waterschappen (UvW) over TTIP. Dit gesprek vindt op 4 november van 13:00 -14:00 plaats, aansluitend aan de vergadering van de VNG-Commissie Europa en Internationaal. Tijdens dit gesprek zal een lunch geserveerd worden.

Kern/samenvatting

- VNG-Commissie Europa en Internationaal
  - De Commissie Europa en Internationaal bestaat uit 32 decentrale bestuurders. Een overzicht van leden van deze commissie vindt u in de bijlage. De vergadering wordt geleid door VNG-voorzitter Jan van Zanen. Tussen 12:00 en 12:45 uur staan achtereenvolgens gesprekken over (Buiten reikwijdte) en over TTIP geagendeerd.
  - In de bijlage vindt u voor beide onderwerpen een spreeklijn en achtergrondinformatie.

Buiten reikwijdte

Ambtelijke ondersteuning: (10)(2e) (10)(2e), (10)(2e) (10)(2e), (10)(2e) (10)(2e)

- Gesprek met de VNG, IPO en UvW

- Op uw uitnodiging vindt een gesprek plaats over TTIP met vertegenwoordigers van de VNG, IPO en UvW en de zorgen die zij hebben met betrekking tot de onderhandelingen en de impact van TTIP op decentrale overheden.
- U zal het gesprek openen, waarna de bestuurders van de koepelorganisaties hun visie en zorgen over TTIP zullen delen.
- In de bijlage vindt u een spreeklijn en achtergrondinformatie.

Ambtelijke ondersteuning: (10)(2e) (10)(2e), (10)(2e) (10)(2e), (10)(2e) (10)(2e)

To: Mrs. Liliane Ploumen
Minister for Foreign Trade and Development Cooperation

Re: Follow up to meeting on TTIP and CETA in light of Dutch EU Presidency

15 December 2015

Dear Minister Ploumen,

BEUC, FoE Europe, Milieudefensie and Consumentenbond would like to warmly thank you for the constructive conversation that took place this 30 November in The Hague, on the ongoing trade negotiations with the United States (TTIP) and the recently concluded EU-Canada trade deal (CETA).

We were reassured by your support on enhancing **transparency** in the negotiations. We also share your views that it is now up to the US administration to match the European Union's commitments and agree to release the consolidated versions of the negotiation text. We believe that a joint message from the Presidency, the European Commission and the European Parliament in that sense could have a significant impact. With your services we elaborated on the need to improve transparency of the Trade in Services Negotiations (TiSA).

Your explanation on how the proposed **Investor Court System** (ICS) could be tailored into the CETA agreement was also welcome. We are satisfied to observe that you will push for consistency between the different major trade agreements that the EU is aiming to sign and implement in the coming years. Although we acknowledge that the ICS proposal contains a number of improvements, we believe it does not address fundamental problems such as: foreign investors can continue to side-line the existing judicial systems; the proposal only gives rights and no obligations to investors; ICS is not compatible with existing EU laws and treaties; the system lacks fundamental safeguards of a court system and so-called judges still have perverse incentives to rule in favour of investors as they are paid by the hour. We advocate for a suspension of the CETA ratification process until a consistent and satisfactory solution for investment protection has been identified by EU trade policy.

On **regulatory cooperation** we mentioned that we favour cooperation between regulators (exchange of information, elimination of redundancies, exchange of best practices and data), but that we urge to refrain from cooperation on regulations themselves. You indicated that you would welcome more information on the reasons for our concerns and we are happy to share our analysis in the following documents: http://foeeurope.org/sites/default/files/eu-us_trade_deal/2015/regulatory_cooperation_eu-us_trade_deal_risks_labyrinth_red_tape.pdf and http://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2015-107_-_lau-regulatory-cooperation-in-ttip.pdf

Here our main concerns:

- The combination of sectoral and horizontal provisions on regulatory cooperation provides the US with privileged access during the Commission's regulatory initiatives, and this even before the EU legislators intervene in the process. While there is no formal right to veto for the US, this very early opportunity to intervene – prior to any political discussion with the

other EU legislators – provides a bias in favour of the US perspective on the relevance of these initiatives, potentially leading to delay, or even paralysis, as we have already seen in the context of EU discussions on endocrine disrupters. Alternatively, there is also then a possibility for the US to push the EU to initiate regulatory acts that are not a priority in its jurisdiction. Examples for such practices would be the authorisation of lactic acid as meat decontaminant, the proposed authorisation of peroxyacetic acid or the trade secrets directive. The fact the US has privileged access to shape a regulatory act is a major incursion into the EU regulatory sovereignty and should not be formalised within any trade agreement.

- Key actor is the Regulatory Cooperation Body, a council of unelected civil servants with enormous power of screening new EU and Member State legislative proposals for their compatibility with US legislation or international trade laws and if they do not represent a burden for business exporting to the EU. If so, and that will be relevant for almost every legislative proposal, this body can make a recommendations that risk contribute to avoiding, weakening or delaying new standards.
- With this instrument, every new proposal from the EU or the US, one of the 28 Member States or a US State will be at risk. There is no incentive in the proposal that could result in higher standards.
- Regulatory cooperation also provides business lobby groups with enormous influence to raise objections at the RCB about proposed new rules that might affect their profits. This will be possible at every stage of the policy making process.
- This possibility has even worse consequences for all regulatory acts that fall under comitology, as there is less democratic control enshrined in our domestic system.
- The multiplication of stakeholder consultation and the introduction of US-style notice and comment procedures are a major other factor of delay and watering down, if not blocking, of regulatory proposals
- The multiplication of information exchange, consultation an so-called regulatory exchanges, at all levels of legislative activity, also within the Member States, provides for a complex and confusing framework the impact and administrative burden of which have not been assessed.

We look forward to your Presidency and wish you a lot of success in achieving your objectives. We are at the disposal of your colleagues for any follow up conversation or additional information that you would be interested in. You can contact (10)(2e) at Friends of the Earth Europe,

(10)(2e) [@foeeurope.org](mailto:(10)(2e)@foeeurope.org) or phone: (10)(2e)

Yours sincerely,

(10)(2e)

Magda Stoczkiewicz,
Director Friends of the Earth Europe

Monique Goyens,
Director General The European Consumer
Organisation (BEUC)

Dit document is reeds openbaar.